



# మధు కౌశం

రచించు

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి 16 కృతులపై  
సారస్వతపేర్లల వ్యాసాలు

ప్రచురణ :

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి

సారస్వత రజతోత్సవ సన్మాన సంఘం

హైదరాబాదు.

ప్రతులు :- 1000

ప్రథమ ముద్రణ :- 1978

మూలకృత : ఎనమిది రూపాయలు

ప్రచురికోసం :

1. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు  
తిలక్‌రోడ్, హైదరాబాదు.
2. టాగూరు పబ్లికేషన్స్  
కాచిగూడ చౌరాస్తా, హైదరాబాదు.
3. కాశీ పబ్లికేషన్స్  
నారాయణగూడ, హైదరాబాదు.

## అంకితం

‘అనఘాన రసోర్ములలో  
అపనిని పండించాలని  
రసదేవతయై జగాన  
ప్రబలే తవితాలక్ష్మికి’

‘తదితన్న’

## ప్రకాశకీయం

కవిరత్న శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి సారస్వత రచితోత్సవ సన్మాన సందర్భంలో సన్మానసంఘంద్వారా యేటేపుస్తకం 'మధుకోశం'ను ప్రకటిస్తున్నాం.

ఇందులో కవిరత్న వెలయించిన ఒక్కొక్క గ్రంథంపై ఒక్కొక్క విమర్శన వ్యాసం వ్రాయించి కవిగారికి ఉపాయసంగా సమర్పిస్తున్నాం. జంగయ్యగారు ఈ సారస్వతరంగంలో పారిత సంవత్సరాలుగా ర్యపించిన సంగతులు బాగా ఎరిగిఉన్న పండితులు కవులు అధ్యాపకులు అనియు ఈ వ్యాసాలను వ్రాసినారు.

సాహిత్యంలో కొత్తపాతల మేలిమినెరింగిన విమర్శకులే మన జంగయ్య గారి కవితా పరిమళాలకు వాహకాలై మధుకోశంలో మధురూపంగా ప్రకాశించినారు. కోశనిమేరలో తమ అమూల్యమైన సమయాన్ని ఇచ్చి వ్యాసాలందించిన వీరందరికీ మా కృతజ్ఞత లందిస్తున్నాము.

మాకు వారు గుర్తుగా వారికి మేం గుర్తుగా ఈ కోశం పాతరలోకంలో విస్తరిస్తుందని విశ్వసిస్తున్నాం.

శ్రీ జంగయ్యగారి కవితలకు అద్దంపట్టి పరిశోధకులకు పరిశీలకులకు పని కల్పించేటట్లు వ్రాసిన ఈ వ్యాసాలు ఆంధ్ర సారస్వతంలో ఒక ప్రత్యేక దీప్తిని కలిగిస్తావన్న సదాశయమే ప్రచురణకు హేతువు.

రసజ్ఞులైన సారస్వతేయులంతా మా కృషిని మార్చించి అదరప్తారని నమ్ముతున్నాం.

హైదరాబాదు,

29-10-78.

ఇట్లు

సన్మాన సంఘం

## మనవి

స్వాతంత్ర్యానంతరం తెలుగుదేశాన సారస్వత రాచరిక రంగాలలో మహోత్సాలమై ప్రకృతి గాంచిన వారిలో శ్రేష్ఠులయినవారు ముగ్గురు నాకంట బడ్డారు. ఒకరు బూర్గుల మరాఠీలు దేవులపల్లి ఇంకొకరు శ్రీ పి. బి. సి.సింహ రావుగార్లు ఈ ముగ్గురిలో ఇద్దరు పామనాకృతులు. ఒకరు బూర్గుల మరాఠీలు దేవులపల్లి. రస గుణప్రభావ సంపన్నత్వంతో ఇద్దరూ త్రివిక్రములే. అయితే బూర్గులవారు రాచరిక రంగంలో శిఖరాయమానంగా ఎదిగి నాకందకుండా పోయారు. రామానుజరావుగారు సరిమలమధ్య నిష్కపటులమధ్య సరస సాహిత్యమధుమూర్తులమధ్య నిష్కళంకుడై కలం ప్రవృత్తిలో కమసీయ చరిత్ర గలవారై ఖాసిస్తున్నారు. నేనేం చేయాలి ? ఏమిన్న సమాశ్రయించాలి ? పెద్దల్ని చిన్నలు అనురించి తీరాలి. తమ లోకాన్ని చేరాలి. నాకందుబాటులో ఉన్నది అప్పట్లో రామానుజ రావుగారే. ఆంధ్రసాంస్వత పరిషత్సౌగంధంలో జరిగే సాంస్వత సమావేశాలల్లో తరచూ పాల్గొంటూ రస, గుణ గ్రహణ పరిణయదశాల్లా పచ్చినాను. లేనిదో నేను ఆ రాచరిక వ్యవస్థలోనే అంటిపెట్టుకొనే వాణ్ణి. అది నాకు దినదినం దూరమవుతూ పోయింది. జీవనంలో అర్థదృష్టికూడా సన్నగిల్లిపోయిన నేను ఏం చేయాలి ? ఉద్యోగాని కనుకూలించిన విద్యను ముందు పొందాలి. శ్రీ రామానుజరావుగారే నన్ను ఉద్యోగాభిముఖుణ్ణి చేసినాడని చెప్పకొంటే అది అతిశయోక్తి కాదు. రామానుజరావుగారిమూలంగా హుమాయూన్ కబీరువంటి విద్యావేత్తల్ని ఎందరినో దగ్గరగా చూసే భాగ్యం కలిగింది. నేను రాచరికరంగంలో అడుగుపెడతాననేమాట ఇక కల్ల అనేటట్లు వికారభూయిష్టమై సాగిపోతూ ఉన్న పరిస్థితులు పెరిగిపోయినాయి. అది మెరుగైనప్పుడుకదా నామనస్సు దాని నాహరించునది. ఏ మంచివ్యవస్థలోనైనా విజ్ఞాన రంగం (విద్యారంగం) మాయాప్రదీప్తం కాకున్నంతవరకే అందలి జనం కాంతి సుఖదాయకంగా వర్తిల్లగలదు. అందుకే మొదట కల్పవనందాన్ని అవరించదలచినాను. ఇది సంపూర్ణ సంస్కరణకీలంతో వెలుగునప్పుడుకదా రాజ్యభూములు అత్యుదాత్త రసరమ్యం కావడం జరిగేది.

నేను బుద్ధితెలియని కాలాన డబ్బులేక అవసరాలు తీరవని దలచి పేద ననుకొన్నాను. బుద్ధితెలిసిన పిదప డబ్బుతోనే సర్వస్వం జరుగదనిచూచా తెలిసి గుణధనుల నాశ్రయించి అక్షరజగత్తును విస్తరిస్తున్నాను.

శిఖరాయమానంగా ఎదిగిన విశ్వనాథాదులు భాషాప్రపంచాన్ని ఏలుచున్న రోజులవి. వానమానులై, దాశరథి, నారాయణరెడ్డి, శ్రీశ్రీ, కాళోజీ వంటి చిన్ని నూర్యులు ఉదయించిన తెలుగుభాషలో నేనూ ప్రవేశించినాను శాంతిరంగా. ఈ నా సాహిత్యలక్షికి జరిగే రజతోత్సవం నా ప్రయాణంలో ఒక మెట్టు—

నన్నాదరించి నా కోర్కెలకు ఊపిరులుపోసిన కరుణామయుల్ని చెనక్కి తిరిగి చూచుకొనడానికి కలిగించిన అవకాశం— దాన్ని మెట్టుగా భావించి నేను ఆ ఒక్కరోజును మరువజాలను. నాపై బాధ్యత ఉందంటే అది భగవంతుని దయయేనని వాడే మోయగల డీ విశ్వభారాన్ని అని తలచే నా లబ్ధ్యానికి నేను చేరుతాను.

సంఘానికి వ్యక్తి మూలధనం. వ్యక్తినిర్మాణం జరగాలంటే ముందు విద్యలో సంస్కారం ఉదయించాలే. విద్య అంటే నా దృష్టిలో తెలుసుకొనడానికి పీల్చే నది.

సినిమారంగం — ప్రచారసాధనాలదగిన రేడియో పెలివిజన్ అదులు పత్రికల వంటివి లాభార్జనలో ఋజుగ్రస్తమైతే వాటివల్ల ఏర్పడే వాతావరణ కాలుష్యాలు అతిశయించి జనజీవనంలో నిండి జాతి షీటిస్తుంది. మన పిల్లలు ఉత్తమ సంస్కారజీవనం చేయవలెనని సంకల్పించిన తక్షణమే వాటిలో సంస్కరణలు జాతీయతాభావ పరంపరలు విలసిల్లడానికి మనం చేయగలిగింది చేయాలే. అందుకు డిక్షనరీలైన పెద్దల బాధ్యత యెంతో ఉన్నది. నేను గ్రహించిన తీరులో నా వదనాలు— అందుకు దోహదపడేవిగా ఉండాలన్న ఒక చిన్న లక్ష్యంలో సాగివస్తున్నాయి. అందుకే ఈ మధుకోశంపేర నా రచనల పై భవం ప్రదర్శితమవుతుంది. నా (10) గ్రంథాలకు ఇందులో దీపికలు పట్టినవారు తద్భావకులు, కవులు—పండితులు—విమర్శకులు. సాహిత్యజీవనంలో సిద్ధహస్తులు. ఉదారులు—ఉత్తములు.

నా కవితా లతాంగి సుమసౌభ శోభలను పరిశీలించడానికి యోగ్యులే  
 మధుమధుర్యాలను మీ రందించడానికి యత్నించినారు. వారందరికీ నా ధన్య  
 వాదాలు. అందుకే ఇది మధుకోశం షేరున మీదలి చేరుతుంది. చివరివండి :  
 చదివించండి : : తెలుగుకవిత్వంలో పద్యం రత్నపాత్రుక. దానిలో కవితామృతం  
 మధుమానునమై భాసిస్తుంది. నిర్విరామ భావప్రభవమైన కవిరత్నాలమృతాభయ  
 మూద్ర చరిగి జీవభర్మాన్ని ప్రకాశమానంచేయ సమర్థమై నిలుస్తుంది. 'విశ్వ  
 క్రేయః కావ్యమై' అనే ఋషివర్యుల దీపన అందుకొంటుంది. మీలో ఒకడనై  
 తరించడానికి నా కవనలక్ష్మి దేగియిమానమై యలరుగాక : విశ్వహిత ప్రభా  
 వైభవాల వెలయించుగాక : ముత్తైమంత కవిత్వం బాధ నాలోకింది. అది  
 ముల్లోక కావ్యరస సముద్రాలనునిండి పరిమాతృగా అవతరించి విశ్వాన్ని  
 మంగళప్రదం చేస్తుంది. నా గమ్యం రిమ్యం. దానిని బొందుటకే నా తపన.  
 అందుకు మీ అందరిచేయూ త అవసరమనే భావిస్తున్నాను. ఈ గ్రంథం నా  
 సన్నిహితులకు పంపిన ప్రకాశం కావడం వంతో ఆనందంగా ఉన్నది. సన్మాన  
 సంపన్న నితీ పాతటలైన మీరు నా హృదయపూర్వకమైన కృతజ్ఞతలర్పిస్తున్నాను.

హైదరాబాదు,  
 13-10-1978.

సు(కవి)జన విధేయుడు,  
 నీలా జంగయ్య



## విషయసూచిక

మనవి : కవిరత్న శ్రీ సీలా జంగయ్య

1. రహస్యపథము : శ్రీ కేశవపంతుల నరసింహశాస్త్రి	1
2. జ్ఞానమందిరం : డా॥ ఇరవెంటి కృష్ణమూర్తి	8
3. మధువనం : డా॥ కె. వి. ఆర్. గోపాలాచార్యులు	13
4. దర్శనము : శ్రీ టి. గౌరీశంకర్, ఎం.ఎ.	22
5. కవితా సమాలోచనలు : శ్రీ ఎల్లూరి శివారెడ్డి, ఎం.ఎ.	35
6. ఆపేదన : డా॥ ఎన్. జి. రామానుజాచార్యులు	38
7. చాంతిపుంజాలు : డా॥ అంతటి నరసింహం	44
8. రామలింగపద్యాలు : డా॥ జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యం	49
9. మహాప్రపంచం : డా॥ ఎన్. వి. రామారావు	60
10. సంస్కారభాషణం : డా॥ ఎం. కులశేఖరరావు	65
11. బాలగీతాంజలి : శ్రీమాన్ చెలమచెర్ల గోపాలకృష్ణమాచార్యులు ఎం.ఎ., ఎం.ఫిల్.	72
12. విప్లవస్వరాలు : శ్రీమతి కామర్పు సీతామహాలక్ష్మి ఎం.ఓ.ఎల్. (తెలుగు)	81
13. బుచ్చిలింగపద్యాలు : శ్రీ జి. యస్. శ్రీవత్స, బి.ఎ.	89
14. సుమమాల : శ్రీ రుంగతుర్తి విశ్వనాథశాస్త్రి	94
15. వైశ్యకులదీపిక : శ్రీ పి. వి. రామనరసయ్య	97
16. రసవివంచి : శ్రీమతి ఎల్లాప్రగడ సీతాకుమారి, ఎల్స్ ఎం.ఎల్.ఎ.	100

## రమ్య పథము

వెబ్బాన్ సాహిత్యశిరోమణి కేశవపంతుల నరసింహశాస్త్రి

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు సంతరించిన ఖండకావ్యసంపుటియగు ఈ “రమ్య పథము”నందు ముప్పది యెనిమిది మజిలీలున్నవి. కంటకములు, గలుసు రాళ్ళు లేక సుఖముగా నడుచుటకు పీలైన ఈ రమ్యపథముపై నడచునట్టి సార స్వత పథికులకు ప్రతిమజిలీనూడ ఒక విందును చేయును, ఒక స్వాగమమును పలుకును. సహజకవి జంగయ్యగారు వేసిన మీ పంథాలో అందఱును నడువ వచ్చును. అందఱికిని గావలసిన వన్నియు నిందులో గలవు. ఇచ్చట మొదట పాక్ష్యరించు మజిలీ కాలచక్రము. ఈ చక్రము. ఈ చక్రభ్రమణమునందు కాలత్రయము, ఋతుషట్కము, వత్సరము, అనునవి పూటలై, ఆటలై, బుద్ధియై యిరుగునూ దిరుగుటను మనము చూడవచ్చును. జీవ్యునికి అది రాంతినముద్రము, దాని భ్రమణమున కంతములేదు. ప్రాచీకోటి మనుగడ దానిచేతిలోనున్నది.

రెండవ మజిలీలో ఒక ఉపాధ్యాయుఁడు చూర్చునియుండును. అతఁడు అజ్ఞానాంధరాఽలమును జీల్చునట్టి రాంతితో పిజ్జానచేదికపై నధివసించియుండును. శాస్త్రసాగరములను మఱించి అమృతము నిచ్చిన మహనీయుఁడు, విశ్వోపచారి, జాతిహితుఁడు, పంచవర్ష దేశీయులగు బాలురకు ఊహ యిదికివచ్చుటకై వీణను మీటు కళారతుఁడు, తత్త్వపీఠాలు, మంత్రులు, రాజులు, గ్రంథకర్తలు, కవులు అందఱును అతని సృష్టియే, ఆయన దేవుఁడు ఆయన బ్రహ్మ.

ఆయనను చాటి ముందుకు మూడడుగులు వేయగానే “భారతవీరా, ఓ భారతవీరా!” అను సందేశగీతము విసఁబడును. అందులో “వందేమాతరం” అంటూ మడమ త్రిప్పకముందడుగు వేస్తూ వైరి గుండెలదిలేరాగ, మరవిరంగి గుండులాగ స్వదేశభక్తిని, శక్తిని చాటిచూపమన్న మాటలు, ప్రచండ ప్రణవ నారమై ప్రసద్ధిగాంచుమన్న బోధలు మనస్సునకు హత్తుకొనును.

నాలుగవ మణిలో స్వయం భూదేవుని శిథిలాలయము సాక్షాత్కరించును. అందలి శిథిలశిల్పములలో ఆనాటి శిల్పాల పురాకృత సుకృత పరిపాక లభిమైన శిల్పచాతుర్యము చాటున కవి కవితాచాతుర్యము తొంగిచూచును. సహజ కవికి సాధ్యముకాని సరిక్షణ కవితాసరస్వతి గోచరించుచు, ఇది పూర్వజన్మ సంస్కారమా? ఒక పుణ్యమూర్తి ప్రసాదమా? లేక ఋణాక్షర న్యాయ లభిమా? అన్న సందేహమును జౌటమరింపజేయును. ఆలయమునందలి శిల్ప విన్యాసము నాట్యకౌశ్రమువలెను. పాషాణములు ప్రాణములున్న కళాజగత్తుగాను గోచరించును. చరిత్ర సృష్టించిన ఆ శిథిలములు కరుణరసమును పిండును.

ఆపైన మనకు దర్శనమిచ్చువాడు వేంకటేశ్వరస్వామి. ఆ దేవుని గజేంద్రమోక్ష బలిశిక్షిది మహిమలు గొనియాడుచు, జీవుని యసహాయతను నివేదించుచు, 'వరమదయాకరి' నన్ను పాలింపుమని వేడుచు ముందుకు సాగినచో "ఎవరిచో" అన్న గీతము విసజడును. ఆ గీతమునందు ఒక పరిపులరాటి ప్రతిఫలించును. ఆమె చిరస్మరణీయగాను, మాయని కలగాను, ప్రేమసరిష్పునందలి పూలపడవగాను, ఆమెనియందలి మధురయామినిగాను, స్వర్గఖండముగాను గోచరించి మనకు శృంగారరస తాదాత్మ్యమును ప్రసాదించును.

ఆ పై ప్రయాణమున వచ్చునట్టి యేడవ మణిలో "మనశాస్త్రి" లాల్ బహదూర్ దివ్యస్వరూపము మనముందు నిలుచును. అష్టాదశ సంఖ్యతో నన్ని హిత సంబంధమున్న భారతావనిని అష్టాదశవర్షములు పాలించి, అష్టాదశ దినములు రేగిన పాక్ ద్వంద్వయుద్ధాగ్నిని చల్లార్చుటకు తాండ్కింటు సంధిపత్రముపై నుంచిన తన నామాక్షరముల మషీపంకము తడియారకమునుపే పీఠస్వర్గమరింకరించిన లాల్ బహదూరుశాస్త్రి దివ్యతేజము మన కనులకు మిరుమిట్లు గొలుపుచు, ఇచ్చిన శాంతిసందేశమచ్చట ప్రతిధ్వనించును. అతడు కృష్ణ భగవానుడు, అతడు బుద్ధభగవానుడు. దుఃఖపరవశమైన కవివాణి గాఢద్యము, విశ్వవీణ శోకరాగము, అచ్చట వినిపించును.

ఆ తరువాత, మార్గమొక మలుపు తిరుగును. "త్యాగరాజస్వామి" చిరుతాళముల రయితో చేయు రామనామామృత గానముతో పులకింపజేయుచు దర్శనమిచ్చును. పోతరాజు ముందువలెనే వాణి త్యాగరాజు ముందు నిర్దుష్ట

గుణాలంకార చోభితమై నిలిచినది. సహజరవి కలమునుండి సలక్షణ రచన తీగలుపొగింది. జగత్తునందలి రాజులందఱును త్యాగహీనులు, ఆయన త్యాగ రాజు, రాగరాజు, సంగీత సాహిత్యములతో రాముని నేవించి తాను తరించి లోకమును తరింపజేసిన కవిరాజు. ఆయన గాఢమును వినుచు చెట్లు తలలూపి నవి, గుట్టలు స్తబ్దములై నిలిచినవి, సదులు పొంగి పొరలినవి, ఉదధి ఉబ్బి పోయినది.

ఆ ప్రక్కసనేయున్న కవి యౌషనాంబుధిలో నుబికివచ్చిన “మారు ముద్దు” కుమారుని ముద్దుగొనుట మనకు కనపడును. దానివెంటనే వచ్చు పదవ మజిలీ “వికసందేశము” ఆ సందేశము విరమునకే సందేశము. అది వికమును దీనమానవ గాఢలు గాఢముచేయుమని బోధించుట మనకు విసరబడును. ఆ సందేశమును స్మరించుచు నడువగా “సారివిచార” ముట్టమును జేరెదము. అది ధర్మ విచారము, నిత్యానిత్య వస్తువివేకము. “అజ్ఞోరితయాన్ మహతో మహీయాన్” అను శ్రుత్యర్థమును ప్రతిపాదించుచు, మానవలోకమునందు పెల్లురేగిన మోషమున కాయుధములుగా ధర్మము, దానము, కర్మ మొదలయినవి ఉపయోగించుచు జనుల జీవనముల హితమార్పుచున్నవను ఆక్రందన మచ్చుట విసరబడును. నిత్య సత్యమైన పరమాత్మను దెలుపు ఓంకారమే శరణ్యమును సిద్ధాంతము శ్రవణ గోచరమగును. ఆ పైన నొక మజిలీదాటి మరియొక చోటికిఁ జేరుకొగా “ఒక్కడు పేరొక్కడు” కనబడుదురు. ఒక్కడు, చారిలోబడి బాహమునకు తట్టుకోలేక మూల్గుచు, పిలపించుచు, అకలికి అలమటించుచు, మృత్యుగహ్వరమునందు చిక్కి పోవుచుండును. పేరొక్కడు పెత్తనముకొలకై కారులో పరుగెత్తుచు, ప్రణయలిలలో దేలిపోవుచు, చెలితోగలిసి రాగాలు ఆలపించుచు తిన్నది అరుగక మందులకై వెదకుచుండును. ఖెదమోదముల కాన్నదమైన యా చోటునుండి తప్పుకొని ముందుకు నడచినచో “మాయరాక్షసము-సత్య పరాక్రమము” అన్న పదునాల్గవ మజిలీని చేరుకొందుము. సృష్టిలో మాయా కల్పితమైన రాక్షసత్వము సత్కర్మల నెవమున నెట్లు విజృంభించునో సత్యమైన దైవశక్తి దానినెట్లు అణచునో అచ్చట చూడగలము. దానిప్రక్కనే నిర్భయ స్థానము గలదు “నాకు భయంలేదు” (నేను=ఆత్మ) అచ్చట ఆత్మతత్త్వము గోచరించును. చిత్కళలు తాసించును, గురువు పరబ్రహ్మరూపమై శిష్యునికి పరమాత్మ భిన్నతను ప్రసాదించును. నాదబ్రహ్మనంద మయత్వమును జేకూ

బును. ప్రపంచ సుఖములందలి నిస్సారతను దెలుపును. అది అత్యంతవై  
విచారము, అదంతయు వేదాంతసారము.

అక్కడ మనము అగిపోవలసినదే, కాని ప్రవక్త మజిలీనుంచి “దోకిల  
ధ్వని” విసవిడుటచేత ముందునకు అడుగుపడును. ఆ కుహలాధ్వని, సుధా  
మధురగీతమై, అచ్చటి ప్రకృతి మంగళారామమై, మిథునతాపమును గలిగించి  
లాగుకొని పోవును. ఆ కైపునుండి యెట్లో తేరుకొని “నిత్యసత్యాల” పై పురుగు  
మనస్సును మరలించుకొనగలుగుదుము. మనస్సునందు అత్యనుమించిన (ఆత్మా  
నందమును మించిన) తాదాత్మ్యము మహాకటి లేదనియు, వనితామణి మనమెందు  
రాదనియు, బ్రతుకులో బాధ తప్పదనియు, కుట్ర చేయనివాడు దోటికొప్పగును  
లేదనియు, నింకను వలసినన్ని సత్యములను అచ్చట గుర్తింతుము.

మనమంత శాంతము వహించినను గిల్లి కణ్ణాలకు వచ్చుచుండుట. అట్టి  
వారిలో చై నాతో చెలిమిచేసికొని భారతోర్విపై గ్రుడ్లుకెక్కిన అయ్యాబ్ ఒకడు.  
అట్టి సందర్భములందు చేతులు ముడుచుకొని నిర్వీర్యులై కూర్చుంట భారతీ  
యుల ధర్మము కాదని ప్రోత్సహించు “పిరిభారతి” వినపడును. అందులో  
భారతీయ పైనికుల పరాక్రమము, విజయము ప్రపంచ విఖ్యాతిని గనిన భరిత్ర  
స్వరూపము గోచరించును.

కోంచము ముందునకు సాగగా ఒక ‘తోటమాలి’ ఆవేదన చెప్పులలో  
బడును. అతడు పెంచి పెద్దచేసిన గులాబీరస్మను భగవంతుని పాదములపై  
నుంచుదమనుకొనుచుండగా, దానిని తుమ్మెదవిటుడు తాకి తేనెను గ్రోలి వెళ్ళి  
పోయెను. ఆ దృశ్యమును జూచిన తండ్రి తోటమాలికి గుండెలో దిగులుగల్గెను.  
తాను వండి నైవేద్యము చేయుదమనుకొన్న యన్నమును పిల్లి ముట్టినట్లయ్యెను.  
దుఃఖము వెల్లువలై పారుచుండగా నా తోటమాలికి (భక్తునికి) జ్ఞానోదయ  
మగును ‘నర్వం విష్ణుమయం’ అన్న సత్యము గోచరించును. పూవు, రావి,  
మధువు, మధువము అన్నియు విష్ణుమయములే యని తెలిసికొని తృప్తిపడును.

ఆ భక్తునివద్దనుండి మనము కదిలీకదలక మునుపే ప్రవక్తనున్న మజిలీ  
నుండి ‘సహింపను’ అని ఒక “పొలికేక” వినపడును. అది స్వతంత్ర భారతముపై

నొక చరాయి ప్రభుత్వము వేసిన బాంబు చప్పుడును విన్న పీరుని సింహ నాదము. పచ్చపచ్చని భారతదేశము భస్మరాశిగా మారుటను సహింపని పలికిన పలుకు. కాని కాలగర్భమున లీనముగాని ప్రాణికోటి లేదుగదా! అన్న విచారము కలుగగానే ప్రక్క మణిలో 'మృత్యుమాల' వికటాట్టహాసము వినబడును. అమెకు రూపము లేదుకాని, యుగయుగాలనుండి రూపవంతుల రూపములను తనలో దాచుకొనుచున్నది. తల్లులు సవమానములు మోసి కన్న పిల్లలను తనబొట్టలో పెట్టుకొనును. అమెను గన్నవారెంత ధన్యులొకాని ఆ చావు తల్లికి చావులేదు. అమె పీడును సయితము చంపని బుద్ధభగవానుని, ఏనును, వివేచించును, గాంధీని తన బొట్టపెట్టుకొన్నది. అమెను నమ్మినను నమ్మి తున్నను మేలుచేయదు, అమె రిక్కసి.

అక్కడినుండి కాలికి బుద్ధివృద్ధివలెను. అపరిహార్యమైన మృత్యువును స్వరింపక జీవితకాలమునందు సత్కర్మల నాచరించి మోక్షమునకై లేదా స్వర్గాదులకై ప్రయత్నింపవలయునని తలంచుచు ముందుకు సాగించో, క్రతువులు, యాగములు, సత్కార్య రూపములే కనుక మునుపఁజెట్టిపనులు చేయవలయునని బోధించు వేదపేర్లు, వేదాంతాలు, రుచిగా మునుము సర్వశ్రేష్ఠము, అది నాదబ్రహ్మ సాక్షాత్కారమును, దివ్యానందమును, ముక్తిని జేరూర్చును. విశ్వాంతరాళ ప్రగతిని భగవంతుఁడేరూర్చును. అట్టి సత్యమును నమ్మినవానికి 'దాంధాఫలసిద్ధిస్తు' అని దీపించుచున్న మణిలీకి చేరుదుము. 'మన ఏవ మనుష్యాణాం కాలణం బంధమోక్షయోః' అను సూక్తి నినుసరించి, ఎట్టి పిలయమునందైనను జడమైన ప్రకృతిని మేల్కొలిపి ముఖమునిచ్చునది మనస్సే, దాని 'అథయహస్తమే' అ పైనున్న మణిలో మునుకు దక్కును.

అచ్చటినుండి బయలుదేరినచో, భారతజాతి పరిదాస్య శృంఖలములనుండి విడిపడి, స్వతంత్రములైన ఉచ్చాసన విశ్వాసములను విడుచుటకు పెట్టుకొన్న ముహూర్తపు మణి 'పంద్రాయగప్టు'ని చేరుకొందుము. అచ్చటి సుప్రభాతమున రెవరెవలాడుచున్న మువ్వన్నె పతాకమును జూచిన ప్రకృతి పులకింపులను, ప్రజల యుత్సాహమును, జగతిపై ఆశ్రయించిన మహోదయలేఖలను, వాని దాటికి విరిగిపోయిన యుగయుగాల చీకటిపొగలను గాంచి, త్రివర్ణభూతాకమునకు నమస్కరింపఁగల్గుదుము. ఆ ప్రక్కన నాయ్యార మొలికించుచున్న 'ఇందు

వదన' భారతేంద్రియని గ్రహించి, తరతరాల వారసత్వముతో మనకు లభించిన యా సుందరాంగికి మనదెందమునందు గూడును, లేదా గుడినికట్టి నిలుపు కొందుము.

అటనుండి కదలి ఇరువదియాఱన మజిలీలో దేవుని గలిసికొందుము. కలిసికొని మనలో రేగిన కవిత్వ వాంఛకు లక్ష్మమునుగా దీనిమానవజాతి జాగృతి యగుగాక అని వేడుదుము. కవి దైవసమానుడు కావలయుననియు, లోకుల ఆదరానాదరములను లెక్కనేయని వాడుగా సుందవలయుననియు, సమీచను, మైత్రిని, త్యాగమును, శాంతిని, కావ్యక్షేత్రమునఁ బండించి లోకుల యనుభవమునకుఁ జేరూర్పవలయుననియుఁ గోరుకొందుము.

ఆ ప్రక్కనున్న మజిలీ 'మానసంరక్షణ' బోర్డు ఇది వట్టి బూటకమే మాటలలోనేకాని చేతలలో లేదని ప్రబోధించును. ఓహో! అని మనము ముందునకు వెళ్ళగా వచ్చు 'కవిప్రశంస' పుట్టము ఉత్తమరహితి కావ్యహేతువు. పేదన అనియు, భావుకత, పారవశ్యము సాధనములనియు, పండితునిన్ని కవి గొప్పవాడనియు, శబ్దములతని భావచిత్రములను గీయఁజాలవనియు, అతఁడు జగచ్చక్షువనియు ప్రశంసించును. పిమ్మట స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలకు చేదోదైన మహాత్ములు, అక్రమ పరిపాలన నడ్డగించిన పుణ్యాత్ములు, గోదరిమానవ ప్రేమికులు, కక్షలు జాతికి కలుషమనియు, ఇతరేతర జాతులపై వ్యతిరేకత వాచవలెననియు తలఁచు, మేధావులు, మనులు, 'కారితీపరులు' దర్శన మిచ్చెదరు.

ఆ తరువాతి మజిలీలలో కవి మన యెదుట నిలుచును. తన కవితా స్వరూపమును వివరించును. తన కవితాజ్యోతిషి 'దీపావళిగా' వర్ణించును. 'నేను కవినోయ్' లోకమునందు జరుగు అన్యాయములను, అక్రమ ప్రచార సలను వెల్లడించి తీరెదనని యుద్దోషించును; నేను మహాశక్తిని, ప్రకృతికి సకల సౌందర్యములను జేరూర్పఁగలను. మానవులకు భక్తిని గలిగించి ముక్తి కాంతను వారిముందు నిల్పఁగలను. 'లోకాన్ని మారుస్తాను' అనును. నాలోని రాగరసము ప్రకృతి పులకింపులతో, చిరుగాలి చిగురుల మేతతో నుబికినది. ఉత్తమ కవితారీతులచే చిత్తము లలరింతును. నాకు మనసురెక్కలేర్పడినది 'బిందాలలేవు' అనును. నేను సాధించిన 'యోగజీవనము' నికృష్టముగానున్నది, ఆహారము, నిద్ర, సంభోగము అను సుఖత్రయము త్రిమూర్తులని నమ్మి

సేవించినచో జీవనము నికృష్టమగును. వాని స్థానమున ధ్వని (నాదము), దృష్టి (భూమధ్య దర్శనము), భక్తి (ఆత్మతాదాత్మ్యము) గల యోగమే కవితా యోగము. కవితాకృతితో ముక్తిని సాధింతుననును. అప్పుడా యోగము నికృష్టము కాదు.

ఆపైనవచ్చు ముప్పదియైదవ మణి 'నాభూమి' అందులో జన్మభూమిపై, గల ప్రేమరసము తొణికిసలాడును. ఆ పైన ప్రకృతిమాత హృదయమును బలకరింపఁజేయు 'పాపలు' తల్లుల నోముల పంటలు, ముద్దుల విందు చేయుదురు. ఆ పైన 'అటపాటలు'. అందులో జగన్నాటక సూత్రధారి యాటలు అనందమును జేరూర్చును. అంతట, చివరిమణి 'నా యనుభూతి'ని చేరుకొందుము.

కవి అందులో తన ద్వంద్వానుభూతిని చెల్లఁపించును. ప్రపంచమునందలి యే యనుభూతియు ద్వంద్వమున కతీతము కాదని తెలుపును. నిత్యసత్యమైన యాత్మానుభూతికై యత్నించుట మానవుని శ్రేయస్సుకూ మూలమగునని చెప్పటయే తన యనుభూతి సారమని యుద్ఘోషించును.

ఇతిశబ్దే



# జ్ఞానమందిరం

డా॥ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి

ఒకసారి నాకు జంగయ్యగారు కనబడి తాము వ్రాసిన ఒక పుస్తకం లందించి సహజంగా చిందులొలికే చిరునవ్వు నణచుకొని 'సారూ : ఈ పుస్తకం చదవండి. చదివిన తర్వాత మీకు నచ్చకపోతే నన్ను మీరు రచయిత అనుకొనకపోయినా బాధపడను. ఏదో రచన చేశాను. దాని గుణదోషాలతో నాకు నిమిత్తం లేదు. పరిసరాలను పరిశుభ్రం చేయాలనే మహత్వార్థంతో ఈ చిన్న ప్రయత్నం చేశాను. అంతేకాని నేను స్రష్టనూకాను, ద్రష్ట సంతకంలేరాను. ఏదో సామాన్యుణ్ణి : చూసే అలవాటుంది, వ్రాసే అలవాటుంది. నోరూరుకోదు, కలం అగదుకో అన్నారు. నిజంగా రచయిత ఎలా ఉండాలో చెప్పకుండానే చెప్పే ప్రయత్నం చేశారు. శ్రీ జంగయ్యగారు. ఈ కాలంలో రచనలు సాగిస్తున్న రచయితలే ఐనా శ్రీ జంగయ్యగారికి సాంస్కృతిక లక్షణాలున్నా, ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యమన్నా అదరాక్షమానలెక్కువ. ఆయన అన్ని రచనల్లో ఈ లక్షణం ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది. శ్రీ జంగయ్యగారికి కవిత్వం ఒక హాబీకాదు. ఏదో ఒక రాజకీయ సిద్ధాంతాన్ని ప్రచారం చేసుకోవడంకోసం ఆయన కలం ఎత్తరు. ఏదో టెలానికో, మరానికో సంబంధించిన సమాచారాన్ని అందించడానికి తమ రచనలను సాధనంగా వాడుకొంటు. ఇందో బందోబస్తులను విరగగొట్టాలని ఆరాటపడరు. పాత చందస్సుల్లో తప్ప రచన చేయను అని ఖీషించి చూర్చారు. రెండు మూడు రాజకీయ పక్షాల్లో తార్కాకర్తలుగా పనిచేశారు. రకరకాల మనుషులతో, పనులతో పరిచయం సంపాదించుకున్నారు. డా॥ లోహియా, రాజోజీ వంటి విశిష్ట వ్యక్తులతో కొన్నాళ్ళపాటు సన్నిహితంగా ఉన్నారు. తాను పుట్టిన గ్రామాన్నీ, తాను మెలిగిన పరిసరాలనూ, తనకు తోచినట్లుగా అవగాహనం చేసుకున్నారు. సారస్వత రాజకీయ వేదికలెక్కి అనేకాంశాలపై ఉపన్యాసాలిచ్చారు. రాజకీయ జీవితం అచ్చిరాలేదో ఏమో, అధ్యాపకవృత్తి చేపట్టారు. వ్యాపారం పెట్టుకో

మని తండ్రి యెంత బలవంతపెట్టినా సహించిరా కాదని బడిపంతులయ్యారు. పిల్లలకు చోటిస్తూనే రామూ పైదుష్కాన్ని సంపాదించుకున్నారు. పాతకాల మొగమెరుగని, కళాకాల మెట్లెక్కని శ్రీ జంగయ్యకు సమాజమే పాతకాల యింది. అనుభవాలే దేశకత్వం పహించాయి. తర్జనాత్మక సాహిత్యంకంటే వివరణాత్మకమైన సాహిత్యం ఉపాదేయమని ఈయన సమ్మతంకాబోలు ! ప్రతి గ్రంథంలో వ్రాసుకొన్న మున్నుడులు-ఈయన వివేచనాసటిమనూ, లోకావ లోకనా విధానాలనూ చాటగలుగుచున్నది. శబ్దార్థ సౌందర్యాల సృష్టికోసం పడే తపసకంటే, విషయవివేచనంమీద ఈయనకు గౌరవం రానురాను అధికమౌ తున్నట్లు తోస్తున్నది. నిజానికి అచ్చమైన కవిత్వాన్నీ, అందులోని రసపా రిమ్యాన్నీ అనుభవించగల సహృదయులు సర్వప్రగానే ఉంటారు. అందుకే జంగయ్యగారు ఎన్నిపాటలూ, పద్యాలూ, కావ్యాలూ వ్రాసినా వాచ్యార్థానికి ఎస రేని ప్రాచుర్యాన్నిచ్చి, పతిత్యలోకానికేదో సందేశాన్నివ్వాలనే కుటూహలంతో అచారహం తహతహలాడుతూంటారు. జీవితంలో ఎన్నో ధర్మానుక్తిలు తిన్న రచయిత. అనుభూతులకంటే, అనుభవాలకే ఎక్కువ ప్రాధాన్యమిస్తారు. అనుభవాలను కాచి, వడబోసి, సూక్ష్మీకరించి ధ్వనిలోకంలోకి ఈడ్చుకుపోతే రచయితరూ, కేవలం అక్షరాశ్యుడైన పాఠకునికి అంతే ఏర్పడడం ఎప్పుడోకాని జరిగే పనిరాదు. నిజాయితీని పెట్టుకు శ్రీ జంగయ్య అనుభవాలను శక్తి వంతంగా చెప్పగలడు. ఆయన గ్రంథాల మున్నుడులలోని భావాలన్నీ ఆత్మ రక్షాపరిధిలోనికి వస్తూ ఉంటాయని పదిలంగా ఉంటే పాఠకునికి తెలియజేపొదు. రప్తపడి చదువుకొని తమ భావాలను నిర్దుష్టంగా ప్రకటించుకోగలిగే శక్తిని సంపాదించుకున్నారు. కేవలం ఏదో వ్రాసిపారేయాలనీ, తామూ రచయితల మనిషించుకోవాలనీ ఉటలాటం శ్రీ జంగయ్యకు లేదు. తామేం వ్రాస్తున్నారో తమకు తెలిసే వ్రాస్తారాయన. ఇన్ని లక్షణాలున్న చ్యక్తి రచయితగా ఇంత కాలం మసిగలిగి దాదాపు 20 గ్రంథాలువ్రాసి రజతోత్సవాలు జరుపుకొనగలగడం ఎంతో సంతోషంపడగిన అంశం. ఈ ఉత్సవాలను ప్రోత్సహిస్తున్న, సహృద యులు ఒక మంచి రచయితను గుర్తించగలిగినారనిపడంలో సందేహం అంద రూడదు.

శ్రీ జంగయ్య రచనల్లో శబ్దార్థాలకంటే, భావాలకు ప్రాముఖ్యం ఎక్కువ. అందుకే ఎక్కడైనా శబ్దాలంకారం ఒలికితే అది అక్షరమృతను కోరే పాఠకు

అను తృప్తి పరచడానికేమో అన్నట్లుంటుంది. మానవతా సందేశాన్ని సాధ్యమైనంత సరళంగా అందించాలనే తుపాహాలతోడనే అయిన సూటిగా చెప్పడంలో తన నేర్పును ప్రదర్శిస్తూ ఉంటారు. వ్యంగ్యార్థ ప్రతిపాదనం, ధ్వని ఇచ్చాది మహాకవిత్వ లక్షణాలను ఆయన పెద్దలకే పదిలేరారు. అందుకే అన్ని గ్రంథాలంభాల్లో వ్రాసిన అభిప్రాయాలు శ్రీ జంగయ్య ఎంత ఘోరమో, ఎంత పెరిహిత చింతకుదో, ఎంత అర్థమిస్తున్నదో, ఎంత గట్టిగా సూటిగా అభిప్రాయపెక్కినదానో అవగతమవుతుంది. ఈ మాటను చూడండి.

“పాసిపోయిన వప్పుచారును బిళ్లకునికి దానంచేసి వెంటనే తనదానం స్వర్గంనుండి పూలరథాలు వస్తూఉన్నాయా అని ఆరాకంటేసి చూడేదాననిగూర్చి నేను సంభావించనుగాని, మంచివని అనుకున్న వెంటనే ఎవరి లక్షలకు లక్షల గాక ఆ పనిని చేసేదానిని నేను ఎంతగానో గౌరవిస్తాను”.

సమకాలీన సమాజంలోని కుళ్ళును, స్వచ్ఛమైన తన దృక్కోణంతో చూసి, తమ రచనల్లోకి అనువదించి అనేక ప్రక్రియల్లో అందించి కృతార్థులయ్యారు.

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి “జ్ఞానమందిరం” వివిధ విషయాలను పొదుగు కున్న ఖండికల సంకలనం. ఇందులో కథాకావ్యం ఒకటి ఉంది. కథక లక్షణాలు పులుముకున్న పద్యాలూ ఉన్నవి. వచనకవితాఉంది. గీతాలూ ఉన్నవి. వృత్తాలూ ఉన్నవి. ద్విపదలూ ఉన్నవి. కావ్యాలన్నీ అన్ని శీర్షికతో చిహ్నాలి వచనమూ ఉన్నది. ఇష్టదేవతాస్తుతి ఉంది. పూర్వమహాకవుల సంతీర్థన ఉంది.

ఈ సంకలనంలో ‘విశాల’, ‘భావోదయం’, ‘శాంత సత్యాల వివాహం’, ‘వదూవరుల పాట’, ‘అజమత్యాలు’, ‘పిల్లల పండుగ’, ‘ప్రబోధ వందేశం’, ‘గంధమందిరం’, ‘సదుస్తున్న చెట్లు’, ‘హాయిహాయి’, ‘ప్రశ్నపై దర్శించు’, ‘కవిత’, ‘కృష్ణ’, ‘కులం’, ‘నరుడు హరుడు’, ‘రహస్యం’ అనే శీర్షికలున్న కవితలున్నవి.

‘విశాల’లో ఒక కథ ఉంది. అది ‘శాంతసత్యాల వివాహం’తో పూర్తి అవుతుంది. కథకు పూర్వం దేవతాస్తుతి, కవితా ప్రాశస్త్యం “పనిపాప నప్పువలె

ప్రజలు సత్కృతిగా చూపుచున్నట్లు. కథ వర్ణాంతర పదాహోదంతం విశ్వమానవ సమైక్య భావపీఠిక. ఈ కథలోని భందోబద్ధ సంఘాషణలు మురు చిరార్థాలను ప్రతిపాదిస్తున్నది. రచయితకున్న పితృ దృష్టతం, నిర్దుష్టమైన గమ్యం గోచరమౌరాయి.

‘పటావరుల పాటలు రాగరాశయుక్తంగా లభినయ పురస్కరంగా పాడుకో వచ్చు. సరికొత్త భావాల బంధుల సవ్యయలను ఈపాటల పద్యాలలో వినవచ్చు.

‘అడమిత్తాలు’ ఎనిమిది లేటగీతి పద్యాలే ఐనా లెక్కకు మించిన పురులను స్ఫురింపజేసే కవిత్వా శకలాలు.

‘పీర్ల పండుగ’ కవిగారి స్వభావాల్ని చిత్రీకరించుచున్నది.

‘ప్రబోధ సందేశం’ మకుట నియమాన్ని గుర్తించు సాగిన 65 లేట గీతుల శతక శకలం. “అమ్మ ఓ తెలుపీర ! పేగమ్మ దలచి” అనే మకుటం శకటంగా సాగిపోయిన ఈ పద్యాలలో ఎంతో సందేశస్ఫూర్తి ఇమిడియున్నది.

“శత్రువులు నిర్వ్వరే నీకు జగతియందు

అరిలొక్కటి.. అజ్ఞానమయ రెండు”

వంటి పంక్తులను ఎన్నింటినైనా ఎత్తి చూపవచ్చు. ‘గంధ మండిరం శ్రీమద్భగవద్గీతా సంకీర్తనం.

‘సమస్తాన్ని చెట్లు’ ఇది వచనకవిత. ఇందులోని చెట్లను మనుషులకూ, రాజకీయ పక్షాలకూ సంకేతాలుగా మలచి కవి సహృదయునికి సూటిగా లోకాన్ని చూపించారు. ఈ సంగ్రహంలోని ఈ శీర్షిక శ్రీ జంగయ్యను కవితాప్రాంగణం లోకి ప్రవేశించే లక్ష్యత ఉన్నదని నిరూపిస్తున్నది.

‘హాయి హాయి’ తెలుగు భాషకూ, తెలుగు కవులకూ చక్కని నివాళి.

‘ప్రశ్నవై దర్శించు’ ఇది మరొక వచనగీతం. మానవునిలో అత్యుచితాసం మేల్కొనాలని తామీ గీతంతో రగుల్కొల్పుతున్నారు శ్రీ జంగయ్య గారు.

‘కవిత’లోని ఆరు తేటగీతుల్లో ముచ్చటగా కవితాలక్షణాలను తెలుపడానికి ప్రయత్నంచేశారు కవి.

‘కృష్ణ’ తేటగీతుల్లో, సీసపద్యాల్లో శ్రీ కృష్ణపరమార్థ మూహత్యమును లభివర్తించారు శ్రీ జంగయ్యగారు.

“సీ చరణప్రసూన మధునిర్ఘరిణీ కణగర్భరమ్మ్య సం  
సేవన, బ్రహ్మయై సకల సృష్టి చరాచర తీవ్రోటికిం  
దోచ, మదూహలో విమలతో యజమల్లన బూచి చిక్కులన్  
గాచిన వాగ్విలాసి : ననుగావ నుతింతు రనైక వృష్టులన్”

అనే పద్యం ఈ శీర్షికా సరస్సులో పూచిన హృద్య పద్యకుసుమం.

‘నరుడు హరుడు’ అనే శీర్షికకు దాచిత్యం ఎందుకో నాకు లోచనంలేదు. ఇందులో కవితా పారమ్య్యానికి కవి నీరాజనాలిచ్చినాడు.

సత్యం, ప్రేమ, కవిత్యం, జగత్కళ్యాణ సందాయరాలని ఎరుగెత్తి చాటినాడు శ్రీ జంగయ్య కొన్ని వృత్తాల్లో, కొన్ని కందాల్లో, కొన్ని సీసాల్లో. ‘రహస్యం’ అంటూనే అంతా తెలిపిడిచేశారు.

జ్ఞానమందిరంలోని వివిధ శీర్షికలను స్థావరపులాక న్యాయంగా పరిచయం చేసే ప్రయత్నం చేశాను ఈ చిన్నవ్యాసంలో. వ్యాసారంభంలో వేను ప్రకటించిన అభిప్రాయాలు కేవలం శ్రీ జంగయ్యగారితో నాకున్న చనువునూ, ఆయనపై నాకున్న అభిమానాన్నీ, ఆయన రచనలను గూర్చిన నా వైయర్తీకమైన తలపోతలను సూచిస్తున్నాయి.

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు చక్కని రచయితగా తెలుగు పద్యలోకం ఆదరాభిమానాలను చూరగొంటూ ఉండాలని ఆరాంక్షిస్తున్నాను.

## మధువనం

డా॥ కె. వి. ఆర్. గోపాలాచార్యులు

రావ్యము అనగా కవనవ్యాపారమని మన ఆలంకారికులు నుడివీరి. విశ్వ శ్రేయః రావ్యమే అని యనుటలోను పరమార్థ మిముడియున్నది. మధువనం అనే రావ్యఖండకలో వలజాతులు పుష్పజాతు లనేకములు అస్వాదయోగ్యంగా వున్నాయి. భరతుని నాట్యశాస్త్రాన్ని సారము లాక్షణికంగాను మనం ఈ రావ్యాన్ని అనందించవచ్చు. సంస్కృతాంధ్ర కవుల కవితామార్గము సనుసరించినదీయై సరళరీతిని ఈ రావ్యము పండిత పాదులను నైతము ఆకర్షించుచున్నదనుటలో సందియములేదు. మంగళశ్లోకములను మనవారు తమ రావ్యసమాప్తికి గ్రంథ సము చేయుట కలదు. అదేరీతిని ఈ మధువనమునకుడా “కారదా” తల్లిని స్తుతించి కవి తన జన్మను సార్థకముచేసికొనినాడు. ఉదాహరణకు :

మధుర దింజాధర విచంచినీ

మాటిమాటికి మీటితీయని

రాగంసముల దనిపి జీవుల

నిలిపినావమ్మా ! జగముల గెలిచినావమ్మా !

అనిన రవియొక్క పరిపూర్ణ పాండితిగరిమ తేటతెల్లమగుచున్నది. శ్రీరాముని స్తుతించి ‘ఆయువు’ అను శీర్షికన తనభక్తి ప్రపంచులను చక్కగా విస్తరించు కొన్నాడీకవి. సాధారణంగా కవులు తమ కవిత్వంలో అచేతనములందు చేతనత్వం అలోపిస్తారు. ‘కన్నీటికథ’లో ఎడబాటుబడెనన్న మీడికేటిలతకు అంటున్న ‘మిడుకు’ మీడకటం అనే పదాలు సర్వసాధారణంగా మనం వాడుకునే పదాలు. ఏం అలా మిడుకుచున్నావు? అంటారు. అతినహజమైన పదజాలాలు జొప్పించ బడి వున్నాయి ఈ కవితలో. విరజాజాలు నిజంగా మురిపంగా తలలో ముడుచు కొనేవే. చేమంతుల అందాలు చూడగల కవితాహృదయం మెచ్చుకోతగ్గదే.

విరహా విప్రలంభ శృంగారాన్ని మనం ఈ అతపరంగా ఆస్వాదించవచ్చును. 'భిన్నత్వంలో ఎకత్వం' అనే పరిమపేదాంతాన్ని బోధిస్తున్న మరొక ముచ్చటకు,

నేనే నీవై నా లోకం  
నీవే నేనై నా లోకం  
ఏకమైన భావమే నా  
లోకమై తనరారు స్వర్గం

అతి రమణీయంగా కనబడుతుంది. దైవము నన్ను పీడి ఎలా పోరాడు : జీవాత్మ, పరమాత్మల 'తత్త్వమసి' అనే సత్యాన్ని చాటుతుంది. నేను..రాను అనే గేయం. నరనారాయణులకు కీకర సంగ్రామము చాటిల్ల గలడను హెచ్చరిక కూడా కలదు.

తానే నేనను భావమున  
తాను జూడకున్నాడు  
నేనే తానను భావమున  
నేను తెలియకున్నాడు  
నరునకు నారాయణునకు  
జరిగితీరు పెను సంగరము

'నేనే నువ్వు నీవే నేను' అనే తాదాత్మ్యత స్పష్టంగా గోచరిస్తుంది. దేవుడేరితిగను తనను వీడిపోలేడను అత్యధిశ్వాసము కొనియాడబడినదియే. నాయురా నాయకుల శృంగారము అతినరశమైన రీతిని పూతోటలో సంకేతస్థాన మేర్పరచి కొనిన వారి సహజానురాగము ఆనందములో అన్నీ ఒక్కటని చెప్పటంలో పరమానంద సద్భ్రహ్మచారి అయిన అలోకికఆనందాన్ని గుర్తుచేస్తుందీ గేయం.

అందిన యానందంలో అన్నీ ఒక్కటి అనుటలో ఆ రసాస్వాదన పహృదయుని హృదయంగమమగుచున్నది.

వీరాంతమనే గేయంలో చంద్రుని పనికిమాలిన వాడుగా తెలుపబడింది. పగలు పనికిమాలిడురాగా చిక్కని చుక్కలతోగూడి సహృదయుల రంజింప చేయటం రాత్రియందు శోభదాయకం వుంటుంది. 'మధురగీతి'లో పాఠ్యశ్రీ పరమేశ్వరుల ప్రణయిగాధ గుర్తుకువస్తుంది. ఆరాశమును ఒక చుక్కలతోటగా తెలపటం లలితమయంగా వుంది. రమణీయమైన పదజాలంతో రాప్య నిర్వచనాన్ని అనుసరిస్తూ గేయాన్ని ప్రాయటం ఆధునిక కవుల పై శిష్ట్యాన్ని చాటుతుంది. జోలపాటలోని ఆ లాలస ఆనందభరితమైనదని చెప్పటంలో సందియము లేదు. ప్రబోధిల్లడమైన గేయసంపుటి మనం ఇటీవల కాలంలో అరుదుగా చూస్తాం. అటువంటివిచూడా ఈ మధువసంలో ఒక జోతాన్ని రూపంలో మనముందు నిలచింది. ప్రస్తుత దేశస్థితిగతులను చాటుతుంది. ధర్మం అనేగేయం. ఇతరుల యాచించటం అంత సీచత్వం లేదని బోధించటంలో పరమ ధార్మికత వెల్లడవుతుంది.

దేశరక్షణ కోరుట ధర్మం :

ఆశ పదలి జీవించుట మర్మం :

ఆదరించమని పరదేశీయుల

సడిగే భావం మనకే హేయం :

కులమతాల కుటిలత్వాన్ని ఆమూలాగ్రంగా పెకలించమనే ప్రబోధం ఈ దా మనం ఈ 'ధర్మం' అనేగేయంలో గ్రహించగలము. తరతరాలుగా కలడు గట్టుకుపోయిన ఈ కులమత వ్యవస్థ సమాజంలోంచి తొలగించాలన్న కఠిన పేశము నిజంగా సమాజవ్యవస్థను మార్చగలుగుతుందన్న సమృతం ప్రతి ఒక్కరికి గలుగుతుంది. బాప్తి చూపిన శాంతిమార్గమును ఈ మధువసంలో యిమిడ్చి మరల మరల శాంతియుత సాధనకై పురిగొల్పుచున్నా డీకవి. పిల్లల భవితవ్యం తల్లిదండ్రులు తీర్చిదిద్దటంలో వుండను పరిమనత్యాన్ని చాటుతున్న మధువసం లోని ఆదేశం అను గేయము.

మాతా శత్రుః పితా వైరీ

యేనబాలో సపాతితః

సశోభతే సఖామధ్యే

హంసమధ్యే బికోయధా॥



అను న్యాయమున పిల్లల మంచిదెడలకు రలులే జాబ్బులు.

పిల్లల గనిపెంచే ఓ తల్లులారా : ఆ

పిల్లల మంచే మీదోయమ్మలారా :

శ్రీయే సకల విశ్వాధిపత్యమునకు కారణమని తెలుపబడి సమంజసముగా యున్నది వై రాగ్యాన్ని ఇనుమడింపజేసే మరొక మధులతా గంభీరమిటి అంతా ఒకటే అను గేయము.

శోరార్థవ సంసారములోపల

సుఖముల పెరుకుట తప్పన్నా :

కుటిల మతులతోడూడి వసించుట

కూడదనుటదే గొప్పన్నా :

‘కూటికొరకే కోటివిద్యలు’ జానెడు పొట్టికోసం ఈ అడంబరిమనే సర్వాన్ని తెలుపుతుంది క్రింది పద్యము.

చిన్నపొట్ట నింపుటకొరకేకద

చేసేటి చేష్టలు రామన్న

నేను గొప్పనుచు పరులు తక్కువని

నీలుట తప్పని తెలియన్నా :

సర్వమానవ సౌభ్రాతృత్వము, నేటి రాజకీయ పూహందాని పితృష్టమైన అంశాలను ప్రతిబింబింపజేస్తుందీ పాట. ఆర్థిక సమావత్వం మనం కోరుకున్నాము. అది ఆచరణలో ఏ మాత్రం కనబడటం లేదు.

ప్రతి మనిషి జీవితవాకలో పయనిస్తాడు. కొందఱు మోక్షమును పేరున విరాగులవుతారు. కొందఱు భైరాగులు అవుతారు. పుణ్యస్థానములు సేవించి కొందఱు తృప్తిపడతారు. కాని ఎక్కడకు వెళ్ళినా చిత్తశుద్ధి పుండాలంటా దీక్షని ‘బాటసారి’లో. ఓ మానవుడా నీ వెందుకు యిటునటు పరుగులిస్తావు ? చీకటి వెలుగులనేని నిన్ను ఎక్కడకు వెళ్ళినా విడవవు. కన్నీరు కాంచని రాజ్యమేదీ

చానబోము. లందుచే నీ పై రాగ్యమెందులకు, గృహస్థుడవయి చిత్తశుద్ధితో  
మోక్షమును సాధించవచ్చును. ముందు విన్న నీవు తెలుసుకో. నీలోని పద  
మూర్తను నెఱుగుము. ఈ శ్రీంది పాట పరిశీలిద్దాం.

పెలుగు చేరటి లేనిలోకం  
కష్టసుఖములు లేని బ్రతుకుల  
ఎత్తు పంపులు లేని భూముల  
జనన మరణము లేని జీవుల  
వెదకి రాంతుపదెక్కడా ?  
పయనమమ్యే దెక్కడా ?  
పరుగుదీసే దెక్కడా ?

నీది అర్థించాలన్నా బాధలు తప్పవు. బాధతోపాటు సుఖముంటుంది. సుఖ  
దుఃఖాలు కావడికుండలు. ఇన్నివిన్న ఈ ఖండికలో విప్లవనాదంలాగా వినిపించా  
దీ కవి.

దోపిడి దోపిడి దోపిడి-యుగయుగాల రరిబడి దోపిడి !  
గేదల బ్రతుకుల దోపిడి  
అమాయకులరే అమానలు  
మాయకులకే పున్నాలు

హృత్కలలోకం కడుపుమంట రామందుల చేరుల్లో రైతుబిడ్డ అలరారుతున్న తీరు  
తవని ఆవేశపరిచిందంటానికి చక్కని పద్యం ఏరుకోవచ్చు.

అకాంత హృదయుల  
అభాగ్యజీవుల  
నికాలోకమున నాకారేఖలు....

పసిపాప బోసినవ్వులు, చంద్రుడు ఆకాశంలోని మబ్బులలో కనబడినట్లుగా పాప  
ముంగురులలో ముఖము నవ్విందను ఉపమానము చాలబాగుంది.

నంగి మబ్బుల చెలిమి సిడలో రాజు  
ముంగురులలో పాప ముఖము నెప్పండి

దిదిరాజు భుదిరాజు అను పదాలను దాచి నరకరీతిలో నొగ్గిపల్లుతో నున్న పాప  
కులుకులను అందించినాడు. సీరపనమును పురికొల్పుచు భారత సైనికుల రా  
చేవందోయ్ రాచందోయ్ అనే శంఖరావం పూరించుటచేసి, చెందాడుము... అనే  
గేయం యుద్ధవీరులను సైతం అరట్టుకోగలదు.

రిణతిద్ధావాగ్నిహార  
భారత సైనికపీఠా !  
చెందాడుము చెందాడుము  
నిరుపేదల మోసగించు  
నరదుర్మదహంకారుల  
గుండాల కుతంత్రాలను  
అమాయకుల హతహార్త్య  
అహ్యాభాన్ సైనికులను  
చెందాడుము చెందాడుము ...

అనే విప్లవనాదం వినిపిస్తుందీ కరుణలో. మరొక గేయం రా : ప్రతిజ్ఞ  
సంచలనాన్ని కలిగిస్తుంది. ఉర్తడాన్ని చిరిబిమ్మనుంది.

ప్రతిజ్ఞనం ప్రభామురుల  
ప్రకీర్తనలను పండింపగ....రా  
నరుని బ్రతుకుల ను పున  
ర్నివసమిన్నది విరియదా  
పీకటి చూపాను నిండు  
అకలిబూదలు దీపిష్ట....  
సరాంతరా? దుస్మరా :  
దిరానా రా : భురారి రా :

రా |

అంతకుముందు భావాలతో, సృష్టి నే కడలింపచేయగల భావగంజీలకు కలిగిన ఈ గేయం మదేవదే పాడుతుందాం. తెలుగునాడు గౌరవాన్ని, తెలుగునాడు వాస్తవ్యాన్ని నిలుపైచుల వాటింపచేయాలని తన మునుపనులలో సాగరా ముందుకు సాగరా : అనే గేయాన్ని సృష్టించుటం జరిగింది.

అది ప్రతింగ శ్రీ విభవము  
అపుల ముచ్చోన్నతి జవము  
మరియి మహానిను  
అరియి భయంతుమది  
సాగరా ముందుకు  
సాగరా :

ఈ తెలుగుగద్దెమీద అస్థాయిత, తన బేరన్న గౌరవించుకోవడం ఈ గేయంలో తెలుస్తుంది.

ప్రియుడు ఈ తెలితో మౌల్లుడు చందము తెలిగననే అను గేయంలో ఈ ప్రతిపదిభవము తెలియరాదు.

మందిపోయి పెన్నెలలో  
మనియి చరియి మనెనెహో  
తొరలేయికి చరియి పాట  
ముల నేర్పున వలరాజు  
మని మొక్కటిగా గూడిన  
చినుపిధిని సాగునే

అది చరియియ్య పాటమార్పం తెలుపుచున్నది గీరిత.

చిందియిలు చేయనితో నమానమంటాడు పెద్దలు. అట్టి పాటల కన్నులలో స్వర్ణారెన్నో చూపుచున్నదిరవి.

ఈ పావలే పరమాత్ముని రూపాలు  
ఈ లోకమెల్లనింది ఆడిపాదేను

అనటంలో కవి చిన్నారి హృదయాలలో చొచ్చుకొనిపోయాడని చెప్పవచ్చు.

పారంపర్యంగా వస్తున్న దాస్యశృంఖలాన్ని చేదించుకొని పడిపోయాడు, అని అంటాడు. 'అడిగే చెవ్వల'ను గేయంలో.

నలుగురిలో మనము  
నలిగిపోయి బ్రతకాలా :

మన ఐక్యతను కాపాడుకోమని మోహరిక చూడాలెలుస్తుంది.

వికలాండ్ర సాదించిన  
పీరుల యాశయ మిదియా  
మనమైక్యత కోల్పోతే  
మన నడిగే చెవ్వరురా :

ఈ లోకంలో విడదీసే వాళ్లేకాని ఐక్యం చేసేవాళ్ళు లేరని నీతిని మోడ్చింది గేయం.

ఎవరిపే అను గేయంలో

మధుర మంచారముగ ను  
స్మిత దుహలము కదలాగా  
శతశతానందాలు పందిన  
గతిని నా మది పొంగి నిల్చుచు

ఎవరిపే? అదోక రమ్యరూపాల్పనమో ఉన్నదను చెలిమిన్నది చాల ఉచ్చుముగా కనబడుచున్నది. చెలిమిని తేనెతో పోల్చటం చాల అభినివేది.

ఇట్టివక చాలమునాటి అతిప్రాచీనమైన సాంప్రదాయములను అచ్చుటి సామాజిక స్థితిగతులను కళ్ళకు కట్టినట్లుగా తెలుగుపండగలో తెలుపబడినది.

రాకతీయుల ఖడ్గలేజము  
సింగభూపతి చిద్విలాసము  
తెలుగుజాతికి జీవకళికయి  
....తెలుగు భూముల బలము నిలిపిన  
తెలుగు పండుగ వచ్చుచున్నది

ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల అతిమనోహరమైన సాహిత్య సమారాధన మన కందించినా డీకవి.

చైతన్యదేవత అను గేయమున భూమిని పంచభూతముల సంచయ మన్నాడు. ఈ సంచయము, సంచయనమని పదాలు సాధారణంగా మనం వింటున్నామే.

సాన్ని ఒక దేవతగ ఆరాధించటం ఏ కావ్యంలో అంతగా చూడం. అటువంటి రసదేవతకు దీపిరగా నిలిచి కవితామతల్లిని స్తుతించి తన వినయ మును ప్రకటించిన కవి ధన్యుడు. ఇకముందు చార్యక్రమమును తెలుపుచు

కవితల పంటలు పండించేము

నవరస రాగము రొలికించేము

అని కవుల సందర్శిని ప్రోత్సహించటం ఈ కవి కవితాసౌఖ్యాగ్యానికి నిదర్శనము.

మధువసంలోని యీ గేయసంపుటి ఏదీధ భాగములలో సృత్యముచేయు నాట్యాలతివవలె ప్రతిదానిని ఆర్పించగలదని ఆశ్చర్యం.



## దర్శనము

బి. గారిశివారెడ్డి, ఎం. ఏ.

సమాజం పరిణామశీలి, సాహిత్యం సమకాలీన స్థితిగతులను పర్యవేక్షింప, ఆయా కాలాల్లో వెలువడే సాహిత్యం సామాజిక పరిణామాలతోపాటు మార్పులు పొందుతుంది, మలుపులు తిరుగుతుంది. ఇందుకు మత, సాంఘిక, రాజకీయ అర్థికాది పరిస్థితులు దోహదపడతాయి.

తెలుగు సాహిత్య చరిత్రను పరిశీలిస్తే అధికవ్యవస్థలకు భారత చరిత్ర వెనుక ఆనాటి మత, సాంఘిక, రాజకీయ పరిస్థితులు స్త్రోత్రం వహించి, కలకల భూతమయ్యాయి. భారత చరిత్రనంతటం వెలువడిన సాహిత్యం చాలావరకు దీని ఒక ఉద్దేశానికి, ఉపదేశానికి, ఉద్యమానికి ఉపబలరంగా వెలువడినది.

ప్రాచీనయుగంలో, ప్రధానంగా మత ప్రచారానికి, ధర్మ ప్రస్థాపనకు సాహిత్యం అలంబనమయితే, ఈనాటి ఆధునికయుగంలో సామాజిక సమస్యల సజీవ రూపకల్పనకు, అర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయాది పరిణామాల వ్యవస్థాపన, వ్యత్యాసాలకు అద్దం చూపేదిగా రూపు దిద్దుకొంది.

ప్రతి కవి కూడా తాను వ్రాసింది సమాజానికనించాలని, సమాజం నుంచి దానివల్ల కలిగిన 'రియాక్షన్'ను గమనించాలని ఆశిస్తాడు. ఈనాటి కవిత్వం చాలావరకు ప్రజలకోసం వ్రాయబడుతున్నది కాబట్టి ప్రజల భావదో ఉండాలనే ఉద్దేశంతో ఈనాటి ఆధునిక కవి వచనకవిగా ప్రక్రియను చేపట్టి, వ్యవహారిక శైలి సునుసరిస్తున్నాడు. ఆధునిక భావవ్యక్తీకరణకు, సామాన్యుడి లోగిలిలోకి వెళ్ళి పలుకరించేందుకు వచనకవితా ప్రక్రియ 'వచనం' లాంటిదని భావించడం, తదనుగుణంగా ఈనాడు వచనకవితా బహుళ ప్రచారం పొందింది.

ఈనాడు కవిత్వం రాసేవాళ్ళలో దాదాపు ఎన్నభై శాతం వచనకవిగా ప్రక్రియను చేపట్టినవాళ్లే. అంతమాత్రాన వీళ్ళకు ఛందోబద్ధమయిన పద్యం,

గేయం రాయడం రాసిన భావించడానికి పీల్చేసి. ఇప్పుడిప్పుడు, వద్యకవులుగా ప్రసిద్ధిచెక్కినవాళ్లు కూడా వచనరచనలు రాస్తూన్నారు. మొదట మనుషచేసింట్లు సామాజిక చరిత్రామాల దృష్ట్యా సాహితీ ప్రక్రియలు కూడా మారుతూ వుంటాయి.

ఇలా వచనరచనలం, వద్యరచనలం రాసి మెప్పించగల కవులు ఈనాడు చాలా కొద్దిమంది మాత్రమే కనిపిస్తున్నారు. లలాంబీదారిలో శ్రీ సీలా జంగయ్యగారొకరు.

పీరు ప్రాచీన భారా సంప్రదాయాన్ని తీర్చించుకున్న దారేగార అమృత భారాపూరితమను, నమరాలిన సామాజిక సమస్యలను అంకించి చేసుకున్నదారు. అందుకే పీరు వద్యం రాసినా, వచనం రాసినా మెప్పించగలరు.

“వచ్చును” అనే పీరి ఖండరావ్యం వద్యం, గేయం, వచనం మూడింటి మొక్క సంగమం. సాధారణంగా అమృత కవి, లంకా అమృతయో దృష్ట్యాన్ని రచనలలో కనిపిస్తున్నారే. లంకా మార్కండేయ, భారతదాదం వునాదిగా, ఆకలి, అన్యాయం, ఆదేవు, అర్థం అసమానాలు వస్తున్నటుగా తీసుకొని, సగటు మనిషిని కదాన యిటునిగా చేసుకొని రచనలు చేస్తున్నారే.

కానీ, ఈ రవి “వచ్చును”లో ఇజాబీలానికి సంబంధించిన భౌతికావసరాలు, నిర్బంధాలు, తల్లిదండ్రుల కార్యక్రమాలు, రాజకీయాలు, రచ్చబండలు, రగిలే గుండెలు, రుచిదీను, రావీటిలేగార-విశ్వసృష్టి, మానవాల శక్తి, ఆ సృష్టిలర్థి గడచేడు, ప్రపంచ స్థాన్ని తెలుసుకోలనెడి రచన, చిహ్నం, ఆధ్యాత్మిక చింతన కూడా వచ్చును స్థాయి.

ఈసారిన్నీ ఆ యా వస్తువును ఒట్టి రవి గుండా ప్రతిభా వ్యూహాల్లోతో వద్యంగా, మూత్రావస్థమయిన గేయంగా, వచనంగా రచించారు. వాటిలో కొన్నింటిని విహంగ పీక్షణలూ స్పృశించడానికి ప్రయత్నిస్తాను.

రావ్యాదిలో, రవి రవి గీతంలో — “నాకంట పెద్దవాడవయితే ఈ పుస్తకాన్ని చదవడం మానేయి, చిన్నవాడవనుకొంటే చదివేయి....” అని మనవి చేశారు. నిజంగా ఇది చిన్నవాళ్లుగాక — అంటే ఇక్కడ “చిన్నా, పెద్దా” అన్నది



వయసుతో పరిగణనలోకి తీసుకోవలసివదికాదు; మనోవిరాసాన్ని, బట్టి పరి పక్షతను బట్టి తీసుకొన్నట్లయితే—పెద్దవాళ్లు చదివే అపగామాన చేసుకోవలసిందే.

‘రాముడు’, ‘కృష్ణుడు’, ‘శివుడు’, ‘వెంకటేశ్వరుడు’ అనే నేర్పిల్లలో వ్యవహరించబడే భగవంతుడు అనేవాడు అసలు ఉన్నాడా, లేదా అనే ఏ మాంస లోకి దిగకుండా, మానవాతీతమయిన ఒక శక్తి ఉందని; ఈ చరాచర అగస్త్య సంతా ఆ దివ్యశక్తి నడుపుచుందనే నగ్నసత్యాన్ని అందరూ బుద్ధులైన తీరవలసిందే. ప్రపంచం వైజ్ఞానికంగా ఎంత ముందుకు వెళుతున్నా,

ఆ శక్తిని వారి వారి అభీష్టానుసారంగా సారాళంగా, నిరాశాళంగా భావించి పూజించుకొనే వారున్నారు.

కవి ఈ ‘దర్శనము’లో మొదట ‘పల్లవించు’ అనే నేర్పిల్ల గల ఒకరి ఖండికలో ఆ విశ్వసతిని సంస్కరిస్తూ—

‘నీకయి గుండె తంబురను నిర్మలనాదము పీని మీటితన’ ..... అని అంటారు.

ఇక్కడ కవి తన హృదయంలో ప్రతినిత్యం నిర్మలమయిన ముగ్ధులతో ఆ భగవంతుని నామగానం చేస్తున్నాడని చెప్పాడు. ఇక్కడ రెండు విధాలుగా అన్వయం చేసుకోవచ్చు. ఓ ప్రభూ : విరారి, ప్రలోభ భూయిష్టమయిన నా ఈ హృదయతంబుర నుంచి మలిసరిహితమయిన, స్వచ్ఛమయిన, అపశ్చరిలేని రాగం వెలువడే దాదా నేను మీటుతూనే వున్నాననీ, అంటే ఓటినుంచి రమ్మల్ని కొరకు నీ నామగానం చేస్తున్నానని ఒకటి, ఈ హృదయ తంబురను నీ నామోచ్ఛారణతో మీటగానే నిర్మలమయిన నాదం వెలువడుతున్నదనీ—అంటే నీ నామ మహిమ వల్ల పాపపంకిలం పటాపంచలయి పోయిందనే రెండవ భావాన్ని గ్రహించవచ్చు. ఇక్కడ ‘తంబుర’ అనే పదప్రయోగం ఎంతో బౌద్ధిత్వంగా ఉంది. తంబుర అనే వాయిద్యాన్ని సాధారణంగా పరివసంగ పరిత్యాగులు ఉపయోగిస్తుంటారు. అంటే ఇక్కడ కవి తాను ఇహలోక పరిమయిన కామ, క్రోధాది అరిషడ్వర్గాన్ని పరిత్యజించి, నీ అన్వేషణకై పరివసంగ పరిత్యాగుడనయి బయలుదేరాననే తత్త్వాన్ని చెప్పకనే చెప్పాడు.

అదే ఖండికలో చివచోట—

“విశ్వవిఖ్యాత సాహిత్య పేరుపునఱు

పాటగా మానవతను సచ్చస్వరాల

.... ....

.... ....

అంటూ కవి ఇక్కడ మానవతా వాదిగా దర్శనమిస్తారు.

మరొకచోట— నేడు నవనాగరికత పేస్తున్న వెస్ట్రితలలను ఖండిస్తూ ఈ శిరీముఖాన్ని వదిలారు—

“ఒక్క జడదానినిం జూచి చక్కబల్కు.

నాగమును మించె నీ జడ నాట్యమనుచు

కత్తిరింపుల టరుల గమ్మత్తు గాంచి

వేమి వ్రాయునా కదిరాత భావకెటక”

అదే భావ తీవ్రత కలిగిన చురో బాణం—

కాలగతి శీర్షికలో :

“నాగరికతకై ఒక చంగనామ మిడుచు

అడచుగలకు నొకయింత తేడలేని

హిప్పి వేషాలతో మతిహీనులగుచు

రామకృష్ణ హరే యన్న రమ్యమగునె”—

హిప్పి వేషాలతో వచ్చిన ‘హరేరామ హరేకృష్ణ’ ఉద్యమాన్ని కవి నిరసించారు. గంజాయి, సల్ల మందు పంటి మత్తుపదార్థాలకు బానిసలై, ఆ భగవంతుని స్మరించటం అన్నది మహానేరంగా పరిగణించారు.

భూమి, ఆరాళం, గాలి, నీరు, వెలుతురు అన్నవి ఆ సృష్టికర్త నిర్మితాలు. కాలగమనం, ఋతు చంద్రమణం ఆ అతీత శక్తి నియంత్రాలు. శిశిరంలో మోడు వారిస ప్రకృతి వసంతపు రాకతో చిగురిస్తుంది. జగమంతా రాగరంజిత మవు

తుంది. ఇది ప్రకృతి ధర్మం, కాలగమనంలో ఒక మదిల్. దీని చెప్పడూ అవ  
లేదు, ఉద్దేశపూర్వకంగా చేయనూలేదు.

ఈ అమనిలో అరుదెంచె ఉగాది పద్యాన్ని గూర్చి ప్రాప్తాప్తా.....  
“ఉగాది” అనే శీర్షికలో కవి ఒకచోట—

ఎంతకాలంబు నిబ్బుని సంతరించె

కొన్నచో తెల్పు వారిట సున్నచాలె :

కాలమే భూమియై తిరుగాడు మండ

బొంగరము తిరుగున నుద్బిబోధింపడు :— అంటారు.

సృష్టి, లయ అన్నవి చరిత్ర చరిజాలు. ఎన్నో యుగాలనుంచి వచ్చి, తరాలు ఈ కాలాంబుడిలో కలిసిపోయి మళ్ళీ కొత్తయుగం, కొత్త ప్రపంచం అని అని అవిర్భవిస్తూనే వుంటాయి : ఇది ఒక గొలుసు చక్రం పంటిది. ఇది సృష్టి, లయ, దిని, కాలగమన ప్రారంభాన్ని మాత్రం ఇంతవరకు చెప్పడూ ఏదో అనిపించును. అని చెప్పలేకపోయాడు. ఈ అసంత కాలభ్రమణం అన్నిటి దాని సహజగుణం, బొంగరంవలె : బొంగరాన్ని సూత్రధారి చిప్పించిత పరిచు లది తిరుగుతూనే ఉంటుంది. బొంగరాన్ని ఒక వ్యక్తి ఎలాగయితే చిప్పకున్నాడో అలాగే చివ అదృశ్యశక్తి ఈ భూమి అనే బొంగరాన్ని తిప్పతోందని కవి ఇచ్చిన సృష్టి పరుస్తున్నారు. ఆ శక్తిని ఎవరయినా కనుగొన్నారా అని ప్రశ్నిస్తున్నారు. ఎవర గొనేందుకు ప్రయత్నం చేస్తున్నారా అనే అర్థి మూర్తిధవించిందీ చెప్పాలి.

కవి పరలోక మోక్ష సాధనకై అధ్యాత్మిక చింతననే రాదు, ఇహలోక జీవన పాఠశాలానికి దేశ అమృతయాన్ని సంపాదిస్తున్నారు.

“సంక్రాంతి” అనే శీర్షికలో — ప్రాంతీయ ముదిమనాలలో ఈరక లెత్తిన స్వజాతి కలహాన్ని గర్హిస్తూ, సకల జన వైమర్యాలను రాంక్షిస్తూ—

క్రాంతి పథమును గూర్చు సంక్రాంతి లక్ష్య

తెలుగు వారి వైరముల ద్రెంచుగాత

.... .... ....  
.... .... ....

మానా వోన్నతి బాదల్క మోసమయ్య  
 సమసమాజ సమస్తత సరిశినెంచి  
 సదయ కవితలు సవ యుగాభ్యుదయమునకు  
 జయ జయ ధ్వజ రహములు నల్పుగాఁ :

అంటాడు.

కవి చూపు కేవలం సింగి (పై చనన్నీధి) మీదే రాదు నేలమీదా వుంది. “దీక్షయరథము” అనే శీర్షికలోని ఈ ఐందిరలో మార్క్సిజం దృక్పథం కనపడుతోంది. ధనస్వామ్య వ్యవస్థ నశించాలి, సమసమాజం అవతరించాలనే దినాదం విసవడుతోంది. గమనించండి—

రూడు లేక నిలువ సీత  
 గూడు లేక తరితరాలు  
 పెరికబడిన జనమంతా  
 ఏదిగ నేడు కదలాలి :  
 లిక్కెదెవడో ప్రచ్ఛతిభాము  
 మెక్కిటంట చూచారె !!

.... ....

కర్నకులూ కార్మికులూ  
 పెదరులూ తాడిమలూ  
 తరితరాల పెను దరిద్ర  
 బాదసల కీలలరో

.... ....  
 .... ....

అనే ఐందిర శ్రీశ్రీ కవితాత్మలోని ఒచ్చేగాన్ని, శ్రీశ్రీ కవితాత్మలోని పేగాన్ని స్ఫురణకు తెస్తుంది.

పరభాష, పరభాష, పరదేశ, పరజాతి

.... ....

వరదాన్య, పరవిత్త, పరచింత, పరిచింత

.... ....

మతిహీన, గతిహీన, పతిహీన, మితహీన

.... ....

కులభేద, మతభేద, ఇలభేద, కలహాల

.... ....

అనే పంక్తులు లయబద్ధంగా సాగి. నడకలో సొగసులను, చూపులను కనబరుస్తాయి.

“నడిచే దివ్వెలు” అనే శీర్షికలో—

“నడిచే దివ్వెలు - నరుచే దివ్వెలు”

అంటారు ఈ కవి.

నిజమే: నరుడు తనలోని స్వార్థచింతనను చంపుకొని, హృదయించి పెంచుకొని, తన్ను తాను కరిగినా, నలుగురికీ మంచి చేయాలనే సద్బుద్ధితో వెలిగినప్పుడు — కవి ఇదే కావ్యంలో “సరాంధము” అనే శీర్షికలో చెప్పినట్లు—

చీకటులు రెండు తెరగులు లోకమందు

ప్రకృతి తోబుట్టువై భూమి గ్రాలె నొకటి

ఒకటి మానవుడొనరించె సకల ముడుప

నరుని చీకటి దుష్కర్మ నరకమయ్యె :

.... ....

చమురు వర్షుల పీపాల బావదాయె

విద్యుదాఘాతక కాంతికి పీగదాయె

ఈ టపాకాయ కాల్పులకేగదాయె

చీకటులు మ్రింగి జీవించు చీకటాయె....

ఈ చీకట్లన్నీ నరుడు దివ్వెగా వెలిగినప్పుడు తొలగిపోతాయి.

“అఖండాంధ్రము”లో - నే రాదు దేశంలో

లట్టడుగు వర్గాల వారిపట్ల ధనికవర్గాల వారుగనక న్యాయపర్తనులయి మెలగకపోతే, సమాజంలో సహనం సన్నగిల్లిన బడుగువర్గాలు తిరగబడ రాయని, అప్పుడు పిల్లని గదిలో బంధించిన చందాస బీభత్సం జడుగు తుందనీ, అది దేశానికి జ్ఞానయేగాని శోభరాదని కవి ఇక్కడ శాంతియుత విప్లవాన్ని ఆహ్వానిస్తున్నారు.

విప్లవమనగానే కత్తులు, మంటలు, నెత్తురు, శవాలు అనే దురభిప్రాయం వుంది కొందరిలో. ఇది తప్పు. గాంధీజీ ప్రవచించిన అహింసా సిద్ధాంతం చూడా ఒక విప్లవమనవచ్చు. మానవకళ్యాణానికి జరిగే ప్రతి మార్పు ఒక విప్లవమే అవుతుంది.

బడుగు జనముల బలిసిన వారుగనక

నాదరింపకపోయిన నాడు కీడు

దేశ గర్వాన రగులుచు తీవ్రమగుచు

జ్ఞానజెందిన నాదేమి శోభగనము

జంగయ్యగారి పద్యాలుచూసి జడుసుకోసర్వరలేదు. సాధారణంగా పద్యం అనగానేపరితట (ఈ తరం వాళ్ళరు) కొంత ఇబ్బందిగా వుంటుంది. ఆదంబర పదజాలంతో, సంధులతో, సమాస భూయిష్టమై, పదాన్వయ స్లిష్టమై కొరుకుడు పడని నారకేశ పాఠంలా అనిపిస్తుంది. కానీ జంగయ్యగారు నిత్యవ్యవహారం లోని పదజాలంతో పద్యాన్ని సరిళంగా, సాదీగా సడిపి (ఈ తరం వాళ్ళకోస మేమో) అరటిపండు వొలిచి చేతికిచ్చిపట్టుగా చెబుతారు. ఇది గమనించండి,

ఆసనము క్రింద కుంపటి వేసి తలను

తడుపు బట్టదుసలువంటి వడుపులెల్ల

మోసము లటంచు దెలిసిన ముందువారి

బ్రతుకు పరిమళ సోపాన పంక్తి సడచు

పైన జంగయ్యగారి పద్యాలలోని సారకృతను గూర్చి విడమర్చి చెప్పిన నేను ఇక్కడ ఈ పద్యం సారాంశం చెప్పసక్కరలేదనుకొంటాను.

“స్వరాజ్యము” శీర్షికలో భారతదేశంయొక్క పూర్వ పై భవ ప్రాశస్త్యాలను కీర్తించి, చిరకాల దాస్యశృంఖలాలను చేదించి, స్వాతంత్ర్యం సాధించి తెచ్చిన వీర యోధులను, త్యాగ నిధులను సంస్మరిస్తూ, అభివృద్ధిని సాధించి స్వాతంత్ర్యం ఈనాడు స్వార్థం, సంకుచితత్వం, బహుదా రాజకీయ, మోసానికి ప్రబలతం వల్ల చిన్నాభిన్నమైపోతుందనే విచారాన్ని వ్యక్తపరుస్తున్నారు.

...      ...      ...      ...      ...  
 ...      ...      ...      ...      ...  
 న్నత మగు మానవత్వమును సమ్యక్సాధారణమున నింపి  
 గతి సవ భారతము మును కమ్మని జీవనమును సద్వి-హా :

కవి తెలుగు పలుకుబళ్ళను, జాతీయాలను రూదా సందర్భించితంగా వాడారు.

హీనపు వర్తనన్ మతి విహీనులు గద్దెలనెక్కి దున్నె పో  
 తినిన దన్నుచో పెరటి యింటను గట్టు మెటంటి ఒత్తి....  
 ...      ...      ...      ...      ...  
 ...      ...      ...      ...      ...

ఈ కావ్యానికి మకుటమయిన “దర్శనము” అనే శీర్షిక గల రచనా ఖండానికనిజంగా ఈ కావ్యానికి మకుటం వంటిది. హృదయం వంటిది. అందుకేనే దేశా కావ్యం మధ్యభాగంలో (హృదయస్థానంలో) అచ్చొర్తించాడు.

ప్రకృతి, అదిపురుషుల సమాగమము, జీవనృప్తికి, అసంత ప్రాచారోటిరి మూల రహస్యాన్ని రసభరితంగా చిత్రించారు. ప్రజయ రాగాలు జీవితంలో భాగాలు. కానీ మోహమే జీవితం కాదు, జీవనోక్షమూ కాదు. మోహించువారంలో కన్నులయెదుట ప్రత్యక్షమయిన ఈశ్వరుణ్ణి దర్శింపక, తదసంతక దశలో పరితప్త చిత్తుడై మానవుడు తన జీవన చరిత్రాంశంలో చేసే అక్రమ నను, రసస్పందనను ఈ ‘దర్శనం’లో ఆవిష్కరింప జేశాడు. ఒకచోట..

అట యముండెందుకో యగుపించి నన్ను  
 హితము బల్కుచు నన్నిహితు జేసుకొనియు  
 జనులకు నన్యార్థమును జూపి తనకు  
 పని కొంత తగ్గించమని బల్కినాడు.

ఇది చాలా భావగర్భితంగా ఉన్నది. భూలోకంలో పాపకృత్యాలు చేసిన వాళ్లు యమలోకానికి వెళ్ళి అక్కడ ఈ పాపాలకు పరిహారంగా శిక్ష సనుభవిస్తారని రచనా చున పురాణాల సమ్మేర. అ విధంగా భూమిమీద నానాటికి పాపుల సంఖ్య హెచ్చుచుందని, చచ్చాక పీఠంపరికి శిక్ష విధించటంలో యమలోకాధిపతికి శాస్త్రనిర్వహణాభారం నానాటికీ అధికమవుతుందనీ, ఈ భారాన్ని తగ్గించునని కవిని చోరాడట. అంటే, ఇక్కడ కవి భూలోకంలో పెరుగుతున్న పాపుల సంఖ్యను తగ్గించడానికి చాలని సన్మార్గంలోకి మళ్ళించాలి. దీనివల్ల కవి తన రచనల ద్వారా ధర్మప్రబోధం చేసి ప్రజలను పుణ్యవళంలో నడిపించాలని.

ఈశ్వరుడే సత్యం, అ సత్యమే శివప్రదం, శివమే ప్రకృతీయంతా నిండిన మందల స్వరూపం: ఆతడు సర్వాంతర్యామి అని చెబుటా-

నామ రూపములెల్ల తానై నీమమున లోకాలనేరే  
స్వామి కాకలమ్ము లేదట సత్యరూపము తానె యౌనట  
చిగుట తానై అట రానై చెట్టు తానై జగము నిండే  
ప్రాణులన్నిట ప్రాణితానై హుట రానై యెల్ల శివుడు

‘ప్రాణులన్నిట ప్రాణితానై’ అనే చోట పరిమాతృ యొక్క ప్రతిరూపమే జీవాత్మ యని, పరిమాతృ యొక్క ప్రత్యక్షంగా జీవాత్మలు రూపు దిద్దుకొన్నాయన్న వేదాంతాన్ని బోధించాడు.

ఈ చరాచర జగత్తుకు మూలశక్తి, ఆదిశక్తి, ఈశ్వరాన్వేషణలో కనికరం జిజ్ఞాస ఇక్కడ లేటెల్లమవుతుంది-

హృదయమున ప్రశ్న యొక్కటి ఉదయమయ్యె  
లంచుపట్టిని ప్రకృతికి - అయ్యె ఏవడు  
అతని గన్న మహాశక్తి కాది దైవ  
మెవ్వరీ ప్రశ్న నన్నయకేడుపించు.

జనన మరణాలు, మానవకోటి పెంపుదల, వియోగ సంయోగాల గూర్చి గణితశాస్త్ర పరిశోధనలో ఈ క్రింద చాలా చక్కగా వివరించాడు.



కూడికలు తీసివేతలు గుడకములును  
భాగహారాలు గణితాన బరగు విధము  
చిన్న పెద్దల భిన్నులై భిన్నులగుచు  
గుణకముల భాగహారాల కూడి యుండు :

పాంచభౌతిక నిర్మితమయిన ఈ శరీరం పెళ్ళయియుండనే, ఇచ్చెద  
పాదించిన, సంపాదించిన అస్తి ఐశ్వర్యం, కట్టుకొన్న భార్య, పన్నుపిల్లలు ఏదీ  
కడకు మనవెంట రావని, చేసుకొన్న పుణ్యం, పెంచుకొన్న మంచితనమే  
మనకు తరగని పంపదలనే హితవు గలపుతున్నారు “పరియదేశము” అనే శ్లో  
కలో—

నిను నమ్మించిన జీవపంచకము నిన్నే దోసముండేసి బా  
సిన నా డాలును బిల్లులున్ హితులు సేచే గూర్పు పర్తావతుర  
గని నిన్నాయక వచ్చెనా ? సుతరమా కర్మంబులే చిట్ట భూ  
మిని యోదాగ్రణి వన్న కీర్తి మిగిలెన్ మేల్గొనె భారాగ్రణి :

“అంద్య సౌందర్యము”లో నానాటికీ ఉన్నదాడు ఇంకా భవిష్యత్తుడను  
తున్నాడనీ, లేవిదాడు లేమిదావుతున్నాడనీ, ఈ అనమానము గని విడు  
లంగలార్పారు—

ఉన్న ప్రకృతినిధులు కొన్న వానివియయ్యె  
లేని వాని కలిమిలేమియయ్యె  
ఓటు పేదదయ్యె సీటు భవిష్యదయ్యె  
కలిమి సీటు మెచ్చు ఘనునిదయ్యె

విషయ వాసనాపక్తి గల ఉన్నతులను, మోహంద చిత్తులకు జగదాధారు  
డైన ఆ ఈశ్వరుడు ఎట్లా అగుచిస్తాడని కవి ప్రశ్నిస్తారు “ముతుర ముఖీ :”  
అనే శ్లోకలో—

జగమున తమ్ముదాము గనజాలని చంచల చిత్తులై భ్రమన్  
దగిలి నిరంతరాత్మ సుఖ దర్పణమందె వకుండు నొటనే  
మగువడు సత్యజీవన మహాత్మ్యము రమ్మవసంత భామిని  
దృగమల హాసచంద్రికలు ఈరవి మోహనభావ సంపదల్.

మిగుల ఫలమేమిలో

...      ...      ...      ...  
...      ...      ...      ...

కాశీనాథుడు దప్ప ఏ

నాశమై కాండీంతు మనుజునాథులు భూమిన్

శరణుజొచ్చిన శత్రువునైనా తడించే దొడ్డుగుఱం అ చుక్కరునిరే కల  
దని, కుటలపర్తిమలయిన ఈ రాజులు, నాయకులు సదా సాటిమనిషి వినాశమే  
కాండీస్తుంటారనే మానవ సేవస్వభావాన్ని విహీనతం చేశారు.

“నెగులనేమి” అనే శీర్షిక గల కవితా ఖండికలో రుక్మ, దగా మోసం  
నిండిన ఈ ప్రపంచం నుండి పరిత్యాగం చిత్తగించడమే ఉత్తమ మార్గ  
మంటారు కవి—

పరమ దుర్మార్గులైన ఈ సరుల మధ్య

బరుట చిలురమ్మ పడరాని పాల్లకోర్కె

ఘోరమైన కాలగర్భాన దాగవలసె

మిగుల ఫలమేమి లోకాలు నెగులనేమి

...      ...      ...      ...

అన్యాయం— అంశస్త్రాల రాతిభవనమై వెలసితె

న్యాయమేమి పూరిగుడిసెగా నేలను కంచునా

దిగాలుపడి ఇసుబింబం విర్కమొహంతో పెడిస్తే

పట్టపగలు వీధులలో చట్టబద్ధమా దోపిడి :

“నిరుపేదా :” అనే శీర్షిక గల ఈ కవితా ఖండికలో చండిక కరవాలం  
లోని పదును, బవేశం, అశ్రందన ఒక్కొక్కటిగా కట్టలుత్రెంచుకున్న ఏరులా  
ప్రవహించింది :

“అంతే”లో కూడా అంతే :

ఈ కావ్యానికి మంగళం పాడుతూ కవి మంగళప్రదమందన ఉపాచార  
చేశారు.

“మనుషులంతా జ్ఞానధనులై - మనుగడకై ప్రాధాన్యమువైతరు :  
మనిషి మంచి దైవమును మరిపించునాడే ధూరితి స్వరూపి !

నిజమే : నీలా జంగయ్యగారి ‘దర్శనము’లో దర్శించిన ఈ ఆదర్శాల  
వల్ల సమాజంలోని మానవుడు మాధవుడిగా దర్శింపబడ్డారి; అవన్నయి చిరస్థాయిగా  
స్వర్గంగా మారుతుందనడంలో అతిశయోక్తి లేదు.



## కవిత్వా సమాలోచనలు

...ఎల్లూరి శివారెడ్డి

కొందరు మహాకవులు. వారి రచనలు భావత్వపైని మాత్రమే కలిగి స్తవి. మరికొందరు మహాకవులు. వారి గ్రంథాలు పాఠకులను ఉత్తేజితులను చేస్తాయి. ఇంకా కొందరు సాహిత్యవేత్తలు ఉన్నారు. వారి రచన సామర్థ్యం దేలానికి ప్రగతిదారిని చూపిస్తుంది. ఇది రవుల కోవ, రచయితల త్రోవ.

నీలా జంగయ్యగారి రచనలను చదువగా విమర్శకులకు కొన్ని భావాలు తలెత్తడం సహజం. నిజం చెప్పాలంటే సమర్థతయిన రచయిత విమర్శకుని ఆలోచనా నిమగ్నుని చేస్తాడు. విమర్శకుడు తన అనుభవాలను ప్రాధేయంగా గ్రహించి, ఇతరుల అభిప్రాయాలను దానితో మేళవించి సాహిత్య తత్వాన్ని అవిష్కరిస్తారు. జంగయ్యగారి “రవితా సమాలోచనలు” పేరుకు తగ్గట్టుగానే ఆలోచనా లోచనాలు. జగత్తు భావమయం. మానవుడు భావజీవి. సృష్టి యావత్తు భావతరంగితము. ఏకాగ్రచిత్తుడైన కవి హృదయం క్రుతిచేసిపెట్టిన పీఠవంటిది. ఎంత చిన్నసోలడుకైనా స్పందిస్తుంది. ఆస్తిలో ఉండి చేసిన రచన ఈ “రవితా సమాలోచనలు”.

జంగయ్యగారు కవి, విమర్శకుడు, అధ్యాపకుడు. కవియొక్క రసవేత్తత్వం, విమర్శకునికి సంబంధించిన అనుశీలనం, అధ్యాపకుని ధర్మమైన బోధన ఈరవితా ఒక పర్యవస్తువును ప్రసాదించినది. “ఈ లోకంలో ఎందరో పుట్టినారు, ఎందరో చచ్చినారు. కాని అందరూ బ్రతకలేదు.” (పు-14) అంటాడు ఈ కవి. తమచుట్టూ ఉన్న ప్రకృతికి అనుగుణంగా, ఆదర్శంగా, నిరాశ నీలినీడలు సోకకుండా బ్రదుకమని ఈ కవి సందేశం. చెప్పడం తేలికే! అలా బ్రదికి చూపించడని పాఠకులు నిలదీసి అడిగే ప్రమాదం కూడా ఉంది. అలా జీవిస్తేనే ప్రమాదం, జీవించలేకుండా ఉంటే ఉన్మాదం. జంగయ్యగారు

“నేననే మాటను మీరే అన్నట్టుగా చూచుకోగలిగితే ఎంత బాగుంటుంది” (పు. 18) అని మనం అడుగకముందే నోరు మూయిస్తాము.

మరి ఈ రచనలో నవ్వులూ ఉన్నవి. ఏడుపులూ ఉన్నవి. నిట్టూర్పులు చూడా గోచరిస్తవి. అవి సంఘంలో కంటికి రనిపించిన భిన్నప్రపంచాలు. ఎదుట వాడు ఏడిస్తే నవ్వే మనము, మనం ఏడిస్తే ఎదుటివాడు నవ్వులాడని తెలుసుకోక పోవడం నవ్వులాట కాకుంటే మరేమిటి. అందుకే సీలావారు “ఈ ప్రపంచంలో నిజము తక్కువ అబద్ధము యెక్కువ” అంటారు. “ఏమిని విశ్వాసం నేర్చువాడు పవిత్రుడు. పంచమహాపాపి కపిని గుర్తించలేడు” (పు. 97) ఈమాట వినుగానే కవులందరు పుణ్యాత్ములా, తక్కినవారందరూ పాపాత్ములా అని మనం అడిగితే జంగయ్యగారి సమాధానం ఎలా ఉంటుందో : కవులు “దేవుని ప్రతిరూపులు” (పు. 98) అని మాత్రమే చెప్పగలరేమో అని నామట్టుకు నాకు తోస్తుంది. పుణ్యపాపములు ఒక తెగకు సంబంధించినవి కావు, అవి సుదతకే పరిమితములు.

జంగయ్యగారి సమాలోచనలను ప్రత్యేకంగా ఎత్తిచూపడం ఏటికి ఏతాం ఎత్తడం లాంటిది. ఇది ఒక వ్యావహారిక సూక్తికోశం పంటిది అనిపిస్తున్నది.

ఏ రచయిత ఆత్మీయతనైనా తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నం చేసినప్పుడు అతని వాక్యాల మాటల దోబూచులాడుకున్న నైజగుణం (Instinct) రనిపెట్టుడానికి మనం ప్రయత్నం చేయాలి. “ఏమి కానేది చెప్పదలచినాదో యిది లక్ష్య శుద్ధిగా చెప్పినాడా యిన్నిదే రచనయొక్క పరిమార్గం” (పు. 99) అని ఈ కవి ఉవాచి. పీరు చెప్పిన లక్ష్యశుద్ధి నేడు మన రచయితలలో చాలా మందికి పూజ్యం. ఇతరుల భావాల బరువును మీదపెసుకొని కుంటిపెడత సుడుస్తూ సాహిత్యమార్గంలో కల్లోలం సృష్టిస్తున్న పీరి బెడద విశ్వానికి తప్పేదెన్నిదో : దాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని కాబోలు జంగయ్యగారు “శ్రీశ్రీ పరే నేను వ్రాయలేను. నావలె శ్రీశ్రీ వ్రాయలేడు” అన్నారు. ఇతరుల ప్రభావం మనమీద పడరాదని దీనిద్వారా అయిన ప్రకటించారు.

సీలావారు పద్యాలు, గేయాలు, వచనకవితవ్వం సమృద్ధిపంథంగా వ్రాయగలిగినవారు. పద్యగుణం గేయానికి, గేయగుణం పద్యానికి, ఈ రెంటిలోని

లయ వచనానికి లలికించడంలో వీరు నేర్పరులు. లందుకు తగిన శబ్దశృష్టి పీఠిక గొప్ప వరం. భావబలం ఉన్నా, పదజాలం తక్కువగా తెలిసిన రచనలు పేలవంగా ఉంటవి. జంగయ్యగారిది భావపై కాల్యమూ, పదపై భవం, నిర్మాణ కళతో పొంది పొసగిన రమణీయ తమనీయ కవసీయాలు. లందుకే వారు కవులుగా లబ్ధప్రతిష్ఠలు.

‘మధురం మధు తస్మాచ్ఛుచా రస్యాః కపేర్వచః’

ఇది చంద్రాలోకంలోని మాట. మాటమాత్రమే కాదు కవి సాహిత్య జీవనఫలం. ఎంత ఆచేశంనుంచి పైకి ఉబికినా రచనాశ్రమ బహుశిష్టమైంది. సర్వాంగ సుందరమైన తన శృతి ఆకృతి చూచుకోగల్గిన కవికి ‘హాయి బాచారూపము’ (పు. 117) అనిపించును.

ఈ రచనకు పీఠిక కూర్చిన పెద్దలు జంగయ్యగారిని ఎంతో సంతాపించారు. నా తెందుకోగాని తమమాటగా నివేదనద్రాస్తూ ‘ఈ సమాలోచనలు మూస శైలికి సంబంధించిన వగును’ అన్న చాల వాక్యమే రుచికరంగా ఉంది. (పు. 28). పీఠిక తెలంగాణ బలుకుబట్టి అగ్రరచనలకు ఆహ్వాదకరంగా ఉన్నది.

ఈ రచననుగూర్చి మరియెందు మాటలు చెప్పి పీఠిక స్థాను. జంగయ్య గారు నేటికంటే రేపు దాగా ఎదుగుతారు. చాల రచనలో తార్కికతాభావాలు నిండారనివి. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు అన్నట్లు రచనల్లో తార్కికత పెరిగితే సంఘంలోకూడా పెరుగుతుంది. భావశబ్దలక్షితో కూడిన ఈ రచన సహృదయులకు భావభోజనం. భావశృష్టికంటే పొందిన శృష్టి - బ్రహ్మానందం తప్ప - మరేమీ లేదేమో అనిపిస్తుంది. భావశృష్టి పొందలేనివాడు శిలకంటే, మలకంటే, మందుడు. జంగయ్యగారి పుస్తకం చేతబట్టినవారికి వివిధములైన భావాలు మనోభిక్షిరమైన దృశ్యమానం అగును. అవి కలకాలం పాఠకుని హృదయంలో ఉల్లాసం కలిగించటానికి సమర్థాలు. గేదల అరలి, రాజకీయ నాయకుల అల్పబుద్ధి, స్వార్థపరుల బెడద వీటనిచూపి కవెగాలు లక్ష్మీంకంచారు. ‘ప్రపంచనమును కవులు శివతాండవము చేయాలి. లోకాలకు పై కన్యాలు రావాలి’ అని వారి సూక్తి. ఇటువంటి సూక్తులే భాషకులం విందుభోజనం. ఈ కవిగారి ఈ రచన కలల వెన్నెల పంట.

# ఆ వేదన

డా॥ ఎన్. జి. రామానుజాచార్యులు

కవిరత్న శ్రీ నీలా జంగయ్యగారితో నాకు 13 సం॥ ప్రగాఢ స్నేహం ఉన్నది. బహుకాలం క్రితం వరంగల్లులోని పండిత శిక్షణరకాలలో యేమిద్దరం కొంతకాలం ఒకేచోట గడపాల్పివచ్చింది. అదే మా ఇద్దరి ప్రథమ పరిచయ సోపానం. వరంగల్లం అర్థంచేసికొన్న ఆ సమయాన్ని యేమిద్దరం ఏనాడూ మరచిపోలేం. నిజానికి జంగయ్యగారిలో ఆనాడే సహనవలాడే కవితా చైతన్యాన్ని నేను దర్శించాను. ఒక్కొక్కసారి కవిరత్న దారిలో చూడ స్వీయ కవితలను ఆవేశంతో నాకు వినిపిస్తుండేవారు. ఆనాడు నేను కన్ను, మిన్న కవిత లన్నీ వారు ప్రచురించాలో లేదో కాని వాస్తవంగా ఆ కవితల్లో కనిపించే భావ పరింపర, రసావిష్కారం, చైతన్య విస్ఫురణ ఇప్పటికీ నున్న గిరిగింతలు పెడుతూనే ఉంటాయి. దాదాపు పాతిక సంవత్సరాలుగా కవిరత్న కవితాదీక్ష నిరంతరం కొనసాగుతూనే వుంది.

మొన్నీమధ్య జంగయ్యగారి కవితా రజతోత్సవాలను నిర్వహించడలచిన పరిషత్తువారినుండి 1956 లో వారు రచించిన ఆవేదన కావ్యపరిచయం చేయ వలసిందనే విజ్ఞప్తి నా కందినది. అది నా చిరకాల మిత్రుని కవితాసంకలనం. పైగా వారి కవితావాహిని ప్రవహించిన తీరు తెన్నుల్ని వివరించే సదవకాశం. శాదసీ ఎలా అనగలను. సరే అనుకొని ఆవేదన ముఖపత్రంపై ఉన్న కవిరత్న కలంనుండి వెలువడిన అక్షరపంక్తిని ఇట్లా చదివాను.

కరడుగట్టిన హిమానీ హృది

కరగి నీరై ప్రవిస్తున్నది

పాటలై ఆవేదనాభర

కవిత నాలో పొంగుతున్నది

గాలితరగల తేలిపోసి  
మట్టిలోపడి మాసిపోసి  
శుక్తి గర్భంలోన పడినది  
మూక్తిరాకృతి భాల్పుకోసి

కరడుగట్టిన హిమనగ హృదయం భేదిల్లి కరిగి జీవనమై రాచాన్ని అనందపరపళం చేసిపట్టుగ, అనాటిపలట జీవితమొచ్చి జంగయ్యకవి హృదయం బ్రట్టలై ఆపేదనాభర రవిత పొంగి పొరిలింది. బాధామయి జన జీవన గాఢ కవి అవేదన. అనాడు క్రౌంచ ద్వంద్వ పియాగోర్తమైన భవ్య కవితాపేతుని శోకమే శ్లోకంగా మారింది. వ్యధిర జనాళి వేదన జంగయ్య కవి రోదన. తన ఆపేదనాభర రవిత గాలితరగల తేలిపోయేది పోయినా మట్టిలో పడి మాసిపోయేది పోయినా, శుక్తి గర్భంలో పడినది మాత్రం మూక్తిరాకృతి రవ్వక దాలుస్తుందని కంగయ్య కవి విశ్వసిస్తున్నారు.

ఇచ్చట శుక్తిగర్భం-మూక్తికం అను పదాలు సాఖ్యప్రాయ ప్రయోగాలు. శుక్తిగర్భంలో పడిన హిమదీందువు మూక్తిరాకృతి దాలుస్తుంది. సహృదయ హృదయ కుహరంలో చొరిబడిన రసనిష్యందమగు కవితాదీందువు కవితామృత మనుబడుతుంది. మూక్తికం స్వసౌందర్య ప్రవాళమాసం, అనంద స్వరూపం కవితామృతం కూడ అంతే. తన రచనలలో కొన్నైనా సహృదయ మనో గ్రాహ్యం రాకపోతాయా? అని కవి భావన జంగయ్య కవికి కేవల రవిత రాదు, ఆపేదనాభర రవిత ఆపేదన ఆక్రందనయొక్క అంరరూపం. జీవరారుజ్ఞానికి పర్యాయపదం. సవరసాల్లో అగ్రగణ్యంగా రనిపించే కరుణరసం, రసగుండెలో దాగిన శోకం (కరుణం) అంత, ఇంక అని చెప్పక 'నా గుండెలోని శోకం ఈ గుండు రెరుగునోయి.' అని జంగయ్యకవి చమత్కారంగా కరుణరసాన్ని గూర్చి సహృదయులకు నివేదిస్తారు. శాస్త్రీయదోరణి సనుసరించి లౌకికంగా ఏర్పడిన శోకాలు రావ్యపరిణాషలో స్థాయి శబ్ద వాచ్యాలై రస స్వరూపా లౌతాయి.

నాట్యకావ్యకర్త నిర్దేశానుసారంగా విభావాది సామగ్రీ, సముల్లసితం రానప్పుడు రసత్వ ప్రతిపత్తిని ఎలా సాధిస్తుందని ఇచ్చట ప్రశ్నింపవద్దు. స్థాయిదశను పొందిన నిర్వేదాదులు కూడ రసములారాయని, రుద్రటు దేనాదో



అంగీకరించాడు. జంగయ్యకవి కావ్యంలో కష్టతీపులు, జీవాత్మలు, చంద్రనారాయణులు నాయకులు. ప్రబంధాలలో వాచ్యరూపంగా గోచరిస్తే ఇచ్చిది స్పృహగ్రోహణలో ధ్వని సంకేతంగా స్పృశించి, స్పృశించినట్లు చిహ్నం గోచరించిన తాడిత, పీడిత వర్గాన్ని జంగయ్య ఎలా సంభాషిస్తున్నారో చూడండి...

1. రెక్కలాడిన రేబవల్ బుక్కెడైన  
పొట్ట యాకలి చల్లార్చి బువ్వలేక  
మోర దారిద్రవాధల బంది బుబిలి  
కూలిపోయెడి కాపురాల దేలుచెట్లు ? - భగవద్దాసు
2. అన్యాయముగ శేదయన్నల ఇలు దోచి  
గుడి గట్టి పుచ్చాంబు గోరుపాలు ,,
3. మిత్తిమీర్లని పీడ మెరుబులందోచి  
చీమలకు చిక్కెరబోయు ముగ్ధబుగ్గము ,,
4. అట్టి కుటీలులె, ప్రభువులై యదనియంచు  
శేదవారల కండలు పీడి తినగ  
పుట్టియున్నారు పెద్దరై పుడమి చారి  
బ్రతుకు బండలుగాను వీగతిదలంచు ,,
5. పెను నిరాశా జలధిలో  
మాగుపుని బ్రతుకే నీడలా చరితమించే  
నీడయే వినాటికైనా వెలుగుగా - పైశ్చిత.
6. ప్రకృతి దయతలచి వరమిచ్చిని నిబిడను  
కరకు చూపులతో కను లెత్తజేయును లోకం  
- ప్రకృతిమృగశృష్ట

మహాకవి కీట్సు ode to a nightingale లో తన సోదరుని అలాంటి మృత్యువు వల్ల కలిగిన బాధకు విచరితుడై కవిత వ్రాయగా జంగయ్యకవి సాంఘిక వ్యవస్థలో దగాపడిన తమ్ముళ్ళు, అన్నల చంద్రనారాయణుల రోదనలకు చలించి కవితవ్యరూపంలో ఆవేదిస్తారు.

కవిత అనందమయం చాచాలన్నారు ప్రాచ్యులు. ఉపదేశమయం కాచాలన్నారు నవ్యులు. విశ్వమానవ కల్యాణాన్ని సాధించే జంగయ్యకవి భావపరం పరలో ఈ రెండూ పుష్కలంగా లభిస్తాయి. మిచ్చుకు కొన్ని భవితా ఖనినలను చర్చిద్దాం—

1. మతము తులమను మాటలు మసియినర్పి  
వాడు పీడను చెత్తభావనలు పీడని  
అందరిము సోదరులమని ఆత్మనెంచి  
కదలపలె నిద్రలను పీడకలలు నీడి —అన్నపూర్ణ

2. తుట్టచుదకును తనమేనితోలురాడ  
చీల్చియిచ్చును అగ్నిలో కాల్చుకొరకు  
అట్టి తరుకున్ను యట్టి జ్ఞానాతిశయము  
మానవులకుండదేటికో మది నెరుంగ —నర్మదుఃఖదు

3. ఒకరు తలసూనెలేక నింకొకరు యర్ర  
రులను పన్నీరు మమమమల్ వెలయుచుండ్రు  
ఇట్టి ఎత్తుపంపుల నాటనెట్లు దేశ  
శకటగమనమ్ము సాగును శాంతగరుళి. —భగ్నహృదయం

అరుగుల రన్నరల్లికి పట్టెడన్నమిడరు  
కాని చిచ్చుల రండ్రికి రానిపోని  
తద్దినములెన్నో బెట్టెడు తనయులకును  
పుట్టుగరు యిండునే క్రొర్యభూతితులకు —భగ్నహృదయం

తులమత వ్యవస్థను, స్వీయపరభావనను పీడిన నర్వమానవ సౌత్వాత్రం, సర్వసమానతగల మూచాచారాలులేని వ్యవస్థను నెలకొల్పాలని కవి అక్రోశిస్తున్నారు. “చర్రార పంక్తి రివగచ్చతి భాగ్యపంక్తిః” అను వాక్యంలో కవికుల గురువు సాంఘిక వ్యవస్థలో అర్థికంగా వెనకబడటం లేదా ముందుకు వెళ్ళటం అనేది చర్రారల పంటివనీ వాటి భ్రమణం తప్పనిసరి అనీ నిసదించాడు. కాని జంగయ్యకవి అనమానతల్లో దేశకటగమనం శాంతపథంలో ఎట్లా వయనిస్తుందని విలసిస్తున్నారు.

సాంఘిక వ్యవస్థను యథాతథంగా లేదా కల్పితంగా చిత్రించటం మూర్ఖ కవి లక్ష్యం. సాంఘిక వ్యవస్థ కుళ్లుగా కళావిహీనంగా మారినప్పుడు ఇట్లా ఉంటే ఎలా? ఇది వద్దతి కాదని గర్వింపటం సవకరం నోవేదన. అదే జంగయ్య కవి ఆవేదన. అందువల్లే తన కావ్యేతిహసత్వం ఇది అని జంగయ్య కవి ఇలా ఆవిష్కరించారు—

శ్రాంతి విశ్రాంతిలనుగూడి రచనము

దలచి జీవన పృథ్వు గొలిచినాడ

—కవిద్య: 19

అన్యాయం, ఆక్రమణ, దురహంకారం, హింస— వీటిని చూచి విరించిన కవి ఉండడు. ఆవేశపూరితుడైన వ్యక్తి కవిగా మారటానికి ఇది మార్గోక్త్య సారి ఉపకరిస్తాయి. నేటి సాంఘిక జీవితంలో ఎన్నెన్నో మహాత్కారాలు చేస్తూకూడ కొందరు అనామకులుగా ఉండిపోతారు. వీటి చేయనినారు సవ నాయకులుగా చలామణి పోతున్నారు. ఇందుకు జంగయ్యకవి హృదయం 'ఆత్మా హతి ఒకడై తే—అధినేతగ మారునొకడు' అని పోషించింది.

ఒక్కొక్కసారి క్రిక్కిరిసిపోయే సాంఘిక సమస్యల్లో సతదృశమాటా ఇదమితమని తేల్చలేక హతాశులై జంగయ్యకవి ఎదురు ప్రశ్నలు చేస్తారు చూడండి—

‘ఎందమాపులలోని కీడలను నీళ్లుగా భావించిన

వాహము గొన్నవాని గతి యేంటాదారి?

తిరుగుబాటు య్యోధా? బాదలా?

సాంఘిక జీవితంలో మోసం సర్వత్ర వ్యాపించిందనీ, అది ఎంచు మోస్తూంటిందనీ అక్కడ ఏదో లభిస్తుందని ఆశగొన్న పిపాసాత్తునికి హాస్యమే. ఎదురొకుంపనీ అలాంటి సమయంలో ‘తిరుగుబాటు య్యోధా? బాదలా? అని సంఘర్షణాత్మకంగా ప్రశ్నించారు జంగయ్యకవి. దీనిలో సమాధానం ‘అవిష్కరణాగు ఒక నిజములాగు’ అను వాక్యంలో కనిపిస్తుంది. ఒక నిజాన్ని లాగడానికి అవసరమైతే ఆయుధాన్ని పూనాల్సి జంగయ్యకవి ఉద్బోధిస్తున్నారు. ఇలాంటి భావాలను పరిశీలించినప్పుడు కవిత్వ విప్లవసీమకు, సమీపంలో ఉన్నట్లు కనిపిస్తారు.



# కాంతి పుంజులు

—డాక్టర్ అంతటి సరసింహం

ఆంధ్రప్రదేశ్ సాంస్కృతిక వ్యవహారాల ప్రత్యేకాధికారి

‘పుంజు’మంటే సమూహం అని అర్థం. పుంజులు అంటే సమూహానికీ బహువచనం. అంటే సమూహాలు అని అర్థం. “కాంతిపుంజులు”లో అనేకమైన కాంతిసమూహాల సమూహాలున్నాయన్నమాట.

ప్రకాశమానమైన విషయాలు ఇందులో ఉన్నాయి. బహుళ ప్రకారంనీ వ్యక్తుల గూర్చిన ప్రశంశలందులో ఉన్నాయి.

సర్వశ్రీ డాక్టర్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, డాక్టర్ బాళుని, డాక్టర్ నారాయణరెడ్డి, దేవులపల్లి రామానుజరావు, చాకోటి, యెరియాల రామకృష్ణ, డాక్టర్ దివాకర్ల, వసంతరావు వెంకటరావు, డాక్టర్ కొత్తపల్లి సిద్ధశ్రీరావు, డాక్టర్ ముకురాలి, ఉన్నత రాజకీయ పదాధిష్ఠితులు సంజీవయ్య, కోవాటి నారాయణరావు, ఉమ్మెత్తల శేషరావు, మండలి వెంకటకృష్ణారావు, కోవాటి రోశయ్య మొదలయిన కవిపుంగవుల, రాజకీయ వాదుల కీర్తిగాంధీ జ్వల ప్రకాశితములు. ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క రాలిపంజరము. అందరూ కలిస్తే కాంతిపుంజములు.

పై అందరియీడా గల భక్తిగౌరవాలు ఇందు ప్రదర్శితాలు. అంతేగాని వారెవో ఈ కవికి ఇస్తే వాళ్ళగూర్చి పొగడడంగాదు. దీనివల్ల ఈ బహుముక్క మృదువైన ఉదారమైన మనస్తత్వం బయటపడుతున్నది.

సీలా జంగయ్య ఈ కవి పేరు. ‘జంగమ’ అంటే సదుత్తము శివుడు అని శైవగ్రంథాలు చెబుతున్నవి. అంటే సీలాచారిణి సదుత్తము శివుడు అని మనం కవిగారిని గూర్చి చెప్పవచ్చు. నేను మాత్రం ఈ పేరును చెబుటముందు

లుగా ఉచ్చరిస్తూ పుంటాను. అంటే జంగా నీలయ్య అని. అంటే నడుస్తున్న కృష్ణుడు అని. కష్టాలు కలుసుకున్నప్పుడు పరిస్థరం చలోత్తులు విసురుకుంటారు గదా !

ఈ కవి చిన్నప్పటినుండి కవిత్వ “పిచ్చ”గలవాడు. పెద్దలబగ్గల చేరి అమరం ఆంధ్రనాడు సంగ్రహాదిగా సంప్రదాయపద్ధతిలో చదువుకొన్నవాడు. దీపరికం చేత చదువు కష్టసాధ్యమయింది. అందరిలాగా పరుసగా స్కూళ్ళల్లో కాలేజీల్లో, ఓళ్ళవిద్యాలయాల్లో చదవలేకపోయాడు. విద్యయందు ఎంత పట్టుదల వుందోగాని ప్రైవేటుగానే కట్టి పెద్దపెద్ద పట్టాలను గూడా పొందాడు. కవి రావాలని తపస్సుచేశాడు. నేటికీ అనేక గ్రంథాలు వెలువరించగలిగాడు. నేటి తెలుగుకవుల్లో కవి అనిపించుకున్నాడు. పట్టుదల వుంటే మనిషి ఎంత ఉన్నతి కయినా పోగలడనడానికి శ్రీ జంగయ్య ప్రబలమైన ఉదాహరణ.

బ్రతకడానికి చిన్నచిన్న ఉద్యోగాలు చేశాడు. విద్యలో ఒక్కొక్కమెట్టే ఎక్కి ఉద్యోగాల్లోగూడా ఆ విధంగానే ముందుకు సాగుతున్నాడు.

వ్యక్తి సామ్యుడు. చక్కగా నిండుగా చిరునవ్వుతో పలకరిస్తాడు. మర్యాదగా ప్రవర్తిస్తాడు. ఉన్నచుడుగా వుండిగూడా విసమ్రుడుగా కనిపిస్తాడు. ఇవన్నీ ఎందుకంటున్నానంటే పైగుబాలన్నీ అరనిలో ప్రత్యక్షంగానూ, కవిత్వంలో పరోక్షంగానూ కనిపిస్తున్నాయి గాబట్టి.

కాంతిపుంజాలు ఈ గ్రంథానికి సార్వత నామధేయం. పర్చింపబడ్డ ప్రతి వ్యక్తి సమాజంలో ముద్రపతిప్థులు. కాంతిమంచులు. వారి కాంటులూ, పీర్పై కవి ప్రసరింపజేసిన కాంటులూ కలిసి కాంతిపుంజాలయ్యాయి.

ఇందులో చట్టరచనా గేయరచనా కూడా వున్నాయి. రెండింటిలోనూ ప్రజల కలవాడే ఈ కవి.

తాను స్వతహాగా కష్టపడిన వ్యక్తిగాబట్టి కష్టజీవులంటే చాలా సానుభూతి ప్రదర్శిస్తాడు. వారిని దోచుకోడం చూచి దాదపడతాడు.

“బలవంతుల కోపాలు

దుర్బులల బ్రదుకులు బలిగొంటున్నప్పుడు”

“చాలామంది ఆశల్ని-ఆశయాల్ని-బ్రదుకుల్ని  
ఏ ఒక్కడో వమ్ముచేసి గొమ్ముచేసుకొనడం”

వంటి ప్రయోగాలు సార్థకంగా కనిపిస్తాయి వైనం చెప్పిన బాధకు.

వ్యంగ్యప్రధానమైన కవితనం వ్రాసేవాడు సమట్టదైన రచ. ఈ రచలో  
అవసరమైన పాలు వ్యంగ్యం ఉన్నది.

గాంధీనిగూర్చి వ్రాస్తూ, ఉద్రేకాన్ని వ్యక్తంచేశాడు. ఆ తర్వాత గాంధీ,  
అదర్శాల గాడుగదా ఆయన జీవితాన్నే మరిచిపోతున్న మనిషినిపై లోపగించు  
కుంటాడు. చెట్టు పేరుచెప్పి కాయలమ్మకొనే రీతిలో, గాంధీజీపేరును ఉపయో  
గించుకొని బాగుపడేవారిని వ్యంగ్యంగా దెప్పతున్నాడు.

‘ఇప్పుడు బ్రదికున్నా, గాంధీకి-  
స్వాతంత్ర్య మహాపీఠయోధుడని  
నెలకొక్క పెయ్యి రూపాయలై నా  
ప్రభుత్వం శాంక్షన్ చేసాడేదని’

పైపాదాలు శబ్దశక్తి, కవితాశక్తి తెలిసినవారికి అర్థం కావడంగాదుగదా  
హృదయంలో మెచ్చుకోలు నిండుతుంది.

కాళోజీ కవితనం అంజు - వ్యక్తిత్వం అంజు - బాగా సచ్చినట్లుందీ  
కవికి. నచ్చడమే గాదు. తాదాశ్చ్యంగాడా వ్యక్తమవుతుంది. ‘కాళోజీ’ అనే  
శీర్షిక గల కవనమంతా మహాభావగమనంతో నిండివున్నది. ఆ భావాలతో తాదా  
శ్చ్యం పొందకపోతే కవి ఉట్లాంటి భావాలు వ్రాయలేడు.

‘వరదాస్యం స్వజనదాస్యం వంటి దాస్యపదాన్నే  
అనప్యాయకుంటాడు’

‘స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో జయించామన్న ఆనందాన్ని  
కోట్లనుంచి పదుల్లోకి తీసుకుంటున్న విరాగి’

‘నిజం ప్రదర్శిస్తే తల ఎగురునేమోనన్న భయం  
అతన్ని చూస్తేనే భయపడుతుంది’

పైన స్వతంత్రత, సత్యనిష్ఠ, నిర్భీకత చక్కగా అక్షరరూపంలో ప్రతిబింబితమయ్యాయి.

ఈ కవి రాజకీయవాది. కమ్యూనిస్టుగా ఉండి, లాంగ్రెస్‌గా వుండి, తర్వాత సోషలిస్టుగా మారాడు. ఇది అధిరోహణక్రమమో, అపరోహణక్రమమో-విషయితేనేమి, ఈయనదృష్టి ప్రజాశాసన, బాధితజనసేవ, సమసమాజ సంస్థాపనాశేష.

ఈ కృతిభర్త శ్రీ దేవులపల్లి రామానుజరావుగారు నేటి సాహితీ సేవకాగ్రణి. సీలా జంగయ్యయెడ అదినుండి అర్దిత భావంగలవ్యక్తి. ఈ విషయం ఉభయలనుండి విన్నాను.

రామానుజరావుగారంటే ఈ కవికి ఎనలేని గౌరవం. గంధర్వ రృత్వము నెడా, గ్రంథభర్తృత్వమునెడా గూడా ఆయనకుగల దక్షతను అతిపేరింగా లెక్కించి తానుగూడా తన గ్రంథాన్ని అంకితం చేశాడీరవ.

సమీపత, వ్యాసమంజూష, విశాలాంధ్ర పోరాటము మొదలయిన దశాధిక గ్రంథకర్తగా వుండగా, శివశంకరస్వామి, దాశరథి, మునిమాణిక్యం, సినారె, జ్ఞానానందబ్రహ్మ, పోతురాచి, సిద్ధయ్యరవి, జంద్యాల, బాసిరెడ్డి సీతాదేవి, గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ, పల్లా దుర్గయ్య మొదలయినవారెందరో క్షమ తమ కృతులకు శ్రీ దేవులపల్లిని భర్తగా ఎన్నుకొన్నారంటే ఇంత గిరాకీగల వరుసకు తన కృతిరస్యము చూడా యాయ ముప్పిళ్లారన సీలా జంగయ్యభవ పురితార్చుడు.

‘సరిసామ్యుడనిగదా సాహిత్యకౌముదన్

భవమరినిచ్చి శేషేంద్రశర్మ’

ఇట్లాంటి దశానేరపద్యాలు లించి రామానుజరావుగారి ప్రదేశాన్ని కొనియాడాడు. ప్రదేశత్వం లేనిపోలే ఇందరు (భృత) కన్యల సరిసరస్వంలో గడవజ్జీ చానివేదిగదా :

పద్యకవిత్వం ప్రాసేదాళ్ళలో చాలామంది పదిలట్టురాళ్ళ సహాయాన్ని పొందుతూ వుంటారు. సార్థక పదప్రయోగ దృష్టిపొందిన కవి పద్యాల్లో



తప్ప, ఫరవాలేదనుకొనే పురాణపద్ధతి కవిత్వం ప్రాణేవాళ్లు పడినట్టురాళ్ళ ప్రయోగాన్ని పాటిస్తూవుంటారు. ఈ స్థితి మహారవి నామూరిమడు బమ్మెర పోతన్నకే తప్పలేదు. మన కవిగారి 'సురగిరి విద్యాద్ధుల దోర్నియెంటు' శీర్షిక గల పద్యాల్లో ఈ పడికట్టురాళ్లు చాలాచోట్ల చోటుచేసుకున్నవి. దీనియరేగేమి నిరంకుళాః కవయః.

నీలా జంగయ్యగారి కావ్యరచనా వ్యాసంగం కొనియాడదగినది. ఇప్పటికే ఎన్నో పద్యగేయ కావ్యాలు వెలయించారు. అనేక సత్కారాలు పొందారు. ఇంకా వ్రాస్తున్నారు. త్వరలో శతాధిక గ్రంథరర్థ కావోరున్నారు.



'ఎవడు కవి యన్నమాట ఈ యపనిమీద  
తేలలేదింక ముందును తేలబోదు  
ప్రతి ముఖంబున కవిత ప్రస్ఫుండమొందు  
అది పురాకృత పుణ్యభాగ్యంబు బండి'

(నీలా జంగయ్య రమ్యపథం నుంచి)

# రామలింగ సద్బాలు

డా॥—జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యం

శ్రీ సీలా జంగయ్యగారు నాకు పరిచయమై దాదాపాత్ర అయిదారేళ్ళ యింది. ఎప్పుడు ఆయన నన్ను కలిసినా లోకాభిరామాచార్యం మాట్లాడడు. ఏదో సాహిత్య విషయమే ప్రస్తావిస్తుంటాడు. తరచు ఆయన రచనల గురించి ఆయన సాహిత్య దృక్పథాన్ని గురించి, ఆయన రచనల వెనుక ఉన్న స్వీయ వేదన గురించి మాట్లాడుతుంటాడు. విమర్శకులకు కావలసిన అదే. అందుపల్ల ఓపికతో ఆయన మాటలు వింటుంటాను నేను. సమకాలీన కవులను అర్థం చేసు కోవటానికి తరచు వారితో మాట్లాడటం అవసరం కూడా. అయితే ఒక్కొక్క సారి అవిపిస్తుంది విమర్శకుడు తాను విమర్శింపబానుకున్న రచనను అర్థంచేసు కోవటానికి రచయితతో స్వయంగా ముఖాముఖి మాట్లాడవలసిన అవసరం ఉందా అని. రచన రచయిత హృదయ దర్పణ మయితే అందులో ఆయన్నుచూస్తే పరిపోతుందికదా! ఇక ప్రత్యక్ష పరిచయం దేనికి? నిజానికి అవసరం లేదు. అట్టి అవసరం లేకుండా విమర్శ సాగిస్తేనే విమర్శకుని శక్తి బయట పడు తుంది. సాధ్యమైనంతవరకు నే నెప్పుడూ అదే మార్గాన్ని అనుసరిస్తుంటాను. అయితే, సమకాలీనులైన రచయితలతో సంబంధాలు లేకుండా విమర్శకు డుండలేడు. ఒకవేళ సంబంధాలు ఉన్నా, రచయిత తన రచనా వ్యాసంగాలను గురించి వివరించటానికి ప్రయత్నం చేసినా, వాటి ప్రభావానికి లోబై తన వివే చనాన్ని రూపొందించుకునే బలహీనతకు విమర్శకుడులోను కారాదు. అట్లవి సహృదయత్వాన్ని త్యజించాలని నా తాత్పర్యంకాదు. సహృదయత్వంతో సాహిత్యాన్ని అధ్యయనంచేసే సాహిత్య విమర్శకుడికి రచయితతో ఎంత పరిచయ మున్నా, విమర్శించేటప్పుడు అది బాధకంకాదు. రచనలో కనపడే రచయితకూ లోకికంగా జీవిస్తున్న రచయితకూ మధ్యనున్న అంతర్యామ్నీ, సమన్వయాన్ని విరూపించుకోవటానికి విమర్శకుడికి రచయితతో ఉన్న పరిచయం దోహదం

కావచ్చు. శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు పరిశ్రమచేసి అయిన కావ్యాన్ని సులలితంచే  
టస్పడు నే నంతవరకే పరిసీమించి చేసినాకంటే ఈ ప్రాసేకాదు నీ లభ  
యిత అయినా విమర్శకుడుగా నేను వదిలి చేత్తున్నాను అనించి దుఃఖంతో  
ఆగి ఉంటున్నానంటే.

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు (తమ రచనల్లో ఒక్కొక్క దానిని  
ఒక్కొక్క విమర్శకుడికి పంచిపెట్టాలి. వాటిపైన విమర్శ వ్రాయటానికి.  
అందులో విమర్శకుడి అభిరుచిని బహుశా అభిరుచియే ప్రధానంగా తీసుకు  
తున్నది) రామలింగ పద్యాలమీద నన్ను ప్రాయశాన్తాదు. నా విమర్శనం మీద  
ఆయనకు ఒక ప్రమాణదృష్టి ఉన్నట్లు కనపడుతున్నది. అందువల్ల విమర్శ  
కొన్నాను. తీరా కావ్యం చదివిన తరువాత నే నీ కావ్యానికి న్యాయం చేయ  
గలనా అనే భయం వట్టుకొన్నది నాకు. దీనికి కారణం. నా కీ కావ్య ప్రక్రి  
యను గురించి తెలిసింది చాలా తక్కువ. అందువల్ల అల్పజ్ఞులతో విమర్శకు  
భానుకోటానికి మువట వెనుకంజదేశాను అట్లని మానిపెట్టి మూలకవిత్వంపై  
అవుతుంది; ఏదో వ్రాస్తే కావ్యం చదవకుండానే వ్రాశాడన్న మాట అర్థమవుతుంది;  
చూచి వ్రాస్తే కావ్యం అర్థంకాక వ్రాశాడనే విమర్శ వస్తుంది; కావ్యంపైనా విమర్శ  
పరామర్శిస్తే ఛాందసుడనే అపప్రథ మిగులుతుంది. ఎలా వ్రాసినా విమర్శకు  
విమర్శ తప్పదేమో:

‘ఒకడు శయ్య మెచ్చు నొకడు రసము మెచ్చు

నొకడు గుణము, రీతి నొకడు మెచ్చు

చూచి మెచ్చు నొకడు; చూడ కొకడు మెచ్చు.

‘రమ్యగుణ భావంగ; రామలింగ’

అప్పు పద్యం చదివాక నా భయం మరి ద్విగుణీకృతం అయిపోయింది. మొదటి  
రెండు పరంగాల్లో చెప్పబడిన విమర్శకులు అయిన కావ్యగుణాలను మెచ్చుకుంటే  
తప్పా? ఒప్పు? వాటిలో ఏ గుణమున్నా గుణమేగా? పురిగి చూచి చరణం  
చదివే, పరికి ఏ విమర్శకుడైనా ఉరికి పడతాడు. అన్ని గుణాలను చూచి మెచ్చు  
కుంటే చూచిమెచ్చుకొనే విమర్శకుడు కావచ్చు. చూడక మెచ్చుకొనే నాంట్లో  
గుణమున్నా చూడలేదన్న దోషంతో దోషంగా పరిణమించవచ్చు. ఇంతకూ

ఈ భవనాశయ నిమగ్నత విమర్శనకుంటే "స్వరూపం ఇందులో విమర్శ స్వరూపం చెప్పబడింది, విమర్శలోపం చెప్పబడిన చరమార్థం కాబట్టి ఎలా విమర్శ చేసినా ఈ కావ్యానికి ఇది మార్గమని నిర్దేశించబడిన కష్టమౌతుంది. అందుకే నా పని మరి కొద్దిమేరేయింది.

‘తోడగట్టు మాట తొలి చొప్పుకిలే  
మాట దోక తేని పులివి తన ప్రా;  
పచ్చి బొంగు వాటిని బాటబోయి’

అని శ్రీ జంగమగారు చెప్పిచ్చారు. ఈ భావాన్ని ముందుంటున్న విమర్శ ప్రాయోగమున అది ప్రకటించబడిన పై పద్యంలోని బాటబోయి పులివి అంటుంటుంది. అలాంటి మాట-దోక తేని పులివి నా కావము; మాటనే + ఓట(మి) చెనిచెనై నా కావము. తోచినట్లు అంటే తన మనసు చెప్పినట్లు తాను నమ్మినట్లు అనే అర్థం ప్రహేళిక మాటాడేటట్లుం సార్థకమౌతుంది. నేను తొలి గట్టు మాట్లాడ లేదనేవచ్చు. శ్రీ జంగమగారికి పుట్టుకని సచ్చిన విద్వేసమే తొలిచెట్టు మాట్లాడనను.

‘తొలిచెట్టు మాట్లాడినట్లు చెప్పినట్లు విమర్శగా ఉండవలసిన అవసరం లేదు. నేను ఒక కవి ప్రాసించి ఉంటుంటే కావంటాను. కాని మరొకరి దృష్టిలో అది మంచి కవిలే కావచ్చు. చెంటే ఆయన నన్ను ఈ పద్యంతో పోషించుకోవచ్చు.

‘మంచి తివిరెల్లు చుట్టూ మెచ్చర  
నీచుండు పండు పండుపల్పు  
పచ్చి కొంఠ్రాని మెచ్చిరి తివిరగా’

నిజానికి ఈ పద్యంలో చెప్పినట్లుగానే విమర్శనే పచ్చి విమర్శ అంటున్నారు కొందరు. విమర్శేత్రే విమర్శ నిండలట పాలైనా నిజంతో ప్రత్యక్షమౌతుందని విమర్శకుల అభిప్రాయం. అందుకంతోనే నాలుగు మార్లు పాఠానికి సాహసినాను.

అంధ్రకవుల్లో ఆధునికుల దృష్టిని ఆకర్షించిన కవులు ముఖ్యంగా ముగ్గురు కనబడుతున్నారు. వాడు తిక్కన. వేమన, గురజాడ. తిక్కన వాడిన భాషవల్ల ఆయన కా గౌరవం ఇస్తున్నారు. వేమన ప్రకటించిన భావాలవలన ఆయనకు అదరాన్నందిస్తున్నారు. గురజాడ చూపిన బాటవలన ఆయన్ను మన్నిస్తున్నారు. భాష-భావం-బాట అనే మూడు లక్షణాలతో ఆ కవిత్వరయం ఆధునికుల దృష్టి నాకర్షిస్తోంది. ఇందులో వేమన మార్గాన్ని అనుసరించిన రచయిత శ్రీ నీలా జంగయ్య. ఆయన వ్రాసిన బుచ్చిలింగవద్వాలూ, రామ లింగ వద్వాలూ వేమన మార్గాన్ని చూచి నడిచినవే. వేమన మార్గం ఒక విలక్షణ మైంది. అది సహాకావ్యమార్గంకాదు; రసం ఆయన ద్వేయంకాదు. తిక్కన ఆ మార్గంలో నడచినవాడు; ఆధునికులను ఆయన సహాకావ్యంకంటే బాష, పదేపాత్ర చిత్రణం బాగా ఆకర్షిస్తున్నాయి. అవి మార్గాన్ని తీర్చిదిద్దడంలో ఉపయోగించిన సామగ్రి. సామగ్రి శక్తివిబట్టి సమగ్రశిల్ప విస్ఫూర్తి భావిస్తుంది. తిక్కన సహాకావ్య శిల్పం ఉత్తమమైన దనటంలో విప్రతిపత్తిలేదు. అయితే వేమన్నది శతక ప్రక్రియలో సాగించిన ఒక సాధన. శతకానికి సహాకావ్యాని కిచ్చిన గౌరవం ఇవ్వగలుగుతామా; ఇవ్వలేము. అయినా వేమన ప్రక్రియకు తగినంత గౌరవం ఇవ్వవలసిందే. అందరికీ అర్థమయ్యేటట్లు పరకంగా శక్తిచుంతంగా వ్రాయటం వేమనకున్న పహజ లక్షణం. అది ఆయన ప్రత్యేకత. వేమన మార్గాన్ని అనుసరించదలచుకుంటే ఆ పహజ లక్షణాన్ని అచరణలో పెట్టి చూపించాలి.

‘ప్రజకు బోధపడెడు పగిది కవిక గూర్చు

వలె పటంచు పలుకువారె తుదకు

బ్రహ్మకై న బోధపడనట్లు వ్రాతుడు’

అవి శ్రీ జంగయ్యగారు కొందరిని ఎత్తి పొడిచారు. అందువల్ల ఆ బోధన తన రచనలో దొరలకుండా శ్రీ జంగయ్యగారు చాలా జాగ్రత్త పడ్డారు.

వేమన్నను గురించి ‘వేమన వేదం’ (యువభారతి ప్రచురణ) పీఠికలో నే నీలా వ్రాశాను—‘వేమన్న వ్యక్తిత్వం విచిత్రమైనది. ఆయనకు పాండిత్యం కంటే పరమార్థం గొప్ప. అందువల్లనే పాండిత్యంకోసం వేదానికి పాదాల

నంటలేదు. పరమార్థంకోసం జీవితాన్ని గురువుగా ఎంచుకున్నాడు. జీవితం పర్యానికి మౌన వాఖ్యానం చేస్తుంది గాని సాత ప్రపంచాలను తర్క వాఖ్యానంతో వితర్కం చేయదు. జీవితానికి మొగమోటాలు లేవు: మెరమెచ్చులులేవు. అది వరాన్ని ఎంత దౌచార్యంతో ఇస్తుందో కాపాన్ని అంత నిర్దాక్షిణ్యంగా ఇస్తుంది. అటుపోటులతో కూడుకొన్న జీవితాన్ని ఆశ్రయించిన సాధకుడికి అటరక్తికీ, ఇటు విరక్తికీ అవకాశముంది. రక్తిలో పడి సాధకుడు పరమార్థాన్ని మర్చిపోతే జీవితం శనిస్తుంది కాపగ్రస్తుడైన జీవి విరక్తిమార్గం పడతాడు. పరమార్థాన్ని అన్వేషిస్తాడు. వేమన జీవితం ఇదే మార్గం పట్టింది. యౌవనంలో అందిన ఐహిక భోగాలను అనుభవిస్తూ పోయాడు. అందులో ఆయనకు అర్థాంతం సంబంధంలేదు పరమార్థం కోసం కూడిన పరమార్థం కనపడలేదు. కాంచనం, వంచనం రక్తిమార్గంలో ముళ్ళపొదల్లా కనిపించాయి. ఆ మార్గం పదలిపెట్టాడు వేమన. రక్తిని వీడినప్పుడు భక్తిని పట్టే అవకాశం ఉంటుంది సాధకుని జీవితంలో. భక్తికి విశ్వాసం బలం. వేమన్న వివేకాన్ని నమ్మినంతగా విశ్వాసాన్ని నమ్మినవాడు కాదు. అందువల్ల భక్తుడు కాలేకపోయాడు. కానీ, భగవంతుని దగ్గరకు చేర్చే మార్గాల నమ్మితిని పరామర్శించాడు. భగవంతుడికి మనిషికి మధ్య మతం పేరిట మనిషే కల్పించుకొన్న ప్రతిబంధకాలు ఆయన మనస్సును గాయం చేశాయి. ఐహికమైన జీవితంమీద ఆయనకు కోసం వచ్చింది. అంతర్ముఖుడై ఆయనలోనే భగవంతుణ్ణి చూచుకొన్నాడు. జీవితం సేర్పించు గొప్ప గుణసాతం అది.

వేమన్న జీవితం వెంట తిరిగినప్పుడెల్లా జీవితం లోకంలోని తప్పలనే ఎత్తిచూపింది చివరకు నీలోనే విజయం ఉంది తెలుసుకోమని చెప్పి దూరమైంది. వేమన్న తనకు తాను గురువైనాడు. తనకు తాను శిష్యుడైనాడు. శిష్యుడుగా తాను లోకవర్తనంలో ఉన్న వుచ్చకాయతనాన్ని ప్రశ్నించుకుంటాడు. గురువుగా తానే సత్యాన్ని నిరూపించుకుంటాడు. ఆయన అంతర్వర్తిలో జరిగే ఈ సంవాదసారమే భందోదాసం కాల్పి బయటపడింది. ఆయన కవిత్వం అందుకే ఆత్మాశ్రయమైంది. అదే దాని అంతర్లీనమైన శక్తి.

వేమన న్యాయంకృషికో నత్యాన్ని స్వాధ్యాయం చేసుకొన్న సాధకుడు. అందువల్ల ఆయన ప్రవృత్తిలో స్వాతంత్ర్యం సాధించి రాజీవుని. అది

భావంతోనూ, భావతోనూ ప్రతివలించింది. ఆయన చిట్టగట్లు చెప్పినా, కొట్టి నట్లు చెప్పినా, వినేవానికి ఆయన సార్వత్రత్యంమీదు సాంఘాతి లిరిగింప చేస్తుంది ఉన్నది ఉన్నట్లు చెప్పి విన్నవానికి ఉడుకెక్కించినా ఉన్నది ఉన్నట్లు చెప్పిన నిజాయితీ ఆతని మాటలు తల ఎంపవచేస్తుంది విలకానికి బోని ఆయన భావ విగువుతో కూడిన మాటలన్ని ప్రదర్శిస్తుంది బూతులు ఎలికినా నీతులు చెప్పినా నిర్లప్తతతో నిండిన ఆయన నిర్మోగమాటం మాటగొత నిండు దనాన్ని నంతరిస్తుంది అగ్రావారో చెప్పినా, నిగ్రవాంరో చెప్పినా అయిన మాటల్లో అంబర్యాపీటగా సాగించే హాస్యబోంబే నొచ్చుకొన్నవాణ్ణిగా నవ్వించ చేస్తుంది ఇవిస్తూ నవ్వించే క్తి చేసున్న కవిలకే దిక్కింది.

వేమన్న దృష్టిలో మనిషే దేవుడు ఆయన తండ్రి మాయానాటం మనిషి తనకు అనుద్రోహం చేసుకొన్నా, మరోమనిషికి ద్రోహం చేసిన అనవంపన, దైవంపన అంటాడు వేమన. మనుషుల స్వభావం అట్టి క్రురంగా రెండు భేదం లేకంటాడు, కులవర్ణభేదాలు మానవ కల్పించాంటాడు. పనిషిలో మూడు పాతాన్ని చంపే మతాన్ని గిర్రిస్తాడు ఉన్నల మనసు గిర్రాను ప్రవోదిస్తాడు వేమన్న దృష్టిలో ప్రబోధపెంప ప్రధానమో, సంస్కార బలంతో అననం. మూఢవిశ్వాసాలనూ, అర్థరహితమైన అభిప్రాయాలనూ, స్వాగ్రహిష్టాలైన పవిత్రభేదాలనూ సంస్కరణ దృష్టితో ఆయన అపహేళనం చేస్తాడు ఆయన ఆలోచనతోపాటు నహజ నమ్ముతాన్ని కొండీంచిన కర్మయోగి, ముగించే మానవదన చెప్పిన జ్ఞానయోగి అందుకే నేటికీ వేమన్నవాక్కు ఎడంలా ఎని పిస్తుంది

వేమన మూలాన్ని అనుసరించే అధునికుడు కూడా వేమన దృక్పథాన్ని అర్థపరచుకొన్నప్పుడే అవుతాడు వేమనలోని మానవతావదం శ్రీ గీతా జంగయ్యగారికి తారకచుర్రం కాలాలు వేరైనా గణాంవ్వభావం సజాతీయంగా కనపడుతుంది వేమన్నలో జంగన్నలో అయితే, వేమన మూక్షుల పంటి నూక్షులు పలికిన వారంతా వేమన్న లోకారా జంకపరకు కాలేదు వేమన్నను బీదించిన నూక్షులనుగాని, అబద్ధమైన నూక్షులనుగాని ప్రాసనవాడు నేటికీ లేడు. శ్రీ జంగయ్యగారు వేమన్న నమనశీలించి చెప్పే నిజం; వేమన్నను విలంబించి చెప్పే అబద్ధం; అబద్ధం.





చుట్టూ ఉన్న సమాజాన్ని మోసగిస్తున్నాడు. అదే అంబైపోయి చివరకు తనను కూడా మోసగించు కుంటున్నాడు అందువల్లనే ఆధునిక సమాజంలోని మానవుడు అత్యనెక్కడ పారేసు కొన్నానో అని వెతుక్కుంటున్నాడు స్వార్థ మనే చీకట్లో. ఇలాంటి వ్యక్తి సమిష్టిగా వ్యవహరించినప్పుడూ ద్వంద్వ ప్ర వృత్తిని ప్రకటిస్తున్నాడు. దానితో సమాజంలో సమత కరువై వ్యత్యాసాలు ఎక్కువై వర్గ, వర్ణ, మత కలహాలు పెచ్చు పెరుగు తున్నాయి. మనషిలోని ఈ కపట నాటకం సర్వ జీవిక వ్యాపారాలలో వ్యాపించి జీవన విధానాన్నే కలుషితం చేసి వేస్తున్నది. దీన్ని చూస్తున్న ఆధునిక వేమన్నలు అర్థితో అసలు సత్యాన్ని చెప్పటానికి గొంతెత్తు తున్నారు వీరి సూక్తిలు ప్రహసనాల్లాంటివి. పైకి నవ్విస్తుంటాయి, లోపల వాతలు పెడుతుంటాయి. నవ్వుతూ అందరూ విచారపి ఆ నవ్వును కలిగించే విశ్వతిని గమనించి సమాజం సహజ ప్రకృతిని సదివి గాహనం ద్వారా తెలుసు కోవాలని శ్రీ నీలజంగయ్య లాంటి వేమన్న అను యాయుల మతం. వీరేశలింగంగారి ప్రహసనాల కంటే వేమన్నలాంటి సూక్తులు సమాజంలో సంస్కరణ చైతన్యాన్ని కలిగిస్తాయని వీరి అభిమతి. ఆ ప్రక్రియకు ప్రహసనంకంటే బలమైన శక్తి ఉంది. ఒక్కొక్క సూక్తి ఒక్కొక్క ప్రహసనానికి వస్తువు. ఒక్కొక్క గాథను, బాధను పాడుగా చేసు కొని మొలచిన కవిలా కుసుమం ప్రతిపద్యం.

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి రామలింగ వద్యాల్లో ఇతర విషయాలన్నీ ఒక యొత్తు; సాహిత్య కవిత్వ భాషాంశాలమీద వాడు సాగించిన విమర్శాత్మిక సూక్తి ప్రపంచంలో మరోయొత్తు. విజానికి ఆయన ప్రవృత్తి సాహిత్యంలో ఎక్కవ జీవిస్తుంది; దానికి ఎన్నో అంశాలు ఉపాంగాలు కావచ్చు. ఆయన అభిప్రాయాలు సాహితీలోకం తెలుసు కోవాలని తహతహ లాడటంలో ఆశ్చర్యం లేదు. మచ్చుకు కొన్ని—

1. కొత్తదనము పేర చెత్త నింపగ నేల  
పాత దై నమంచి పనికి వచ్చు  
కొత్త పాతలందు కొను మెప్పుడును మంచి
2. సంస్కృతాంగ్ల శాస్త్ర సద్గురు గ్రహించి  
తెలుగునందు జొనిపి...తెలుగ కవులు  
జాతిపాల గుణము సగటున క్షీణించె

- 3 నృజని రచన లేని యజ్ఞము లేల్ల వశించు  
భావలతల రచన పరిమళించు  
మచ్చరించి ప్రకృతి మర్యాద విడవదు
- 4 పండుగలను బట్టి పార్టీలనుబట్టి  
నభల బట్టి చిర్రజగతి బట్టి  
ఎనలిబట్టి కవిత వన దైత ఎదురుచు
- 5 భావలందు నిల్చు బహుళాత్మ నిలయమ్ము  
భావనింటి కాత్మ ప్రగతి హెచ్చు  
తల్లి పాల పెరుగు పిల్లలు వాగుండు
- 6 కవిత గూర్చరాని మనులు కొందరు నెడు  
నుకవి రచనలకును సోపి చెప్పి  
గ్రంథ రచనపేర గణించి బ్రతికిరి
- 7 పండుగింజతోడ పట్టిన తాలట్లు  
కావ్యుండు పొల్లు కలిసి యుండు  
గాలి తాలు వాపు , మనులు కవిత నుతింతు
8. తెలుగు వారితోడ పలు శాంగ్లభాషలో  
అంగ్లమాడ తెలుగునందు పలుకు  
వచ్చిరాక భాష పడుక విశ్లేష్యాలె :
9. తెలుగు కవితలోన కలగల్గు చుండిరి  
అంగ్ల పదవితకుల నచ్చటచట  
పానకాన పుడక పదవేయ గొప్పాయె
10. ప్రతిభలేక రచన పద్యగద్యము లైన  
గేయమైన కవితగా వరలదు  
కవిత జడజగాల కదలించి యాడించు

వచన కవిలా ప్రక్రియను చేపట్టి సాగిస్తున్న శ్రీ జంగయ్యగారు  
అప్రక్రియపై చేసిన వ్యాఖ్యలు అక్కర్తాయని కదిగిస్తాయి.

- 1 అప్పుడు పద్యములకు సర్థాలు గూర్చక  
బోధపడక కవిత బాధ పెట్ట  
ఇప్పుడు వచన కవిత ఎట్లర్థమై చిచ్చు
2. పద్య పాదములుగ వచనమునే గూర్చి  
గ్రంథ మచ్చువేయ రమ్యగతుల  
వచన కవియగాంచి పద్యకావ్యంబనె
- 3 ఇంటి కిద్దరుంటె నిద్దరు కవులుగా  
వచన కవిత గూర్చు వారె యైరి  
వల్క నేర్చుకొన్న వాడెల్ల కవి గదా ।

కవిగారి అభిప్రాయాలన్నిటితో ఏకీభవించలేక పోవచ్చు మనం . కాని, ఆయన నమ్మిన వాటిని ఆయన చెప్పివేశాడు. కొన్నిచోట్ల సమస్యల సమగ్ర విజ్ఞానం కవికి లేకుండా తన అభిరుచి కనుగుణంగా సమీక్షిస్తే లోకం హర్షించక పోవచ్చు. ఎవడు సర్వజ్ఞుడని ఒక పెద్దప్రశ్నవేసుకొని సంతృప్తిపడి ఊరుకోరాదు. అధునిక వేమన్న లందరికీ ఈ లోపం కొద్దో గొప్పో ఉంది. ఎన్నుతః వీరు యోగులుకారు వేమన లాగా. విరాగుల సూక్ష్మలక్షా, లోక సర్వనంలో వ్యవహరిస్తూ యోగిలా సూక్తులు చెప్పేవారికీ తప్పుకుండా భేదం ఉంటుంది వారివారి పరిపాకాన్ని బట్టి. ప్రజలు బట్టి పరిశీలన భాసిస్తుంది. అందువల్ల వేమన సూక్తుల్లో భాసించే విశ్వ జననత అధునిక వేమనలలో సర్వత్రా కాని రాక పోవచ్చు. అందువల్లనే వేమన సూక్తుల్లా వీరి సూక్తులు ప్రజావాహిన నాల్కలమీద నాట్యం చేయడం అంతగా చూడం. ఇది అనుసరణంలో సహజంగా ఉన్న బలహీనతయే. దీన్ని అధిగమించాలంటే ప్రక్రియనన్నా మార్పు కోవాలి ; వేమన్న కంటే శక్తివంతమైన రచనై నా చేయాలి. అరెండు సాధ్య పడ నప్పుడు వేమన్న మార్గమే శరణ్యం.

వేమన్న మారాన నడిచి జనులు చెప్పకోవటానికి కొత్త పస్తువులతో కొత్త పద్యాల నందించిన శ్రీ జంగయ్యగారి కృషి అభినందనీయం.

శ్రీ జంగయ్యగారు ఎన్నుకొన్న మకుటంలో ఒక విశేషముంది. ఎవరైనా ఈ మార్గంలో నడిచేవారు తమపేరు ఏదోవిధంగా మకుటంలో మాణిక్యంలాగా పొదిగి ఉంచుతారు. శ్రీ జంగయ్యగారికి ఆ స్వార్థంలేదు. అందువల్ల మకుటాన్ని రామలింగస్వామికి అంకితం చేశారు. శివశేఖర భేదం, సౌందర్య సృజన వ్యాపారాల సమన్వయం ధ్వనింపజేసే మకుటమిది. 'రమ్యగుణ కుఖాంగ'

అన్న సంవత్సరంలో నాలుగు కవితా లక్షణాల సంపుటికరణం వ్యంగ్యంగా స్ఫురిస్తోంది సౌందర్యము (రమ్య), గుణ గౌరవం, (గుణ) విశ్వకల్యాణా కాంక్ష (కుభ), సుశబ్ద ప్రాధాన్యం (అంగ) అనే గుణాలు కవితకు వర్తించేవిగా సంభావించబడు స్వీయవ్యక్తిత్వం కంటే కవితా వ్యక్తిత్వమే ముఖ్యంగా భావించిన శ్రీ జంగయ్యగారి సాహిత్య శీలాన్ని మనం అభినందించాలి.

ఇక శ్రీ జంగయ్యగారి ఉక్తి ఆయన సొంతంగా రూపొందించుకున్నది అది ఆంత నగిషి ఎవితో నవనవనాడే శిల్పం ఉండక పోవచ్చు, కాని, సహజ స్వభావాన్ని వ్యక్తంచేసే స్వభావోక్తిలా ఉంటుంది.

"భాషవార్ష మిచ్చె వక్రోక్తి కవితలో"

అని ఆయన తన కవితా లక్షణాన్ని చెప్పుకున్నాడు వ్యవహార వాక్కుల నుండి కావ్యవాక్కులో ఒకభావం అభివ్యక్తిం కావటమే కుంతకుడు వక్రోక్తిగా పేర్కొన్నాడు సుకాలీన సమాజంలో ఉన్న పెక్కుతమ చిత్రించటంలో వాక్య పెక్కుత నాశ్రయించటం ఉక్తిలో భాసించే రచనా పెక్కుత ఈ పద్యాల్లో ప్రతి పద్యంలోనూ అంకాం ఉండితీరాలి అంకరానికి పెక్కుత మౌలిక లక్షణం. ఇలా, ఎన్ని విధా చూచినా పెక్కుతయే ఈ కృతికి జీవితం పెక్కుత వ్యంగ్య మార్గంలో సాగితే ఉత్తమ రచన అవుతుంది. శ్రీ సీరాజంగయ్య మానవతా వాదాన్ని కవితలో అభివ్యక్తీకరించే ప్రయోగాన్ని సాగిస్తున్నారు పేరున్న లాగా మానవుడే మానవుడని భావించాలి ఆధునిక మానవుని ఆత్మాన్వేషణమే మానవత్వ దర్శనానికి మహనీయమార్గం ఆ మార్గంలో రామలింగ పద్యాలు హృద్యమైన మంగళ వాద్యాలుగా వీనదీందా ని శ్రీ జంగయ్యగారి ఆశయం.

"మనిషి మనిషి కలుపు మనుగడ నింపరా"

అని ఆయన లోకానికిచ్చే సందేశం. విశ్వశ్రేయో రూపమైన ఈ శంఖా రాసం ప్రజ కు ప్రణవనాడంగా వినవలసిన, ప్రజా నోళ్లలో ఈ పద్యాలు పల్లవించానీ ఆశిస్తున్నామి

"ప్రజలె గొప్ప కవిక-ప్రణటింప వలెగాని  
తానె గొప్ప యనుచు-తగిదు చెప్ప  
నుకవి కహము సున్న-చూపు మాత్రము మిన్న  
రమ్మగుణ కుళాంగ. రామలింగ."

తదాస్తు : కుభం భూయత్.

# మ హా ప్ర ప ం చ ం

డా॥ ఎస్. వి. రామారావు

“తలను వంతు విశ్వదాతకు దాత్రిని  
కలము బట్టి వ్రాతు కవిత సతము  
నిత్యమైన తనువు సత్యంబు వల్కదా  
సత్య మూడకున్న చావు మేలు”

(పు. 16)

ఇది నీలా జంగయ్య కవితా ప్రపంచనం. మహాప్రపంచం. ఒక చిన్న విజ్ఞాన సర్వస్వం. ‘చిన్న’ అని ఎందు కంటున్నానంటే—ఇరవై సంవత్సరాలనాడు— చిన్నారి పొన్నూరి చిరుత కూకటినాడు రచింపబడిన కావ్యం ఇది. అప్పటికే మహాప్రస్థానం జరిగింది అగ్నిధార కురిసింది. దుద్రిపీఠమోగింది, పీఠి ప్రేరణతో కలంపట్టిన కవి ఆ ఛాయల్లో కవితారచనకు పూనుకున్నాడు అంతకుముందు తాను పఠించిన ప్రాచీన ప్రబంధాల ప్రభావం వుండనే వున్నది.

అయితే ఈ కవి అనుకరణశీలి కాదు నృజనాత్మక ప్రతిభ వున్నవాడు. నిరంతర జిజ్ఞాసువు సూక్ష్మ మార్గ అన్వేషి కవిత్వాన్ని తపస్సుగా భావించి “మహాకావ్యం ఎడదలో వ్రాయాల”న్న (పు 23) ఆకాంక్ష గలవాడు. అందు చేతనే ‘గడ్డ పద్య గీతులు’ రూపంలో అభినవ కావ్యాన్ని అనాడే వ్రాయ గలిగినాడు.

మహాప్రపంచం దదువుతుంటే ఒక చైతన్య ప్రపంతి మనముందు జాలు వారుంది Stream of consciousness పేరుతో ఇటీవల వ్యాప్తిలోకి వచ్చిన ప్రక్రియా స్వరూపం గోచర మవుతుంది. కవి‘క్రాంతదర్శి’ అన్నవాక్కు అక్షరాలా నిజమనిపిస్తుంది.

నీలా జంగయ్య భావనా పరంపర ఈ కావ్యంలో అనంతంగా, బహుముఖంగా వెల్లివిరిసింది. ఒకచోట జ్ఞానాన్ని గురించి చర్చించే దార్శనికనిలా కనిపిస్తాడు.

“ అటులైన సరి జ్ఞాను లేవెడు? అనగా క్రూరులయందు, సాధువులయందు సమానస్థితి యొనర్పి మెల్లవాడే జ్ఞానియని బోధపడుతుంది.” (పు 29)

మరోచోట ప్రకృతి పరమాత్మలను, దాపుపుట్టుకలను విచారించే తాత్త్వికనిలా గోచరిస్తాడు.

“ప్రకృతి ధ్వానమె పలాత్పరుడంచు దోచు మది  
ప్రకృతి ఎరు... ప ఎరాత్పరుడు గాడె జగమున”

“దాపులొక్కటి కిందు దాపు ఎట్టుక కలదు  
నీని నెరిగి నాడు దేవుడై కవి యులయ” (పు. 31)

జగత్ప్రసిద్ధమైన రామాయణగాథకు విసూత్తమైన భావ్యం యందులో పుంది

జ్ఞానమే రాముండు గాడే  
బుద్ధియే లక్ష్మణుడు గాడే  
చిత్తమే సీతమ్మ గాడే  
రావణుండు దశేంద్రమృణాలస  
అర్జు హనుమంతుండు యునియెడ

కోతులన సంకల్పములె యిల

కూడి వారధి గట్టినారన

(పు 80)

అయితే—యితకూ జంగయ్యగారిది సర్వోదయ సిద్ధాంతం

“అందరకు ఉండాలి కూడు

అందరకు ఉండాలి గూడు

అందరకు ఉండాలి గుడ్డ

అందరకు ఉండాలి విద్దె

నా కవిత్వములోని నారము

ఎంత పీసిన యింతెనోయి—”

(పు. 53)

అని తన కవితాసారాన్ని మిన్నప్పంగా చాటినారు ఎటుంటి క్లిష్టమైన భావాన్నయినా అతి సరళమైన భాషలో చెప్పాలన్న ప్రయత్నం ఆయనలో బాగా తన పడుతుంది. “ఈ బలంలేని శబ్దాలు నన్నెలా మోస్తాయి” అని ఆశంకించినా “అర్థముగాని భాషలో ఆయాసపడదు” అతని కవిత్వం. భాష తెలియని వారికి అర్థమయ్యే కవిత్వం వ్రాయాలని అతని ఆశయం.

జంగయ్య యథార్థ కథన చాతుర్యం వున్న కవి ప్రబంధ పద్ధతిలో కొనసాగిన ‘మహాప్రళయం’ శీర్షికలో ఒకనాటి వందిరాజులను గుర్తుకు తెచ్చే పల్లెటివీరం తీరుతెన్నులను యథాకథంగా మన కనుముందు నిలబెట్టే మంచి అద్భుతమైన ముచ్చటి రెండు—

ప్రొద్దునె లేచి బాలికలు పూలవనమ్ముల కేగి మల్లియల్  
ముద్దులు గుల్కు దెచ్చుకొని మోడముతో జడల్లి పెళకన్  
చద్దు నారగించి కడు చిల్లదనంబున పొంకాలన్  
విదైల నేర్వబొందురు విన్నదసంబు మదిం గనుంగొనన్ (పు. 39)

విపణి వీధుల నెల్లెడ విరగబడుచు  
క్రొత్త వగునట్టి శనగలు గోధుమలును  
కొనిరి చెల్లము చింతపండును యుగాది  
పండుగను గూర్చి జనులు సంబరము హెచ్చి (పు. 40)

ఈ విధంగా చక్కని ధారతో కూడిన పద్యరచనలోనే కాక — గద్య,  
గేయరచనలో కూడా ఈ కవి అందెవేసిన చేయి

“చిదివేది చిదివించేది

చూపేది చూపించేది

పలికేది పలికించేది

కదలేది కదిలించేది

ఆడేది ఆడించేది

కావాలి నవకవనానికి”

(పు. 78)

శ్రీశ్రీ బాణిలో కొనసాగిన ఇటువంటి గేయాలు ఇందులో చాలావరకు కనిపించినా  
ఆయన అభిప్రాయాలతో ఏకీభవించని వట్లు ఎన్నో కనిపిస్తాయి ఈ కావ్యంలో.



ఉదాహరణకు "కుక్కపిల్లా, అగ్గిపుల్లా, పబ్బుపిల్లా" అంటూ శ్రీశ్రీ వినిపించిన 'ఋక్కు'లకు ప్రతిగా వ్రాసిన ఈతవి వాక్కులు చూడింది —

అగ్గినెగలు, పిచ్చికుక్క

గబ్బుపిస్తూ పును

హీనంగా చూడు, దేన్నీ

ఆరోగ్యమేనని రచనాత్మకం చేయటం (ఎ ౪)

'మనస్సు గాలిబిడ్డ' మున్నగు వాక్యాలు, భావవేడిం, జీవనమిది మొ॥ పదాలు జంగయ్య భావనాబలాన్ని, వినూత్న ప్రయోగాలనూ చాటుతున్నాయి కాళోజీ, బోయి భీమన్న, కురుగంటి వంటి సాహితీవేత్తల ఆశీస్సులను అందు కున్న ఈ కృతి శ్రీ యాదగిరి లక్ష్మీనృసింహస్వామి స్వీర్చితమై కవిని సుఖ తిని గావించింది

"మహాప్రపంచం" రచన జరిగిన (1959) ఈ ఇరుపది ఎల్సరాలలో నీలా జంగయ్య ఎంతగానో ఎదిగా డనటానికి అనంతరకాలంలో వెలువడిన కావ్యాలే సాక్షి. "సత్సరతన్ తవీయ కవితా బీచ్ఛర్ దిశర్ బర్స్" సాహితీ రజతోత్సవం జరుపు కొంటున్నాడు ఈనాడు.

"మధుర పదయుత సుధలు నించే

ద్రాక్షరసమో ?

కలిసి పద విన్యాస రోచిర్ నిర్మితాయత

నారితేళమో !

మత్త మధురిమ రాగరవములో

కవీ! నీ పద్యార్ :

(ఎ. 72)



## సంస్కార భూషణం

డా॥ ఎం. కులశేఖరరావు

ఆధునిక యుగంలో, తెలుగు కవిత్వ విగిన్న మారాల్లో సయనిస్తున్నది. ఈనాటి కవికి ఆత్మీయతపడి అనురాగం కలిగితే అతని వాక్కు అందాన్ని అనందాన్ని గంతతించుకొంటున్నది ఆ కవి సామాజికల ప్రపర్యంతై అనమ్మతి కలిగితే, అది అతని కవితలో అంగార రేఖలుగా ప్రకాశిస్తున్నది లోకాన్ని ఒకసారి నిద్రబుట్టునుంచి జేర్చాల్సినా ఉన్నది. ఈనాటి మనుష్యులను సంస్కరించాలని కవికి తోచినప్పుడు, ప్రాచీన సంప్రదాయాలపై శిరుగుబాటు, తిరస్కారభావం, కొందొకచో క్రోధం, కోపతాపాలు వ్యక్తిమవుతూ ఉన్నవి. ఈనాటి కవి అక్రమాలను సహించలేడు అన్యాయాలను చూస్తూ యోసం పెహించలేదు మానవత్వం ఎత్తినం, అవునూ ఉంటే సహించే స్థితిలో లేడు. ఈ సందిర్బాలు రావాలేకాని, తన కవితాయుధాన్ని యుపించి రంగంలో ప్రకాశిస్తున్నాడు లోకానికి భన అస్తిత్వాన్ని ప్రదర్శిస్తున్నాడు. కవిత్వానికి ప్రయోజనాన్ని చాటిచెప్పూ ఉన్నాడు

ఇక ఈ కవిత్వంలో చెప్పే పద్ధతులకూడ అనేక విధాలుగా ఉంటూ ఉన్నవి ఒకరికి ఛందస్సు పట్టదు. ఒకరికి గానయోగ్యమైన మార్గం కావాలి. ఇంకొకరికి మాత్రాఛందస్సుపై మమత. వేరొకరికి సంప్రదాయంపైద సమాదరం. కొంతమంది కవులకు సంప్రదాయం కావాలి నవ్యతకావాలి ఈ మారాలు ఇన్ని విధాలుగా వున్నాయి కాబట్టి. ఈనాటి కవిక విదనంలో, గేయంలో పద్యంలో. స్వచ్ఛంద చందంలో, ఛందోగంధుల్లో మనకు దర్శన మిస్తు వున్నది, అన్ని విధాల మానవ మనోరహారంలో ప్రవేశించడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నది.

భావంలోకాని, బాటలోకాని, ఎందుకిన్ని పోతడలు? ఎందుకిన్ని వైవిధ్యాలు? ఎందుకిన్ని వైరుధ్యాలు? అనే ప్రశ్నలే ఎదురవుతూనే ఉన్నవి. కవులకు జవాబు చెప్పే బాధ్యత ఉన్నదో లేదో కాని, ఒక విషయం మాత్రం స్పష్టమే ఈనాడు మానవుడు జీవిస్తున్న సమాజం యాంత్రికమైనది. నిత్యపరివర్తన స్వభావం కలిగినట్టిది. అందుచేత ఆ సమాజాంగంగా ఉన్న మానవుడు కూడ ఒక సంక్లిష్ట మనస్తత్వాన్ని కలిగి ఉన్నాడు. అటువంటి మానవునికొరకు ఉద్భవించే కవిత్వ అతనిలో ఉన్న వైవిధ్యం కలిగిన చేతనాన్ని ప్రదర్శించే జేయడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. అతనిలోని సంక్లిష్టభావ విన్యాసాలను ప్రదర్శించడంలో విచిత్రంలేదు.

ఇటువంటి సంక్లిష్ట సమాజంలో నివసించి, దానిలోని హావభావాలను పరిశీలించి, వైవిధ్యం కలిగిన మానవ మనస్తత్వాన్ని ఆకళింపుచేసికొని, వారిలోని గుణగణాలను, గుణాలుకాని భావాలను పరిశీలించి కవిత్వం వ్రాసినవారు శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు గడచిన పాతిక సంవత్సరాలుగా వీరి కమ్మవికంఠం ఒకసారి, మేలుకొలుపు ఒకసారి గాన యిరి మరొకసారి, వచన కవిత్వం మరొకసారి ఆంధ్రపాఠక లోకానికి వినిపిస్తూనే ఉన్నవి. వీరు పట్టణాలకు దూరంగా ఉన్నా, పట్టణాలలో నివసించినా, కవితా వ్యవసాయం మాత్రం మానలేదు. ఆంధ్రప్రాంతం గురించి నాకు తెలియదు కాని, తెలంగాణంలో ఎక్కడ కవి సమ్మేళనం జరిగినా నీలాజంగయ్యగారి కంఠం వినిపించ వలసిందే. వారు చేసే ఏదో చమత్కారానికి సఖితులు చప్పట్లు కొట్టవలసిందే. ఈ విధంగా తెలంగాణంలోని కవితా సంచలనంలో జంగయ్యగారు ఇమిడి వున్నారు.

ఇది దీర్ఘ కథాకావ్యాలకు, సుదీర్ఘ వర్ణనాన్విత ప్రబంధాలకు కాలంకొడు క్షణంలో మనస్సును రంజింపజేసే ప్రక్రియ కావాలి. యంత్రంలో ఒక భాగంలాగా వుండే ఈనాటి మనుష్యునికి, ఒక దీర్ఘకావ్యం వశించి, అందులో ఉండే ఆందళంబాలను అవగాహన చేసుకొనే సమయం ఏదీ? అందుచేత పత్రికలలో చూసినా, సభలలో విన్నా, మనకు ఖండకావ్యాల రూపంలోనే నేటి కవిత్వ దర్శన మిస్తున్నది. అంటే, ఇది ఖండకావ్యాలయంగం అన్నమాట. అప్పు

డప్పుడూ సందర్భాన్ని బట్టి కవిలో కలిగిన చైతన్యస్థితిబట్టి వెలువడిన కవిత్వాలు భిన్న భిన్నంగా, శ్రీ సీలా జంగయ్యగారి 'సంస్కార భూషణం' అవతరించింది. దాదాపు నలుబది ఖండికల సంపుటి ఇది.

'సంస్కార భూషణం' లో మనసు మొట్టమొదట ఆకర్షించేది, ఈ కవికి సంప్రదాయం మీదటనే శ్రీతి, ఆదరం. పోతనగారివంటి సమాజ పండిత కవులు ప్రారంభించగా, పెద్దనాడులు కొనసాగించిన సంప్రదాయం సాహిత్యంలో ఒకటి ఉన్నది. అదే సరస్వతీ ప్రార్థన కృత్యాదిలో చేయడం. 'సంస్కార భూషణం' ప్రారంభంలో మూడు పద్యాలను జంగయ్యగారు భారతీదేవిని స్తుతి చేస్తూ అందంగా వ్రాసినారు. ఒక పద్యం ఆ విద్యామూర్తి సంబోధనా భరితంగా ఉంటే, మిగిలిన పద్యాలలో కవి అత్యంత గోచరస్తుంది! ఈ పద్యం చూడండి.

ఏది సువర్ణమో, విలువనిచ్చి గ్రహించిన వానిదౌమ సౌ  
 మ్మేదౌ కళావధూటి పెరిమించి ధరించిన నామెదౌను,  
 తోడయ భానునింబము మహోన్నత విశ్వ గృహన దీపమై  
 నాద సుధా ప్రసూనముల నా కవిత్వ శ్రుతులై పరించెడున్

ఇందులో సువర్ణమనే మాట మీద శ్లేషించి చమత్కరించడం, ఒక విశేషమైతే, కవికి కలిగిన ఆత్మవిశ్వాసం దీనినే వారిని వెంటనే ఆకర్షిస్తుంది.

ఇటీవలి కాలంలో మన సమాజంలో కొందరు తాము నా స్థితులం అని చెప్పుకోవడం ప్యాషన్ అయిపోయింది. మీరు తమను మానవతా వాదులు అని పేర్కొనడం కూడ వినిపిస్తుంది. (ఆ స్థితులకు మానవత్వం మీద విశ్వాసం లేదన్నట్లు!) ఈ మానవతా వాదులు యధార్థానికి అంతరాంతరాల్లో ఆ స్థితులే. అయితే, ఎందుచేత ఆ భావాన్ని మాత్రం పైకి ప్రకటించరు. సీలా జంగయ్యగారు ఈశ్వరుని మీద పరిపూర్ణమైన విశ్వాసం కలిగినవారు. దాన్ని దాచి

పెట్టిక స్పష్టంగా చెప్పే సిద్ధియారిటి, దైర్యం, వారికి ఉన్నవి తన బుద్ధిదేవం  
లోనే వారు మానవత్వాన్ని దర్శిస్తారు తనను తాను చూచుకొంటారు. తన  
కవితాన్ని ప్రతిబింబింప చేసుకొంటారు. ఈ పట్టం చూడవలసిందే.

నీకు నాకు మధ్య నెంకొన్న ప్రేమలో  
భర్తభేద చయము నమిసి పోయె  
జన పరస్పరామ నరిణ బంధములో  
జగమునంత రాగ జలధియయ్యె

అనంతరాగ జలధిలో దీనమైన ఈ కవిగారు మౌనవతాదాది అనే ప్రత్యేక విరు  
దాన్ని తగిలించుకోకనే, ఆ అర్థాన్ని తన సొంతం చేకొంటున్నారు.

విద్యాధిచేపితమైన సరస్వతీదేవిని ఆరాధించడం, సాహిత్యకంగా ఒక  
సంప్రదాయం ఆ సంప్రదాయానుసరణమే కవికి ఉన్న ఒక సంస్కారం ఆ  
విధంగానే, భారతీయులు అనాగగా విశ్వరూపమైన భగవంతుని పీడ ఎరివ్వార్చి  
విశ్వానం ఉన్నవారు గీతాకాండ ఆ విశ్వాసాన్ని ఉద్ఘాటించినాడు. ఆ విశ్వా  
సాన్ని కవి పాటించడం, భారతీయ సంస్కారాన్ని తనకు అన్వయించు  
కోవడమే కవిలో ఉండే సంస్కారాలు వారి కవిత్వంలో చక్కగా ద్యోతతి  
మైాయి. అంతేకాదు అంశ్రభావంలో గడచిన వెయి సంవత్సరాలుగా వెలువడిన  
అనేక ఉత్తమ కావ్యాలను ఈ కవిగారు అవ్యయనం చేసి ఉన్నారు కాబోలు  
ఛందో బద్ధమైన పద్యం వీరు ఎత్తుకొన్నప్పుడు, పూర్వ కవుల రచనా సంప్ర  
దాయ ముద్ర వారితో ప్రసన్నుటంగా కనిపిస్తుంది ఈ పద్యం ఒక మచ్చు  
కుక్క

అందరు పెరుషేరు విషయార్థములన్ వినుతాను గత్తులం  
దీందరు తెలులై చరణాబమున్ పరికించు వారలే  
సుందర భావనావ్యత విరుద్ధ విశాల గజార్థసంఘదర్  
పోందిన వారలే యొకరి పోడిన నొక్కరు మించు పద్యలనే

పూర్వోక్తపుల వానన రూపమున నున్న కవిలోని సంస్కార విశేషములు

రచనకు కవిత్వాన్ని సావనంగా చేసికొన్నవారు, ఇప్పుడు పంచురంలోనే వ్రాస్తున్నారు శ్రీ జంగయ్యగారు కూడ అనేక పద్య గీతాలను వ్రాసి ఈ కవిత్వ సంపుటిలో చేర్చి ఉన్నారు. ఈనాడు పదన కవిత్వంలో పెనుకు కొట్టవచ్చినట్లు కనిపించేది దానిలోని అస్పష్టత కవులు శిల్ప దృష్టితో ఈ పద్య చేస్తున్నారో, లేక తాము చెప్పేది స్పష్టంగా సూటిగా ఉంటే కవిత్వం కాదను కొంటాము అని అట్లా చేస్తున్నారో తెలియదుకాని, పదన కవుల్లో చాలమంది అస్పష్టతను ఆశ్రయిస్తున్నారు. ఇది కవిత్వానికి ఏ విధమైన ప్రకృతిని కలుగ జేస్తుందో చెప్పలేము యుగధర్మాన్ని అనుసరించి జంగయ్యగారు పదన గీతాలను వ్రాసిన మాట నిజమేకాని, అస్పష్టత వారిని లక్షణించినట్లు కానివలదు చెప్పవలసిన విషయాన్ని పండు పలచి పెట్టినట్లు చెప్పటమే వీరి అభిమతం. 'అధ్యక్షపదనం' అనే బండికలో ఉన్న ఈ పంతులు చూడింది.

భూమినుంచి ఆహారం పండించు రైతు అన్నదాక

దేశా సంస్కరణకు దీపం పట్టిన కవి అమృతప్రదాక

.. . . . .

నుంచి రాజ్యంలో మానవతకు రక్షణ ఉన్నట్లే

నుంచి కాలంలో నుకవి జీవితానికి అభినందిన బంటాయి'

స్పష్టత కరువైన రోజుల్లో ఇటుపంటి పంక్తులు చదువరికి పోయి కలిగిస్తాయి

మన దేశంలోని సాంఘిక వ్యవస్థలో కవికి ఎంతటి విలువ ఉన్నదో చెప్పడం కష్టమే. కొన్ని రోజుల్లో కవిత్వం వ్రాసి విప్లవాలు సాధించినారట కవులు. రాజ్యాలను మార్చి వేశారట కవులు. అక్షరాస్యత అంతంతగా ఉన్న మనదేశంలో కవులు ఇంతటిదైర్ఘ్యం పెహిస్తారో లేదో ఒక వేళ అట్లాచేసినా

వారి వాక్కు ప్రజలదాకా అందుతుండనే విశ్వాసం ఏది? అయినా తవి తన కర్తవ్యాన్ని విస్మరించకూడదు తన మాట ఎవరు వింటారు? అనే చికిత్సలోకి ఈ తవి దిగనేగిగారు తనకు అన్యాయంగాతోస్తే చాలు దాన్ని ఖండించడానికే పూనుకొంటారు శుభగియ్యగారు.

మనదేశంలో కుల మత వ్యవస్థ ఎప్పుడు ఏర్పడిందో కాని, అది సాంఘిక వాతావరణాన్ని కలుపికం చేసి, మానవ కల్యాణానికి కాక, మానవ వినాశనానికే దారి తీస్తున్నది ప్రజాస్వామ్యం వచ్చిన తర్వాత ఈ బెదిరి వదలి పోతుందనుకొంటే, అది మరింత అధికంగా తన దుష్ప్రభావాన్ని చూపుతున్నది ఈ అన్యాయాన్ని జంగయ్యగారు సహించరు.

“పూలరంగులు పెర్రె నీ పూజ ఒకటి

అలరంగులు పెర్రె న్న పాలు ఒకటి

ఏరు పేర్లవి వేరైన నీరు ఒకటి”

అని ధ్వన్యాత్మకంగా చెప్పి, సర్వమతాలు ఏకం కావాలని ప్రోత్సహించి, ఈ ప్రపోజంతోనే అగట్లండా కొరడా దెబ్బకొట్టినట్లుగా ఇట్లా చెప్పారు.

“సామాన్యుడు అసామాన్యుని కీలుబొమ్మకొరారు

మంచిచాటున వంచిన చేయిచూర్చారారు

బ్రతుకు బద్దంలో మన రూపాలు దిద్దుకోవాలె

మనిషి మనిషి మధ్య ఉన్న కుల మత పర్గ ప్యత్యయ కద్యాలను

దుమ్ముదుమ్ముగా కూల్చాలె!”

కవిలో కలిగిన ఈ ఉద్వేగం ఆ వ్యవస్థలో ఉండే దుష్టత్వం మీద అని వేరుగా చెప్ప వనిరేదను కొంటాను

'సంస్కార భూషణం' అనే ఈ సంపుటిలో పైన పేర్కొన్న విశేషారేఖాక, తివి విభిన్నరూపాల్లో దర్శనమిస్తారు ఒకసారి ఆశావాదిగా. ఒకసారి అన్యాయ విర్మూలకుడుగా, ఇంకొకసారి ఉపదేశకుడుగా, మరొకసారి మానవతావాదిగా, మానవాభ్యుదయం కోరేవానిగా ఈ కవి మన కళ్ళ ఎదుట ప్రత్యక్షమవుతాడు. ఎ కవిత చదివినా, కవికి కలిగిన నూతనంగా ఆలోచించే శక్తి మనకు ద్యోతకమవుతునే ఉంటుంది. వారి భావ ప్రకటనలో ఉండే సౌలభ్యం మనను వారికి ఆత్మీయులను చేస్తునే ఉంటుంది కవిలో ఉండే ఈ నమ్మకం, భూషణంగా రూపొంది వారి కవితను సార్థకం చేస్తుంది.





## బాల గీతాంజలి

చెలమచెర్ల గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

1956 'దుబ్బులి ఆషాఢంలో ఈ నీతి పద్యాల గ్రంథం బాలగీతాంజలి పేరుతో శ్రీ నీలాంబికాయ్యకవి రచించినాడు. ప్రతిపద్యం ఒకనీతి చరిత్ర. ఈ గ్రంథంలో సూర్యముప్పయి పద్యాలున్నాయి. పిల్లలెలాక పెద్దలుకూడా చదవదగిన గ్రంథం బాల్యాపస్తలో అనగా తన పదునైదు ఏళ్ళకును రచించిన ఈ పద్యాలలో భాసించిన కవితాకాంతి సుమనోరంజనమై అలరారుతుంది. ఈ కవిలో కవిత్వపు లక్షణాలు, నాక్షరీయంలో కాత్ర సమ్మతమై అంబాపా ప్రపంచాన్ని ఆవరించినట్లు ఫేర్వొన పయ్యను సంస్కృతాంధ్ర భాషలో ఎన్నో నీతి గ్రంథాలు మహాకవులెందరో రచించినవి మనం చూస్తున్నాము ఈ కవి తన ప్రతిభా విశేషాలను అడుగుడుగునా ప్రస్ఫురింపచేసే విధంగా ఈ గ్రంథాన్ని వ్రాసినట్లు ఊహింప వీలున్నది. దేశభక్తి, మాతృభాషాభివృద్ధి కవితాను రక్తి ఈ పద్యాలలో చోటుగొన్నాయి. తన సాహిత్య రజతోత్సవ సందర్భాన్ని ఎందుకొని బాలగీతాంజలిపై వ్యాసమువ్రాయమనినాటలేఖించేదాక ఈ గ్రంథాన్ని చూడటం ఉండటం నా పొరపాటేనని ఒప్పుకోక తప్పదు. పేమిద్దరం Dip O L లో సహాధ్యాయులం. మా తండ్రిగారైన శ్రీమాన్ చెలమచెర్ల రంగాచార్యులుగారి తోను, ఆచార్య ఉండవల్లి లక్ష్మీరంజనం గారితోను, రామ రాజుగారితోను కుక్కపేళ్ళర రావుగారితోను మాట్లాడుతూ వారితోనే అధికంగా ఉండేవారు జంగయ్యగారికి ఇంగ్లీషు వాసన గిట్టదు. Dip. O L లో ఆయన హిందీనే ఎన్నుకొన్నారు. అనంతాచార్య దేవర్ణిగారితో హిందీసాహిత్య విశేషాలను అధికంగా చర్చించేవారు. తెనుగునెవరై నా చిన్నచూపు చూస్తే ఆయనకన్ను లెర్రబడతాయి. సహజ కవితా వేళంతో నిరంతర రచనా వ్యాసం గారితో కాలాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొన్న ధన్యజీవి నా మిత్రుడు జంగయ్య. నేను మిత్ర పక్షపాతిని కాదు. గుణపక్షపాతిని. బాల గీతాంజలి లోని కవిత్వపు గుణాలను సంక్షిప్తంగా తెలుపడానికి సాహసీస్తున్న నన్ను బుధవరులు మన్నించ

గోరుచున్నాను ఈ గ్రంథానికి అభివృద్ధిని దానామహర్షి పరిచాడన్నది గారు తొలిసారి ప్రాసించినాడు. అనేక శరణాగతులుగా, శ్రావణం చేసినా పనికిరానివారు, దాశరథిగారు చిక్కునీ అనివ్రాయాలు ప్రాసించినారు ఈ గ్రంథం చివరికి చివరికి గానదంశనాలంగా దైవాన్ని పూజించి ఈశ్వరార్పణం చేసారు. అంద్ర సారస్వతి పంపిస్తున్న పాఠాలలో ఆర్థికంగా గానార్పణం చేసారు. అంద్ర సారస్వతి పంపిస్తున్న పాఠాలలో ఆర్థికంగా గానార్పణం చేసారు. అంద్ర సారస్వతి పంపిస్తున్న పాఠాలలో ఆర్థికంగా గానార్పణం చేసారు.

మౌలికములకు సంస్కృతిహేతువులు అని అర్థమవుతుంది.

సర్వము మునుపేనినాడే వాసి

సల్పమును కాంతిసౌఖ్యాలు రిలును, నీ సత్వాన్ని అనేకజోళ్లు అని  
వర్ణించినాడు

దురాశ నుటనికీ హావహాళమగునని అతవలన లోభత్వం లో భద్రత్వం వలన దోషం దోషం వలన హీనత్వం కలుగునని అత్యశ్రమ త్యజించమంటాడు

కలిగినంతగా కాస్త సీబికింత పెట్టేగుణమున్నవాడే దేవుడట అరిచేక అంటలే అమృతమగునట చిలికి దోరికిన బొంత కాలువగునట. పాలు ద్రాగితే చిలం వచ్చినట్లు మంచివారి స్నేహం పోవడాన్ని ఇచ్చుననీ కల్లుతాగితే కిలవే మైకంవలె దుర్మార్గుని స్నేహాన్ని పోల్చి విడువమంటారు.

ఇందలి నీతివద్యాలు పండితపామరులు సైరం తనివితీరి చదివదగినవి. ప్రతివ్యక్తికి బాల్యం ముందువస్తుంది బాల్యంలోనే విద్యలనేవి నేర్పవలె నంటాడు. విద్య మౌఢ్యతమను విగళింపగా చిట్టు-అని విద్యనుగూర్చి చెప్పి నాడు

ఎంత పెద్ద పద్యంలోనో చెప్పిన ఒక నీతివద్యాన్ని చిన్నపద్యంలో చెప్పడానికి పీటన్నదని ఈ పద్యాన్ని జంగయ్యగారు భావపరివర్తనం గావించి నాడు.

పండితులైనవారు దిగువందల నుండగ నల్పుడొక్కఁడు  
ద్వందత పీఠమెక్కిన బాధప్రకరంబుల కేమియెగ్గున  
కొందొక కోతి చెట్టు కొనగొమ్మల నుండగ క్రింద గిండభే  
రుండ మదేభసింహనికురంబులు నుండవె చేరిభాస్కరా :

అనే ఈ భాస్కర నీతివద్యాన్ని చిన్నపద్యమైన అటవెలదిలో, అదిబాడా మూడు పాదాలలోనే రచించి మొత్తం భావాన్ని ప్రకటించగలిగాడు. అపట్టమిది

పండితులును క్రింద నుండగ నల్పుండు  
పీఠమెక్కినిటవ పెద్దయగునె  
కోతి కొమ్మనుండ దంతికేమెగ్గురా :

ఇది రవిలోని మార్మరికత. పది శేజీలలోని భావాన్ని ఎది చాక్కాల్లో పొందు వరచే స్వభావం గుణం గలదిగా ఉతని ఆశయం ఈ పద్యంవ్వారా నిరూపించు కొన్నాడు అనల్పార్థాలను అల్పాక్షరాలలో ఇమడ్చడం.

'అరుచిగల్గుకూర యనిన వెచ్చముచేటు'  
'సత్యముననె నిరుడు సర్వజ్ఞాదనిపించు'  
'పదుల కువకరింపనిరుపమ శ్రావ్యంబు'  
'భక్తులందు దేశభక్తుడు గాంధీరా'  
'కళలయందు కావ్యకళయే ఘనమ్మురా'  
'శిష్యులందు మంచి శిష్యుడు సిద్ధప్ప'

"నులునివెల్లు తల్లి మదివెల్లు విడ్డురా"  
 'ధనముగల్గువ దె ధరిగిలో పెద్దాయె'  
 'వేషభాషలందు పిద్య భూషణమురా'  
 'పొరు నష్టమయ్య పొందు లాభంబురా'  
 'ధర్మశీలుడన్న దై వనమానుడు'

అని ఎన్నో నీతిలుపదేశించినాడు నా మిత్రుడు జంగయ్య.

ఇది నీతిశాస్త్రంలోని ఒక శ్లోకం.

సర్వం మూఠా పితా జ్ఞానం  
 ధర్మోక్త్రాళ దయాసఖా  
 శాంతిః వత్సీక్షమా ఎత్రా  
 షడైతే మమ తాంధవా.

ఇది అనాటి నీతి. ఆ వద్దతిలోనే జంగయ్యగారి నీతిని చూడండి

శాంతి అల్లి మనకు-సదస్య ము తండ్రి  
 దయయె గురుడు-సూన్యరమ్మి దై వ  
 మఖిల సద్గుణములె-అర్మబంధువులరా

అని వ్రాసినాడు ఈయన కవితలో గుణం నిగ్గుదేలుచుంది. ఈ తివి గుణవాది-  
 తేజివాది

'మొద్దువానికేల ముద్దుముచ్చటలిగి'  
 'పైసతోనె సకల బంధుత్వమని యెంచు'  
 'తిట్టి గంపెడంతపెట్టిన పలమేమి'

చంటి గొప్ప నీతిసూక్తులెన్నియో ఈ పద్యాలలో పొందుపరిచినారు. ప్రతి  
 పద్యం ఒక నీతిని-ఒక సందేశాన్ని ఇచ్చి మానవతకు మంగళం పలుకుతుంది  
 సౌందర్యమే-కవిత. దానికి అన్యథా అలంకారములు శోభనిచ్చేటంతవరకే ఉప

యోగించవలె నంటాడు ఈయన మెత్త మెత్తగా అగుపడినాడు కాని కిలంలొ  
రిన హృదయశక్తిని ప్రదర్శిస్తాడు కనులపై తనకు భక్తిని చాటుకోకుండా  
మాటలేదు వేమన్నను పోలిన్నను త్యాగియైనను దిక్కున్నను చాలా మెచ్చు  
కొంటాడు

జనని మార్గభోజి శిష్యగోళయి నిన్ను

గన్నలల్లులంట కాంక్షతోడ

సేవ జయనెడల దేవపూజలపల

విసర తెలుగువారి : పనులశీల :

ఈ పద్యాలలో మకుటం నాలుగవపాదం చెప్పబడినట్లు భావం మూడో  
పాదాలలో ముగించి-మకుటం వివరంగా నిర్వచించబడినట్లు కిష్టమైన ఎవరిగా  
పేర్కొనవచ్చును ఏమైనా జంగయ్యగారు లిస్మిటికీ కవి. అయిన ఇటీవలి  
కవులలో ఎన్నో గొప్ప సత్యాలను వివాదయం చేసి తెలుగు సాహిత్య  
లోకానికి ఒక మార్గదర్శకు డవున్నాడేమోననే మాట ఎల్లదానికి పీట  
తలిగించినాడు

మేలిద్దిరి మా ఇంట్లో పెట్టయారటో చదువుకోనే శిష్యుల ఈయన  
బాల్యంనుండే ఎన్నో సాధనబాధలను ఎదుర్కొని ప్రపంచము దిశగాయంపించు  
కొన్నాడు ఆయన భావలహరీ కొట్టకపోని ప్రాంతం అయిన బాకరగి న రా  
యజరెడ్డి, చలమచెర్ల రంగాచార్యులు, దివాలెర్ల వేంకటాచార్యుల అంటి మహా వి  
పండితుల సంసని వివితాగోష్ఠులను కీర్తనశీలగా పాల్గొని విద్యగాంధ  
చేయడం నేను చూసినాను కవివాచకం కంగిరేది మూర్తీలయి పట్టది  
లేనిచో ఇన్ని చిహ్నాలు కాలనుంచి వచ్చేవికం. ప్రపంగా ఎవరిన్న దిలదా  
క్రియలై వాపి సాహిత్యపరిషత్తును స్థాపిస్తా దాని ఎల్లతరైగలు శ్రీమాన్  
ఉత్పల సత్యనారాయణచార్యులవారి "స్వప్నాల దుష్టాచి కృతార్థులై నలు  
ఈ విధంగా కలుగై సంపత్తికాల చివ్విదండానే లభ్యున్నది సాహిత్య  
గౌరవమంది ఎవరేని ఉత్సాహంతో ముందుకు సాగిపోతూ సాహిత్యమెల్ల  
కనేకాలంకారములు కూర్చున్నారు, సాధ్యమైన మేలలో స్వయంభావాలను  
పొందువంటే స్వభావం గలదాడు నాటినుంచి నేటివరకు ఈ రవి చేపట్టని  
ప్రక్రియ తేదు అన్నిటిలో పరిణయం సాధించినారు ఏ వ్యక్తిరీతిపై సంతకం

లోను, ఏ అలంకార నిబంధనల్లోనూ చిక్కరి స్వేచ్ఛగా కలెను ఎదివస్తారు  
పీరి కావ్యాలన్ని జాతిరచనలు రస ఆపదన కృతీలో

‘కరడుకట్టి హిమానీహృది  
కంగినీరై ప్రసన్నుస్పందిపాటరై  
ఆవేదనాభరణమి నాలో పొంగులన్నది  
గారిరిరిగల చేలిపోనీ  
మట్టిలో ఎది మానపోనీ  
కుక్తిగర్భంలోన పడినది-మౌక్తికాకృతి దాల్చుకోనీ’

అంటూ కవిలల్లుచున్నాయి. ఈ అనుభవానికి వచ్చిన నగ్ననవ్యాలు నెన్నిటిలో  
నిర్మోహమాటంగా కావ్యగతం చెసి కృతకృత్యమైనాయి

1 “కవి ఏ ప్రక్రియను చేపట్టినాడన్నది అంత చుట్టూ కాకపో  
వచ్చును ఏమీ చెప్పినాడన్నదే గొప్పగా చెప్పకోవలసి రావచ్చు ”

2 “ఓ చిన్నది కాసి, రచనకు ఒక ముద్ర కలిపేయడం ముద్రించి  
విడుదలచేస్తే అన్ని చూసిన వర్ణకుటుంబం కావాలని అనిపిస్తే కాదట్టి ‘మహా’గా  
ఉన్నదని ఎలుకుతారు ”

3 “ఎవ్వరైనా రచనకు అర్హులనే ఎటుటి ప్రకృతిని సంభాషిస్తాడు.  
అలాగే ప్లేడింగుకొంటారు ఆ రచన నెట్లయం ప్రకటిస్తాడు ”

4 “ఈ ఐదేమార్గాలు మనుషులనేర్పడిస్తాయి అది అవ్యయంనాడు  
ప్రయోజనాలు పొంది దానిని నియంత్రించే వైలు ”

5 “నాహిత్యసంస్థల గ్రాంట్లు, సార్వజనికానికే కేటాయించిన ప్రభుత్వ  
నిధులు నాటిగా రచయిత సహాయాని రిండులుగా ఒక్క ప్రస్తుతాన్ని తీర్చి దిద్ద  
ఎలసియున్నది ఏ ఒక్క పెంపొందింపడమైనా, నేనా నాటి ప్రయోజనాలను  
ఉపయోగించుకొంటుం భావ్యం కాదు ”

6. “పసికిన ఎండును గాం ఎండిన ఎండును ఆరిగిస్తేనే దాని సహజ  
మైన రుచి అందుతుంది.

జంగయ్య కివిగారు బహుమానాలూ, బిరుదులూ అశించి ఎవ్వరిని ఆశ్రయించరు “నిష్కవయల జ్ఞానధనుల మర్యాదలకు నోచుకొంటే నా రివిరి రదియే చరితార్థత అప్పుడే నేను ధన్యుడను అనునట్టి మానధనులు పీరి రచనలలితపద ధూయిష్టమి ద్రాశైపాకింగా సాగిపోయింది జాతీయరాజ్యాన్ని, సామ్రాజిక దృక్పథము పీరి రచనలలో కోకొల్లలు. చినాటి రిపిల్ ని యీ ఎరణుల భావాలకు వీజరూపంగా ఉన్న మూలభావాలు ప్రారంభంలో “బాలగీతాంఃరి” యందిట్లున్నవి

### 1. గురుభక్తి, దైవభక్తి

“విష్ణుకన్న మరయు విశ్వేశ్వరునికన్న  
తల్లిదండ్రె మనకు దై వములు  
పుడమియందు మనకు న్నాళ్ళు గురువులు”

### 2 విద్య

“విద్య లేకయున్న ఎద్ద మొద్దిని యండ్రు  
విద్య నరులకెందు విషయమిచ్చు  
కొద్దిమాటకాదు బుద్ధిమంతుల కిది”  
“నజ్జనునకు చదువు నద్భూషణంబురా  
విద్యవలన నరుడు విమలుడగును  
ఘనతనిచ్చి విద్య మనులతో నరిడూచు”

### 3. దేవుడు

‘కలిగినంతలోనె కాస్త పీదల కింత  
పెట్టి పుణ్యమెవడు గట్టుకొనునొ  
అవడె దేవుడంటు నెవలె నేవేళ’

### 4 అమృతము

‘అకలై నేవేళ నందిలే అమృతంబు  
చరికి దొరకు కొంతె కాలువగును  
అనుభవించి చెప్పినట్టి దీవాక్యంబు’

## 6 చిష్టసుఖాలు

‘చిష్టసుఖము లిలను ౩ వడికుండలు  
 చిలిల లేమురెవరికైన వచ్చు  
 కొన్నినాళ్లు వెలుగు కొన్నాళ్లు చీకటి’  
 ‘కొడిసివడెడు పెరుడు వుడలిలో నొకనాడు  
 భంగిమలను కొద్ది నంగులనె  
 పెరులుకట్టె ఎడో పెక్కున విలుగురా’

## 6 ఆశ

‘పట్టువురుగు భగదు పొట్టనుండియె వచ్చు  
 దారములనె దగిలి ద్వంద్వమొందు  
 ఆశయటలె నయని పాశమై బంధించు’

## 7 బలము

‘బలములేక ఎన్నో బంధాల వడిబడి  
 ఇలమురెన్నో జనులు ఎరుచు నుండ్రు  
 బలవీహీను డిలను బరువురా ఎనులను’  
 ‘బలమే జీవనంబు బంధాల హెచ్చు  
 బలమే నర్వజనుల బ్రహ్మ బాటు  
 బలము గల్గువాడె యిల మహావీరుండు’

## 8 శ్రీమ

‘శ్రీమ భక్తిగల్గి శివపీడియు జనుల్  
 కార్యరంగిమునుట చదంపలయు  
 శ్రీమ సతలజనుల శ్రీతిధనంబురా’  
 ‘శ్రీమతోడ మనకు పెట్టినంతయె చాలు  
 పెదియె గొప్ప ద్రవ్యమనెచూడ  
 తిట్టి గంపెడింత దెట్టిన ఎలచేసె ?’  
 ‘మానధనుని శ్రీమ మహిమధార్థపమరా  
 కామ శ్రీమ రొప్పుకొల్వ నుమ్మి  
 స్వార్థపరుని కొల్వ శవజాగరింబురా’



## 9 మతము

‘అగ్నియన్న నొకటె అంగారుయన నొకటె  
రాముడటదె మరి రహిమించె  
అక్షరములె వేరు అర్థంబులొకటెరా !’

## 10 కవి గౌరవము

‘కవులటన్ ప్రేమ గౌరవంబుల జూపి  
రాజరాజులవారు వ్రాసనల్లు  
పొట్టకవులటంచు రిద్ది పోయదురిద్దు’  
‘గుణవిహీనులంత గుణగణ్యుడు పెల్ల  
తప్పదటని కీడు లలచిబాడి  
అగ్గికణము వద్ద వెప్పుముద్దయ మోలు’

## 11 తెలుగు భాషాభిమానం

‘తెలుగుదాలకును తెలుగె యంటమురిన్ని  
ఎలుపురెన్నియన్న పాటయేమి ?  
తెలుగుదాల తెలుగు కళల వెన్నెల డల్కు’  
‘దేశభాషలందు తెలుగు లెన్నయదంచు  
తెనుగుభాష లెనెలీపియను  
వలుకుడున్న బుధుల ఎదుటల మహిమమ్ము  
విసరి తెలుగుదాల ఎనులీల !’

ఈ రకంగా చెప్పుకుపోయిందే ఎంతైనా చెప్పుపలసి జంబులది నా  
మిత్రుడిని పొగడటం సన్నుతేను పొగడుకోవడం అపరాధం అంటున్న  
ఇంతటితో ఈ రాష్ట్రవిషయక ప్రసక్తిని ముగిస్తూ ఆ చిద్విలాసం ప్రేమించు  
జంగయకవిగారి రాయారొగ్రైశ్వర్యాదికమునిచ్చి ద్రోదుగారిమని ప్రార్థించు  
చున్నాను.



విష్వక్తా

‘వసంతి నమఃవసంతిమం బ్రహ్మబ్రహ్మీన వశాంతిస్సప్రయోగ’

—కామరూప సేనామహాలక్ష్మి

[illegible]

“చేశ మంటే హుబ్బికాదోయ్

దేశమంటే మనుషులాయ్"

లాంటి గేయాలు ప్రజల్లో ధైర్యోత్సాహాలు, దేశభక్తిని పెంచాయి అన్నాగే శ్రీ సీతా జంగయ్యగారి “విశ్వావిక్రయం” కూడ

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు సమాజంలో జరుగుతున్న అత్యాచారాలను, కుటీల శాసనాలను చూపి ఉద్రిక్తులై తమ ఈ “కన్యానిద్రయం” అన్న రావ్ల నందికర్ ఒకచోట

“జాతిమతంబు మానవ ని  
జాయితి కంతకు చేటు భారతీ  
జాతికి చూరులై కుటీల శాసనముల్ గయియ వెంటురా  
ఘాతుకులారధర్మమును, ఘాతుకజేసెదిరా ? హఠహరీ !!  
పాతికులార, దుష్టమృగ భావపంపెరి బల్లసిల్ల గన్”

అని ఘాటుగానే విమర్శించి ఇలాంటి శాసనాలు మానుపజారితే చేటు అని పాపాపూరితా! అని కటువుగానే చెబుతారు

‘యత్రానీ షాజంతి  
తత్రరమంతి దేవతాః’

అని అనాదిసిద్ధంగా మి. ఆర్యాపర్వతంలో శ్రీకి అత్యంత గౌరవస్థానం ఉండేది కాలానుగుణంగా సమాజంతోపాటు శ్రీల పరిస్థితిచూడ మారుతూ వచ్చింది కడుపు కక్కుర్తికి తీర్చుచూతున్న చూడ అమ్మటనే అచోగతికి విగదారపోయింది సమాజం అడిచూసే మనుషివి కావ్యానికి ప్రారంభంలోనే

‘కృత్తికలః కమ్మరి, కిడుపునింపు  
కవని జీవించి టి పాపాపూరితెపుడు  
యితర బాగోగులెట్లు సహింతువారు  
కుత్తుకలడ్డు వెనుదీయకుందురేమో ?

అని తమ విద్వలనే అమ్ముకొనేవారు ఇతరుల ప్రాణాలు తీయడానికి చూడ వెనుకొడరేమో అనే సందేహాన్ని వెలిబుచ్చుతూ ప్రశ్నిస్తారు.

ఆ ఆదబడును అమ్మి నిశ్చితంగా వెళ్ళిపోతాడు తండ్రి. ఇది ఆమె పాట్లు భగవంతునికే ఎరుక అత్త కుంటిది అయిచూడ ఆరది పెడుతూనే వుంటుంది. మొగుడా పుట్టంధుడు, దుర్బరమైన బ్రతుకు బ్రతుకుతూ తపించ

నుని భగవంతుడు నాకే జగ్గును కట్టాడు ఎంత దుష్కృష్టరాలినోడో అని  
ఎలపిస్తూ వృండదం చూసి కపి హృదయం కరిగిపోయింది అందుకే

‘ఎరుల దుర్గతి గని గుండె కరిగి వెగచి

పీడి భగవంతుడని సంశయించువేల ?

ఇతరుల దుఃఖాలను చూసి హృదయం ద్రవించినవాడే భగవంతుడు.

‘ధర్మ సంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగేయుగే’

అని భగవంతుడు గీతిలో చెప్పినట్లు అధర్మాలను అక్రమాలను తొలగించి ఓళ్ళ  
శ్రేయస్సు, దేశాతిశ్యాణం, సమాజ ఉద్ధరణకొరతే కపి కావ్యసృష్టి చేస్తాడు.  
అవసరమైతే కఠినంగా కాసిస్తాడు కనుకనే కవి నిరంకుశుడు అట్టివాడు అను  
వనే జంగయ్యగారు ఈ రావ్యంలో ఎంత కటువుగా విమర్శిస్తున్నారో చూడండి.

‘వసిద్ధిగ్ధ సమ్మి యాబ్రహ్మ బ్రహ్మకరింపె

ఎన్నులు బండిన ఫలముగాదె !

‘ఎరమాన్నములు దిని బలిసి బొట్టలు బెండు

కన్న సంకటి మేలుగాదె ? తినుగ

..

మెక్కుచున్నాడు కనకండ్రి దొక్కనిండ

రొత దిన్నిట్లుగాదె ? యీ పాతకుండు’

అంటూ దూషిస్తారు. నిజమైన కవి ఎవరి దయాధర్మాలకు అశవడడు, అదరాభి  
మానాలకు లొంగిపోడు. బెసిరింపులకు భయపడడు ఏ పరిస్థితిలోను ఎవరికి  
తలపంచడు. కనకనే తన తావాల్ని సృష్టంగా నిర్భయంగా ప్రకటించ  
గలుతాడు.



అన్యాయాలను అపవిత్రాలగ్నాన దుయ్యబడ్డేసాయి “చిన్నదిద్ద అనే మమకారం లేని ప్రేమవాసాన్ని ప్రేమకొని ముప్పి మూలగానూ బ్రతుకుకోనం చిన్నదిద్దనే అమ్మకొని ఉన్నదైతే చంద్రిని అమ్మ పేలపెట్టుకొని అల్లాలమ్మలుగా అమ్మా! అని పలుకుకొని అనంత పోదూ, చిట్ట పెనం పెటా కొనుటలసింది నవీలి లుగ్గం గొరి ఉసాయివాడితైతే నిర్దులడ్డొవలె ఉలుడుగొం చంద్రా” అని చీకడంగా ప్రశ్నిస్తాయి

“అహానే ఆమెక రామై చివల” అన్నది ఒక సప్రసిద్ధ హిందీకవి వాల్మీకి మహర్షి నాడునుండ వెలువడిన గోపమల్లెచూపంలో రామాయణానికి యల్పమైంది ‘వేదోదయం ఏన’ అన్నది శివభూమి సులసాలలో ప్రబలి బృహదాగిల చరిత్రన్ని హిందూసంప్రదితయినది కలగడం ‘విప్లవనవరాలు’ అని శేరు గల శివ అన్నాచంద్రి “సన్మవిప్రచంద్రి” రావ్యభందీక చివరందన ప్రధానమైంది ప్రచితభారతీయాల ఓప సృష్టిలో ఏ పల్లవును చింకించినా ఆలని హృదయంలో ఓప మైతే అదా వాంఛించి ఆరెకొనాల చొరాలు ఈ విధంగా భావానికి చసానికి ఆ ప్రాంతం నంకంధం జరిగి ఉచితో, అ భావప్రధానమైనను, ఉద్రేక ప్రాధాన్యము నల్పం వెలుగొ భావం లన్నిం అంటునుంది

చంద్రేనా చంద్రేనా సోభంత

దిలగ్బట నింకిరాచేనా ?

యందొయ్తేనా నయలేదా ? వేద

యెంబ రంబుల పుంబులు ?

అది ? నా భీమ యం గోయ్

పంబుల గుట్టలపద పాటునో”

అన్నా శివదాన అప్పారాజుగారి భావమధ్యానికి పోలికగా “అయ్యయ్యా ! యంబ చంబుల నవీలి గలదా, ఆ శేకల్లరా ? యిం దలంపెనను” యందు అన్నది శివరంబు ఇది

“బుద్ధులెని మగిడి బుద్ధురా గిట్టినా” అన్నచోట శేమణ నయ్యం చింది “బుద్ధులెని చదలు బుద్ధురా గిట్టినా ? అన్న మూర్తి ఉపదేశించింది.

అజ్ఞానదశలో అంధకారబంధులమైన జాతిని చీల్చివదిలించి జ్ఞానోదయాన్ని కలుగజేయడానికి కవిత్వంకంటే మించిన మహత్తర సాధన ఇంకొకటిలేదు. దేశంయొక్క కష్టసుఖాలు మంచితోడ్డలు, ఒడుదుడుకులు సమవాలీనా వాత్యయంలో ప్రతిబింబిస్తూ వుంటాయి. కనుకనే ఈ “అన్యాయం” ఇందులోని భగవంతుడేకప్ప వేరే దిక్కులేని ఆ అసహాయులందరి స్త్రీలకోసం వర్తనాలిం అట్టి విషమపరిస్థితిని జంగయ్యగారు తమ లేఖనిద్వారా కవితలో వర్ణించి చిరుజాన సాన్ని మూర్తిభవించేశారు. అందుచేతనే ఆ కావ్యం చదువుతున్నప్పుడు మనలో ఒకరికమైన తనన బయలుదేరుతుంది అన్యాయాలను చూసి, ఆ స్త్రీలు పడే సరికయాలనెలను కళ్ళకు కట్టికట్టు వర్తించారు జంగయ్యగారు అది చదివిన వారికి హృదయం అనేది వుంటే అది ద్రవించక మానదు అన్యాయాలను ఆహుతి అయిపోతున్న స్త్రీల దుర్బలపరిస్థితిచూసి ఆవేశంతో సంపల్ల తొక్కి సారు కవి అలాంటి ఆవేశంతోచూచిన ఆవేశంలో నుండి వెలువడిందే సీరా జంగయ్యగారి “కన్యావిక్రయం” అనే కావ్యఖండిక దీంట్లో ప్రజలనుద్దేశించి “దేశద్రోహిగాన్ని చూసారా ? కన్యను అమ్మి సూరిమైన పాతకాన్ని ఎది కడుచు” న్నారని వాపోతారు.

జంగయ్యగారు గొప్ప పండితులు. వీరిది చందోబద్ధమైన కవిత్వం. వీరు కవిత్వపు లోతులు తెలిసినవారు. పద్యాలలో ఎన్నిపోకడలైనా పోగల సమర్థులు ఎంత కీష్టమైన విషయాన్నైనా సరే అతి సులువుగా అందంగా సమయస్ఫూర్తిగా చెప్పగల నేర్పు తిప్పి తెలిసినవారు. కనుకనే తమ కావ్యంలో అనాధ స్త్రీ “ఈ అవనిపై ఈ అన్యాయాలను చూచుమానదానికి చూసుకొని ప్రజల్లో మానవత్వం కలుగజేసే కపేలేదా ? అని పిలిచిస్తూ ఉండగా

“కనుదో : అల్లదో : యెవ్వదో : ఎకవితా  
మంటలు చేమిని ..

కవియా వివాహగతి కా

వ్యాలోలుడై వ్రాయుదా :

అని సందర్భాన్ని పురస్కరించుకొని కన్యాలోకానికి, సమాజకి శ్యామానికి కవే రక్షకుడు అన్నట్లు వ్రాయడమే వారి సమయస్ఫూర్తికి తార్కాణం వారు అన్నింట తెలుగువారు వీరు పద్యాలలో ఒక పలుకు నట్టిచూసినా ఉత్తమ సంస్కారి అని గోచరిస్తుంది తమ అనుభూతుల్ని పాఠకుల మనస్సునందు అద్భుతగ్రుద్దినట్లు స్ఫురింపజేయగల ప్రణాళికవంటుంది.

తాదలు అధిగమించినప్పుడు, హృదయం లక్ష్మీకించి సమయంలో తన పం, పెద్ద చిన్ని అనే కారతమ్యం లేకుండ దుఃఖంతో ఏవేవో అనేయడం సహజమైన విషయం ఆ సహజత్వానికి జంగయ్యగారు తమ కావ్యంలో కన్య తన్నీ అమ్మినందుకు దుఃఖంతో చూడినదై కోపంతో కంపించి తండ్రిని 'వాని కడుపు కొల వడేలతిండ్రాను కన్నదిద్దను అమ్మి బ్రతుకు గడుపువడు' అని చీదటంచుకుంటుంది "ఈ పాపాభాండం పగలటండునా" అని శపిస్తుంది.

లోకంపోకడలు నిశితంగా విమర్శించారు జంగయ్యగారు ఉదాహరణకు "కన్నె వలపుల ఒలిగొన్న కిసాయిలోకం" "దేశనాయకులంటు వచ్చిని కాపు రాలు మంటగల్పనెంయ" "ఒకడు నేమారికి బెద్దనంటు అలుమగల వేరెట్ట దలను" లోకాన్ని ఒక్కొక్కటిగా విడిచి చూడటం, భక్తుడనని, గురుడనని అంటు వేషాలు మార్చేవారిని పట్టపగలే కన్నాలు వేసేవారిని విమర్శించారు ఈ లోకంలో జీవితం ఎట్లా సడలనా? అని అలోచనలో పడ్డారు

వీరి కావ్యంలో ఉపమాలంకారాలు కోకొల్లలు. ఉదాహరణకు ఒకటి రెండు చూద్దాం అసలే తాదాపడుచున్న కన్నెపరుచును చూసి లోకం అనేకి రకాలుగ ప్రశ్నలతో వేధిస్తుంది. అప్పుడు

"గుండెల్లో నూది గుచ్చుటన్నట్లు"

"నిప్పులెత్తి చల్లినట్లు"

"నాగుబామువోలె"

"మెత్తని గులాబీపూల గుత్తులక్రింద నిశిత కంటకాలున్నట్లై పరిమ దయార్థ హృదయాల ప్రక్కనే చేరి పారుతున్నది ఖలుల సమూహం" ఇక కవులను అపమానపరిచేవారిని పట్టుకుని





## బుచ్చిలింగ పద్యాలు

—జి. యస్. శ్రీవత్స

రవిత కనునీయ ప్రకృతిమిత ఒడిలో ఉదయిస్తున్న నవిత లాంటిది. మనసు పీటమీది మేగోలంగులు వరికించిన సుమధుర మనోహర శబ్దానికి మరో వ్రసన్నమయిన పేరే కవిత. ఏకాంతం జీవిత పరిమావశ్యకం అయిన వేళ గుండె గొంతుకలోవల కిట్టాడే క్షణాన అలోచనా తరంగ మాలలపైన లేలివచ్చే సంగీత అవేశానికి, శాబ్దక అవేశానికి రూపకల్పనే కవితత్వం.

ఎలా ఉల్కాలమైన కవితత్వం ప్రతిపనిషి మనసు తెరిలలో ఆద్వాదితమై పుంటుంది తనలో దాగి ఉన్న కలకరపెట్టే దాన్ని వెలికితాగి తను దక్కనం చేసుకొని లోకానికి దర్శనం చేయించే వల్ల ద్విష్ట అంటాం ఆ ద్విష్టే స్రష్ట కూడా ఈ రెండు గుణాలనూ కలిపి చూసే ముచ్చటగా ఉపీ ! అని పిలుస్తాం. కవై నవాడు సమి పరీణాలను అన్వేషించి వరవశించిపోగలడు ఆకాశం త్విర్తిరమీద ప్రకృతి చిత్రరాశిని నేనే రంగురంగు చిత్రాలకు, చేనే అందాల అలంకరణలకు పులకించిపోగలడు అంతేగాదు అన్నార్తుని బాధామయస్వరంలో ప్రిరపీరాగాన్ని వివగలడు పనితోబాటు తానూ గుండెలు కరిగిపోయేట్లు ఎడస్ గలడు. రిచ్చగాని నిర్విప్ల జీవనాన్ని చూసి బాధపడగలడు సాంఘిక జీవనం దుర్భరమైననాడు ఇతర సాంఘికాలందరితో కలిసి కష్టాల్ని ఎంచుకోగలడు. దానికి కారణభూతులయినవారిని శపించగలడు కూడా ఏమైనా కవి అనేవాడు 'నన్ను తాకివద్దు నా మాలకాకి' అన్నట్లు ఓ మూలకు ఒదిగి చూద్దునే నిరర్థక జీవితాడు. తను అందరికోసం ఆలోచించేవాడు, భావించేవాడు, బాధపడేవాడు, సంతోషించేవాడు. ఇంకోలా చెప్పాలంటే సంఘంలో ప్రకృతిలో కనిపించే భిన్న విభిన్న వస్తువుల సమ్యక్ సమాహార స్వరూపమే కవి.

నాయా వాదానికి పుష్టి కలిగించడానికేమో అన్నిటా తెలుగు కవి అనేక విషయాలను గురించి రాశాడు రాస్తున్నాడు బృహత్కావ్యాల కాలంనుంచి వచ్చిన కవితా కాలంవరకు ఈ యిది అనేక శతాబ్దాలుగా అవిచ్ఛిన్నంగా అలా సాగి వస్తున్నాయి. కానీ అధునిక సాహిత్యచరిత్రలో పాఠకుల కొరతవల్ల, ఉన్న కొద్దిమంది పాఠకుల సౌకర్యార్థం, వారిని ఆకట్టుకునే నిమిత్తం అనేక కొత్త ప్రక్రియలు వాడుకలోకి వచ్చాయి. అధునికయుగంలో ఎట్టి అనేక కొత్త ప్రక్రియల్లో పాఠది ముక్తికం

ఈ ప్రక్రియ చేపట్టే వేమన తెలుగుసాహిత్యంగణంలో చెరిగిని రంగ పల్లిగా నిలిచిపోయాడు. మళ్ళీ ఆ ప్రక్రియనే శ్రీ నీలా రంగయ్యగారు చెవట్టారు చేపట్టిన ప్రతి ప్రక్రియను రాగరితం చేయగల సామర్థ్యం, ఆలోచించిన ప్రతిమాటను వాడుకని హృదయానికి హద్దుకునేట్లు చేయగల రససద్భవం జంగయ్య గారికి జన్మతః వచ్చిన గుణాలు. మేము "బయటను కొద్ది కలం తేలికవుతుంద"న్న బెర్నార్డ్ షా ఎలుకులకు రూపకల్పనే ఈ కవిత్వం కృత ముక్తిక ముక్తిక సమాహారహారం 'బుచ్చిలింగ' పద్యాలు

ఇదో అసంత అనుభవజలది. దీన్నో నేనేయికో గలిగి చాటిని కొన్ని మేముందు బాల్య బాల్యంలో ప్రదర్శనకు ఉంచుతున్నాను ఈ నా పన్నిక నా అపరిచిత బుద్ధిని మాత్రమే చూపుతుంది పరిణామకు, పరిపూర్ణతకు, పరి పక్వతకు ఇంకా చాలా గొప్పవే దొరుకుతాయి ఈ జంగమభావ రిచ్చిలింగో ల్లో నా శక్తికి అందినవి ఇదిగో ఇవి.

అయ్య కొంపగాలెనన్న శాంతించుడు  
అమ్మ కడుపు గారెనన్న శాంతె  
శాంతి జగతి గాంధీ స్థాపించి పోయిరా  
అచ్చుసంగ బయకు బుచ్చిలింగ :

గాంధీగారు స్థాపించిన శాంతివాదం ప్రస్తుతం పరిపక్వంగా, దాన్ని గూర్చి తెలుసు కోవారెనన్న జిజ్ఞాసనాదా తేని వాళ్ళ నోళ్ళలో పడి, శాంతివాదాన్ని అర్థం చేసు కోకుండానే ఉపయోగించే వాళ్ళ చేతుల్లో నలిగి మూలుగుతోంది. అయ్యకడుపు

కాలినా, అమ్మకడుపు కాలినా కాంతి, కాంతి అని పల్లించే చాళ్ళను చూసి కవి  
జంగయ్యగారు విసిరిన క్రుద్ధవక్తావాలు ఇవి. అలాగే లోకంలో యేదీరూడా  
దానిపేరుకు అగినట్టుగా ఉండనే ఉండవు పేరొకటి, ప్రవర్తన యింకోటి  
రెంటికీ అంలన ఉండడూ పొంలనా ఉండదు.

కాయలంటి దొప్ప కమలాక్షియని బిల్వ  
కోమలాంగి యనగ గూనిదొచ్చె  
నయము దొరికినట్టి నామంబులేలరా  
అచ్చనంగ బయకు బుచ్చిలింగ :

నిజమైన మేధావులు, బుద్ధిమంతులు తమకు రావలసిన కీర్తిని చూడా అక్షింత  
కుండా, ఎక్కిదో, ఏమూలో తమ నిరింతర అన్వేషణలో తాము మునిగిపోయి  
వుంటారు. కానీ విద్యామేధావులు తమకేమీ తెలియకపోయినా విజ్ఞానుల్లాగా  
చలామణి అవుతూనే ఉంటారు. ఇది లోకిం రివాజు

కలరు భుజివి రెన్నునులు మేధావులు  
వారొదిగి వున్న పీఠె ఘనులు  
సారమేయములును సాహిత్యమెరుగునా  
అచ్చనంగ బయకు బుచ్చిలింగ :

యే పర్వశ్రీకి యేం కావాలో ఎవరూ తెలుసుకోక అవసరం తెలిసిన దానికి  
పట్టుపు ఉండదు పట్టుపు పున్నవానికి అవసరం తెలియ లండురె దొలం  
బాధను తనుగా తనలో ప్రతిబింబించే కవికి ఓ పాత చుండుగుడ్డ, రిందిలేక  
ఏవో రెంటు మూడు వైచిత్రాలు చూపే ఒడ్డిలేని గంగిరెద్దులాంటి జీవనికి  
కాలుపలా నన్నానం చేస్తుంటారు

ఇచ్చె నేడ్పుకుంటు యేమేమో యనుకుంటు  
మెచ్చి యిచ్చెనొకటి మేటిదంచు  
కవికి చుండుగుడ్డ గంగిరెద్దుకు కాల్వ  
అచ్చనంగ బయకు బుచ్చిలింగ :

మనిషికి నిజాన్ని తెలుసుకునే ఓపికగానీ, తిరికగాని లేవు. అందుకే కనిపించే వన్నీ నిజంకాదని తెలుస్తున్నప్పటికీ ఒప్పుకుంటూనే వుంటారు పాడిస్తూనే వుంటారు

పత్రికలలో పేర్లు పడువారె కప్పలంట  
దార్జ్యమునకు దాల్చితై లమంట  
గ్రంథమునకు సీస్మ కన్యలందంట  
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ :

లోక వ్యవహారాన్ని ఖిణ్ణంగా తెలుసుకొని, మానవప్రవృత్తిని చూలంబిషంగా అధ్యయనంచేసి, వారి వారి సమస్యలకు పరిష్కారం వెతికేవాడు శాస్త్రవేత్త అవుతే, అలా తనునుకున్న రహస్యాల్ని రమ్యంగా అందరికీ తెలియజేస్తే వాడు కవి అవుతాడు. ఈ మూడరినూ ఒకతక్కురింగా జంగయ్యగారు ఎలా చెప్పారో చూడండి

తెలియదనెడు మాట తెలిసి పలికెడువాడు  
పండితుండు శాస్త్రవరుడు ధరణి  
తోచకేడువాడు తుదకు కవిగమారు  
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ :

వీవో ధోరణులు ప్రబలురున్నా, కొత్త కొత్త అధ్యయన మార్గాల ద్వారా కొత్త కొత్త విషయాలు తెలుసుకుంటూ మానవజాతి మేధోమార్గాన మరీ యంత్రాలుగా మారుతూ 'అభివృద్ధి'ని సాధిస్తూవున్నా, మానవరిను మరిచిపోతున్నారీ అందుకే మానవుని ప్రస్థానము మానవత్వం పై ఎటు సాగాలని ఈ కవి ఆశ.

సర్వమరయువాడు చిచ్చిపోయినవాడు  
పెద్దతనము రెరగు పేదవాడు  
మాలమెచ్చువాడు షహనీయుదోనురా :  
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ :

జీవన శాస్త్రానికి ఫలక్రూతి మంజుషా, మరణం సంగీతానికి అలావన జీవితమో తెలుసుకోవడం చాలా కష్టమయిన పని రెండూ ఒకే కొరకం యొక్క పురోగమన, తిరుగమనల్లో వీవీ నిర్ధారణగా చెప్పలేం.

రావులొనె జన్మ సార్థకమయ్యెనో  
జన్మలోన గలదో చావుమహిమ  
పీని దెలియకుండ విజ్ఞులు వాదింతు  
అచ్చినంగ బలురు బుచ్చిలింగ :

ఎండలకా, వానకా కష్టించి, జాతి జీవనానికి ప్రాణాధారమైన అహారాన్ని అంది  
రికీ అందిచ్చే రైతుదూరికి మాత్రం రక్షణలేదు వానికి విలువలేదు పులిమీద  
ఎర్ర అన్నట్లు యే తాకిడి అయిన మొదలుగా వానికే రాకేది. ఈ భావం ఈ  
పద్యంలో ఎంత కలుణంగా పలికిందో చూడండి.

ఎండివాసలనికి కిండిలు కిరిగించి  
తిండికొంటు రైతు మండిపోవ  
పంట పైరుపైన ఎన్నులు వర్షించె  
అచ్చినంగ బలురు బుచ్చిలింగ :

ఇలా చూపిస్తూపోతే మొత్తం ఈ శతకాన్నింతా ఉధృతం చేయాలిసె  
అవసరం వస్తుంది అందుకే ఆ రసాస్వాదనకు మీకు కావలసినంత సమయం  
కల్పించడానికి ఎడకలాంటి నేను తివ్వకుంటున్నాను కానీ ఓ గమనిక దీనితో  
ఉన్న పద్యాలన్నీ ఆషామాషీగా ఏదో విలాసంగా రాసినవి మాత్రంకావు. అన్నీ  
తీసుకుంటే మనసులకు స్పష్టంగా కనిపించే నిజాలు.

శ్రీ జంగయ్యగారు భావం ఎండిన దార్శనికుడు అలంకారికాన్ని సంత  
రించుకున్న ఎండినాడు అందుకే నాలాంటి వాళ్ళనూడా పెద్ద హృదయంతో  
సమాధిరించిన మనీషి

చారిత్రకవికాళాంధ ఇలాగే భావప్రభలను అజస్రంగా, అలంకారకలంకారీ  
లనంతో లగిబోకుండా వెలులల్లాచెనని ఆరాంక్షిస్తూ నెలపు తీసుకుంటున్నాను.

ఆయంతితే బుచ్చిలిసః రససిద్ధా కవీశ్వర :

ఇతిశ్రీ :

# సు మ మా ల

## —తుంగతుర్తి విశ్వనాథశాస్త్రి

ఈ గ్రంథము 1950 వ సంవత్సరములో శ్రీ జి శ్రీనివాసరెడ్డి, నీలా జంగయ్యగారు ఇరువురు కవులు 'స్నేహవల్లరి'గా మారి యీ కావ్యం లచించి ఆచార్య గర్రె పీఠరాఘవ గుప్తగారికి అంకితం చేశారు. ఇందులో సాంఘిక కళ్యాణమాశించిన కందుకూరి వీరేశలింగం ఎందులుగారిని గూర్చి, 'సంఘ సంస్కర్త' శీర్షికతో, విశ్వరవి రవీంద్రనాథ రాగూయను గూర్చి 'విశ్వరవి' శీర్షికతో, శరీర ఆరోగ్యాన్ని ఆశించి 'దేహదాహధ్యము' అన్న శీర్షికతో ఆంధ్ర ప్రజలకు సంబంధించి 'ఆంధ్రప్రజనత' అన్న శీర్షికతో యీ లచన ప్రకటింప మైనది. పుస్తకము చిన్నదైనా యిందలి కృషిని సంభాదించిప్పుడు యిదియొక ఉద్గ్రంథానికంటె గొప్పదని చెప్పడానికి వీలు, ఎది ఒకరు ఒక ఎడము చెడిలు పెడితె మరియొకరు అచలము పూర్తిచేసి యలిస్థానము నందునో, ప్రాస స్థానమునందునో అగులూ యీ లచన సాగినది యిలా రిప్పి చేసినవారు ఆంధ్ర దేశములో మన కాదర్శంగా చెప్పుకోవటానికి ఉదాహరించదగిన సొందరసందం కావ్యం ఒక్కటేనని చెప్పవచ్చును పింగళి కాటూరిలను కవిమిత్రులు అనుసరించడం అవ్యుద్భూతమైన విషయం. అదర్శము సమ్మిరులు లను అనుకరించుటయందే అభివ్యక్తి మగును. యీ లచనకు యస్ డెగోవా చార్యులవారు చక్కని పీరికను గూర్చినారు ఆచార్యులవారు పై దిక్సారిన్వరాన్ని బాగుగా ఎరిగినవారు సంఘసంస్కర్తపట్ల, విశ్వరవిపట్ల, దేహదాహధ్యముపట్ల, ఆంధ్రప్రజనతపట్ల ఈ కవులకు ఎంతో ప్రేమ ఉన్నది ఉదా. సంఘసంస్కర్తను గూర్చి

‘చూపించినాడవు స్థిరత్వ పథమ్ము  
దిక్కుమొక్కులులేని దీనతతికి

గంపించినాడత్ర గర్వాంధులకు నీతి  
హృదయమాలిన్యమున్ యెదురునెట్లు  
సిద్ధ సంకల్పరాచు బహద్దరబిద'

అని పేరేశలింగంగారిని చలుచుకొని ప్రస్తుతించారు

విశ్వకవినిగూర్చి సంభాషిస్తూ 'రావకోత్తమ కావ్యసుధాప్రవాహ విచిత్రా  
ధ్వని మేల్కొలిపి విశ్వమునకు ప్రగలింపఁజును జూపె మీ భవ్యకవిత' అని  
విశ్వరవిపల్ల తమ అభిమానాన్ని ప్రకటించుతున్నారు

దేహదారుధ్యముతో అంధబోజుడని ప్రసిద్ధి వహించిన శ్రీకృష్ణ దేవ  
రాయలువారి దేహదారుధ్యమును గుర్తుకుతెస్తూ పీరివనితి లక్ష్మీకాయమ్మ చరిత  
లను చూడవలెనని అందుకు వ్యాయామము చేయవలెనని ప్రబోధించారు. 'ధన్య  
రాయలు యింట తనరులున్నవిగాని తినజాలవళనమ్ము తృప్తికలుగ' అని వ్రాసిన  
యీ సీసపద్యము ఆరోగ్యమునట్ల నిర్లక్ష్యభావము కలవారికి మార్గము ప్రసా  
దించునదిగా ఉన్నది

'బలహీను లిలకు బలుపురా జనములో'

అని ఆ బలము జనులకు పొఖ్యాన్ని పనిపాటలకు ఉత్సాహాన్ని యిస్తుందని  
ముక్తిని ఎరిమాలక్ష్మశక్తిని పొందుటకునాడ బలమే కావలసివస్తుందని బలము  
గురించి గొప్పగా అభివర్ణించినాయి యీ పద్యములో జంగయ్యగారు మూర్తి  
భవించి ఉంటారు. పైన్యానికి చావుకు దాండ్రానికి దుఃఖమునకు దోర్బల్యము  
హేతువని దానినుండి పిమ్మి కావటానికి ప్యక్తి (అనగా శ్రీ పులుసుడు)  
ప్రయత్నించవలెనంటాడు

'బలముచే కదనోయి పాండవులు రిక్కలను జయించారని స్మృతై నారని  
అంజనేయుడు రాంకాకర్పమును నిర్వర్తించిన దని శాంబీయూరి ప్రపంచఖ్యాతి  
గాంచినాని, ఎలరురాములు విశ్వసాహిర్యమున నుదితెక్కెనని అట్టి బలాన్ని  
పొందుటలెనని ఆరోగ్యమునట్ల యీ కవులు ప్రదర్శించిన ఆదర్శము అంధ్ర  
సారస్వతములోనే నిలువమాన మైనదిగా చెప్పనొప్పును.



ఈ గ్రంథములో ఈ ఖండిక మకుటాయమానమై అలరుచున్నదనడంలో అతిశయోక్తి లేదు. ఆంధ్రజనత అన్ని శీర్షికలో ఆంధ్రజనత అనే దినపత్రికను, ఆంధ్రజనులను, వంటోధిస్తూ ప్రససి కవితగా భాసిల్తున్నది మహాబాంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణముకై దీక్షనంది సాధించె మా ఆంధ్రజనత అన్న ఈ పద్యపాదముతో ఆంధ్రజనతయొక్క స్థితిని లక్ష్యాన్ని అభివర్ణించినారు. ఆంధ్రరాష్ట్ర అపరంపరా కోసమే బుద్ధుల రామకృష్ణారావు ముఖ్యమంత్రిగారు వి. బి. రాజుగారు ఈ ఆంధ్ర జనతను స్థాపించినట్లు శ్రీ జంగయ్యగారు యీ ఖండికను గురించి నా సందేహమును అడిగినప్పుడు నిజమేనంది మీరూహించినది అని చెప్పారు. నిజంగా ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణానికి చైతన్య స్వరూపులైన ఆంధ్రప్రజలేకాక ఆంధ్ర జనతవంటి పత్రికలు కూడ అనవలసింది కృషిచేయడం అట్టి పత్రికలను యీ కపులు ప్రశంసించడం ఒక చారిత్రక సత్యాన్ని చాటిచెప్పుచున్నది.

ఈ గ్రంథకర్తలలో ముఖ్యంగా నాకు తెలిసినవారు శ్రీ వీరా లంగయ్య గారు వీరి అనేక కాల్యాలలో నాకు పరిచయమున్నది వీరి సారస్వత జీవితంతో స్నేహం ఉన్నది వారి సారస్వత లక్షణాలను ఎందరినీ యీ చిలుబొత్తి ముపై నన్ను వ్యాసము వ్రాయమని కోరిన నారాధనం న్ని అభిసందిస్తూ నా మీత్రుని కృషిని సమీక్షించే అవకాశం కలిగినందుకు నేను ఎంతో ఆనందిస్తున్నాను.



## వైశ్య చు ల దీ పి త

—పి. వి. రామనరసయ్య

అ ఎడిటర్, చేనేరపత్రిక

శ్రీ సీలా జంగయ్య కవిగారిని నేను రెండు దశాబ్దాలుగా బాగా ఎరుగుదును నేను ఎడిటర్ గా పనిచేసిన నేర వారపత్రిక 1950 నుంచే ఎరుగును. ఆయన చిన్నప్పటి రచనలెన్నో నేత వారపత్రిక ప్రచురించింది. నేత ప్రింటింగ్ ప్రెస్ లో ఆయన విప్లవస్వరాల గ్రంథం ప్రచురితమయింది. శ్రీ నాగుల రాజశివయ్యగారికి, శ్రీ ఎదిరి చెన్నకేశవులుగారికి జంగయ్యగారు బాగా తెలిసినవారే. పాఠిక సంవత్సరాలుగా సారస్వత క్షేత్రంలో నిర్విరామంగా కృషిచెస్తూ అత్యున్నత శిఖరానికి చేరుకొన్న జంగయ్యగారి సారస్వత రచనలో అనవసరింపని వైశ్యకులదీపిక బుర్రకిది మీద నన్ను వ్యాసం వ్రాయమని సన్మానసంఘ రార్యదిర్పి, మిత్రుడు శ్రీ శాయిని వెలికించం అవ్వోకేయిగారు కోరినారు. జంగయ్యగారి చివరిలక్ష్మికి జరిగే వేడుకలో మిత్రునిగా ఉండి వ్రాయకుండా ఉండలేనుకదా. ఆయన ప్రచురించిన ప్రతి రచనను నాకు స్వయంగా ఇస్తారు. జంగయ్యకవి మాకు సారస్వత బంధువు. వారితో మాట్లాడే ప్రతినిమిషం సాహిత్యానికి సంబంధించేదిగానే ఉంటుంది. ఇది నా అనుభవంతో చెబుచున్నమాట. వారి సారస్వత కృషి నిరంతరం కొనసాగే సాహితీ స్రవంతివంటిది.

వైశ్యకులదీపిక గ్రంథం చిన్నదే. ఒక గంటసేపు ఈ కథను ప్లేజీషిడ ప్రదర్శించడానికి పీలై నది. జానపద సాహిత్యంలో బుర్రకథ ప్రక్రియ ఒకటి. ఈ ప్రక్రియ నిరక్షరాస్యులకు చాలా ఆకర్షించింది. జాతీయ ఉద్యమాలలో చీనీ పాత్ర అమోఘమైనదిగా పేర్కొనవచ్చును. వేలాది జనాలకు (ప్రీ, పురుషులకు) ఈ ప్రక్రియ ఆశించిన విషయాలను హత్తుకపోయే విధంగా తెలియజేయగలదు.

జననదారిలో (జీవితంలో) ఈ ప్రక్రియ ఎట్లా అదర్థం మొదలు పీడిన పట్టుకుంటున్న కథలు, జంగం కథలు అని కేర్తొంటారు. ఈ ప్రక్రియ గానరీతి లోనే జనాన్ని చూడాలి. ఘనంగానే అతిర్పించింది. కంటికి ముప్పు, కంటికి పీడనం ఎడమచేయి జొరబడేంతటి తలిగించిన అందెలను చాళిగో బట్టలు బట్టలు గట్టలు కట్టుకొన్న రాళ్ళతో చిందులు వేస్తూ కుడివడిమి ఎర్రలు చొక్కెచ్చి చీలి బట్ట వినే అనుకంఠాన్ని కిలుకుడు కింను చెటులాడిండు శనిం మనోలూ కలగో బలంబి శుక్రకిహో ప్రక్రియలో భారతి భాగవత రామాయణాలు ఎచిలుబిసెయి భగవద్గీత చూడా చెప్పబడింది సామన్యజానంలో ఈ ప్రక్రియలో చాలా అనుకుచి, అభిమానం, గౌరవమున్నమాట నిజం ఉన్నట్టయినా ఇది బలములు చూడా ఈ ప్రక్రియలో రచన చేసినది జంగంకూర్తీ వైశ్యకూర్తీగారు ఫేబ్రవరి 28-28 1966 నెల్లెగొండలో ఒరిగిన రాష్ట్ర స్టూడెంట్స్ కృషి వారస సంవత్సరంలో స్వయంగా కెప్టిన్లు మహా బహుశ్రమ ప్రోత్సాహాలు పీఠం లింగంగారు కవిగారిని అర్చితులం ఒంగాలు ఎరుకల ఇచ్చి సర్వకలసిల్ల గ్రంథాదిగా ఉన్న 'నమనదారి' తెలియబట్టుకొన్నాడు బలముల

ఇందులో వైశ్యకుల ప్రశస్తిని చాటే గుప్తరాకాల ఎర్ర గాన స్వారంధ్రానికి అయ్యుంట్లయిన మహాత్మాగాంధీ కల్లె అఖిల తెలుగు రాష్ట్రానికి మూలపుటమయిన అమలకొండ బొట్టి శ్రీరాములుగారి చరిత్ర అభివర్ణనమయింది.

వైశ్యుల నిర్మాణ చరిత్రలాపాలను, పరంబరీలాపై ప్రశంసించే గేయంలో పాఠశాలలు అన్న ప్రాముఖ్యతలు ఎన్ను కట్టించుకొని పాఠశాల పాఠం, పాఠ్యక్రమీనిర్మాణాల పిండివేస్తోనే చేసినట్లు ప్రకటించినా ఒకటి పునర్నిర్మాణంలో వైశ్యులపాత్ర అమోఘమయిందని స్వరంధ్ర భావన సంపన్నం చేయవలెనని వైశ్యులకు సందేశం ఇచ్చింది. ఈ మహా నిమిషాల్లో ప్రశంసించే గ్రంథాదిని నిరసనతో స్తవం-కన్నులలయిన ఎర్రపత్రికం బట్టగా ప్రవేశ పెట్టారు.

ఓ భారతీయుడా : ఓ వైశ్యసోదరా :

వినివయ్య ఈగాథ కనవయ్యా :



# రసవిపంచి

—విద్వాన్ యల్లాప్రగడ సీతామూర్తి

ఆంధ్రదేశపు కవిరత్నాలగనిలో ఇంద్రసీలమణి శ్రీ సీలా జంగయ్యగారు వీరు తెలంగాణా తేనెమాగాణంలో జన్మించిన మధురజీవి. ఈయన అబాల్యంగా కావ్యాలు రచించుతూ ఉండడం అశ్చర్యమైన విషయం. చాలామంది మహా కవులు చిన్నతనంనుండి పద్యాలు వ్రాయడం ఆచారం ఉన్నట్లే మన కవిరత్నం శ్రీనాథ మహాకవిలాగ “చిన్నారి పొన్నారి చిలుకూకటి” నుండి కావ్యాలు రచించడము కేవలము సరస్వతీకటాక్షమే.

అది 1955 సంవత్సరం. బాన్స్వాడలో ఆర్యవైశ్య మహాసభలు జరుగుతున్నాయి. అప్పుడు నేను బాన్స్వాడ నియోజకవర్గంనుంచి రాససెన్యురాలిగా పేర్కొనై ఉన్నాను. అంతేగాక నేను నిజాంరాష్ట్ర హుమానంఘానికి అధ్యక్షురాలినిగా ఉండటంవల్ల మొదటనుండి హైదరాబాద్ లో బడుగులమ్మ వైశ్య మహాసభలలో పాల్గొనడమేగాక ఎండ్రో వైశ్యప్రముఖులతో బంధుమిత్రులు, వారికి నాయందుగల ఆదరాభిమానాలు మనంగా ఉండేవి. తద్వల్ల నేనునాదా వారివల్ల అట్లాగే ఉండేదాన్ని బాన్స్వాడ సభలకు నేను వెళ్ళినప్పుడు ఆ సభలలో సన్నగా చామసదాయతో ప్రముఖంగా కనిపిస్తున్న ఈ కవికి మారుమరి పొందాడు. అతనికి అప్పటికి ఇంకా ఇరవై సంవత్సరాలైనా రాలేదు. నేనా బాలకవితో అనేక సమస్యలమీద మాట్లాడినాను. అతనికప్పుడే ఆంధ్రసారస్వతి ములోను ఆంధ్రమహాకవులతోను ఉన్న పరిచయానికి రచనా విహాసకు నాకెంతో ఆనందం కలిగింది. అప్పటికే ప్రచురించబడిన నాలుగు కావ్యాలు నాకు బహుకరించినారు అనాటికే ఈ బాలకవి గేయాల్లో దేశాన్ని సంఘాన్ని సమాజాన్ని బాగుచేయాలెననీ, దేశాన్ని సూతసంహారో నడిపించాలెననీ ఎదే ఆపేదన విస్పష్టంగా కనిపించినాయెనాదాను. ఈతని కవిత్వా పోకడలలో అప్పటికే శ్రీశ్రీ, దాశరథి, నారాయణరెడ్డి గార్ల చోరణులు వినిపించినాయి. అనాటి బాల కవి జంగయ్య ‘ఇంతింతై పడుదంతయై’ అన్నట్లు చాదానా ముప్పై కావ్యాల వరకు వ్రాసి ఈనాడు ఒక మహారచయితయై కవిరత్నమై శోభించుచున్నాడు.

జంగయ్యగారు కులాలశీరిట జరిగే అన్యాయాలనుగాని ఎవరికివారు  
తామే అధికలనుని భావించేవరినిగాని చూసి సహించలేరు. అందుకనే

మనిషేరా అనే గేయంలో

మనిషేరా భూతిలాన మహాత్ముడు  
మనిషేరా నెలకొల్పెను కులమతాలను  
ప్రతిమనిషికి ప్రపంచాన కులమున్నదిరా  
ప్రతి సరునకు జగత్తులో మలమున్నదిరా  
మనమంతా సోదరులం  
మహికి ప్రేమస్థులులం  
బుద్ధుడు తోటింఁనిదే  
క్రీస్తు డప్పిట్టిదిదే  
ఎహమ్మద్ చాటిసదిదియే  
గాంధీజీ పలికెమరల

కరుణరసానందులగుచు. అని ఇట్లాంటి ఆరోగ్య ప్రదములైన  
దేశోపయోగకరములైన కవితా గేయములను రచిస్తూ ఉన్నారు ఈనాడు ఇటు  
చంటి గేయాలు దేశానికెంతో అవసరం

రః రిసవసంచి కావ్యంలో మూసకజాతికి నందేశమీయగల ప్రబోధాత్మక  
కములైన కవితలు చాలాఉన్నాయి 'గొప్ప, అనే ప్రాంభభాంధికలో ఉగాది  
ఎండుగతు సంబంధించిన కవిత ఉన్నది ఆ ఎండుగయే కవితో ఓ కవీ ।  
నాకేర ధన కాలాలను వ్యర్థంచేయకు 'మానవజను తీర్చిదిద్దు మనుగడకై కవితను  
వెచ్చించుడు పస్తా'ని మాయమయినదట ఆ ఎండుగదేవత. ఆ రొజున జరిగే  
కవీసమ్మేశనాలలో కాలువాలనెంచి పండితులు విమర్శకులుచూడ కన్పలై పొల్గొం  
టారస్య సంగతిని బై ఒబెరుతూ 'పైకముండవలెగానీ పర్వానికి కొదిపేట' అని  
ధనంలో చాలామందిని కిష్టలుగా మార్చేయ చూస్తున్నారని అన్యాయదేశంగా  
డెప్పి, కవిత యిట్టిదని ప్రశంసలకుడు చేయ బూసడం, మంచిదికాదని చెబుతూ  
ఆ ఎండుగ ఇంకిట్లా అంటుంది

భావిభాగ్య రాగోదయభావం మదినింపుకొనుచు

కవితల సందించి చాలకంఠని దయగొనుమని సర్వేశ్వరాను  
గ్రహమునకు పాత్రుడవుగమ్మని ఆ ఎండగ కవిత నందేశం ఇచ్చి అంతర్ధాన  
మొందుతుంది.

రెండవశీర్షిక కవిత్యం ఇందులో పండితునికంటె కవి గొప్పబోయి.  
పండితుడు నందీశ్వరుడై తె..కవి ఈశ్వరుడని..కవిపండితులన్న భో..పత్తెప్పినారు.

కవిల ప్రాణంవంటిదనిపాండిత్యం శరీరంవంటిదిగా భావించి ప్రాణం  
రహితశరీరం నిరుపయోగమని సాక్షాత్తుకుంటున్నాను. ఇది నిరర్థకమని నిరసన  
జరిగి మనస్సులో నింపుకొంటుందని భయంతో అప్పుడు అందేగా.

‘అన్నానికే అప్పు మంచి ఎట్లగును’ అని అందానా ప్రశ్న  
చేస్తారు. దానిని ఈశ్వరస్వరూపంగా భావించినచో అప్పు అర్థమవుతుంది.

‘చిన్న సీతేం చెలుసు

పెన్ను గిన్నె లోనన్న రీతందని’ చెప్పిన అలసూరిత్యము  
భావాలు టులులకంటడకపోవు. కవిత్వం అలసరాలకు మువ్వలకంటడము, దాని  
పట్ల చింతగల మహాభాం ద్వి సృష్టంగా ప్రకటించినారు.

శ్రీద్రాక్షాంబ అప్పు కీర్తనలో

వతిల, ఎలిగతికల సఖులుల అప్పు అప్పు (అట 11)లో  
చెడ్డవారు మంచివాళ్ళల్లో చేరి గొప్పవాడై తమ చెడ్డను రుచుల ప్రదర్శించు  
మంచిని చెడ్డగా చేస్తున్నారని బాధపడిన మేగారి

గర్భదాతల మెరుగని కంటియు

ప్రసవమైనా రాత్రి ప్రదంబమెరుగు అప్పు ఎట్లగుతో అను  
భవంలోకిరాని విషయాలపై రిపరతు ప్రాసేవారిని గర్హిస్తుంది. ‘అగ్రీహం  
కావాలి’ అనే కీర్తనలో ఎరుల్ని తెలివగలవారై అది చించుకుంటారు. ‘కలం  
కత్తి’వంటి పదుప్రయోగాల ద్వారా జాతికి ఎదుర్కు సందేశం ఇస్తుంటుంది.

భావాక్యంతి అన్నబండికిలో

‘శాంతి’ కీర్తితో యుద్ధంచేస్తున్నాం

విజ్ఞానం కీర్తితో అజ్ఞానాన్ని ఛర్చిస్తున్నాం

వివేకాల కీర్తితో కమ్మగా బ్రతుకుతున్నాం

వంటి భావాలను నిర్భయంగా ప్రకటిస్తూ క్లిష్టమైన సమస్యలకి అలాంటి వాటిని  
మోపుకొస్తూ అడిగేవాడే లేకున్నాడు. అది అటు పొడింది పొటగా చెబుతూ  
చొర్యప్రపత్తికలవాటువడిన వ్యక్తుల్ని సూక్ష్మంగా నిందిస్తారు

ఈనాటిదీ లేవటిదీ నేనే

చెబుతానంటే

లేవటివానికి కోవం రాకమానదు.

అని ప్రబోధిస్తూ నీ నమస్తాన్నీ నిన్ను

సమాధిగెల్చి చెనేది

నే అప్పుకి భార్యని ప్రసాదించేది

మరొకనికి చాలు అర్పించేది సద్భావం

అని అదే అర్పించు కళయని నిర్మూలనగా 'అలాదీ'గా చెప్పడాడీకని... భావ ప్రవంజిల్,

'మన్నునూ మన్నునూ అపెక్కురంచే

సింధువులో సంగమం కావల్య

కోరికతో ఉననంటే చని చిరునవ్వులతో

పలుకుకొంటూ కొనసాగిపోయా

లద్దంపాళలేని కాలంలో కిష్టమకాలనుభవెన్నా దిందుపెల్లి గణించి-అవిరిగా ఆ-కానికీ ఎగిరి ముట్టునట్టి పద్మంగా శూమిమీదపడి పడియై సముద్రగర్భాన్ని చేర్చియై నింగిలో నింగిచేనై మూసపుట్టి పరాజిల్ల మంటాడు

అన్నా! ఇవి ఏలకావాలి! శుశువులను పరికింపగా ఉద్వేగ భావ పూర్ణుడైచేసివై బ రసప్రపంచాన్ని చిర్రంగీసి చూపిస్తాడు

ఇట్లాంటి పేదండికిల్లా ఎన్నో ఉన్నాయి,

అకాంక్షతో-ఏకీకర్షణలో అనేకీకర్షణ భూబొండునానికి అరాంక్షయే మూల ముందున్న సర్వాలను కలగొనె... కవిలో శివాంశ ప్రవేశించి ఎక్కాన్ని మంగళగీతాలతో అపిష్కరిస్తూంటని అన్యంగా-సనకరితంగా చెప్పడం ఈ కవికి పెన్నతోచెట్టిన విద్యుత్తుపొలియొండ.

దావాలా? దాపును ఎంపారా? అన్న ద్వంద్వంలోని మాటలు విప్పి వ్పించి ఈ కవి అత్యంత సాహసకునిగా మునిముడు సాంకేయస్తాడు

అలాదీస్తానన్న కింబలో మూసపుట్టి పై పంగా సంభాషిస్తాడు ఏం చేయాలి అన్న కింబలో కాలాన్ని వ్యర్థంచెయిరి అకలి పలుకుకుండా డీవిరిచడానికి అన్నాన్ని సృష్టికొమ్మంటాడు

శంకర్మయిల్ ఇమహుమే అనర్థం నిరుపమామే నర్త్యం అన్న తెలుసు పదాల్లో జంగయ్యుటచి కవిరా సాంకేయం బొందినార్యుడి తెలియజేస్తున్నాడు అపిష్కరిస్తానన్న ఖండితిలో 'శక్తిని సత్కార్యమృతం చేయడమే ఘనం' అంటారు కళామృతం అన్న శీర్షిలో కళలను నిర్వచిస్తూ అవి తెండురకాలని... ఒకటేమొ జీవితాల్ని అలరించేదిగా మరొకటేమొ శవాల్ని అలరించేదిగా వాకొన్నాడు



లక్ష్యంలో 'నీవున్నంతవాలం నేనూ ఉంటాను

నేను అనే నాట నీవు అనేది లక్ష్యం'

అని భగవంతునితోనే మాట్లాడుతాడు.

జ్ఞానులు అన్న ఖండికలో జ్ఞానులూ బ్రహ్మను అనేవాడు రూపాయ కట్టిట్టులున్న గుర్తింపుముద్రలపంటివారిని అభేదంగా ఉన్నారని దివ్యప్రపంచంలో బ్రతుకును విడిచి వేసి విద్యలు చదివలేని దివ్యప్రపంచాన్ని విశ్వ విహారం చేస్తానంటాడు నేను అన్న ఖండికలో తన రాజ్యవైభవాన్ని, ఆశయాల్ని సృష్టించేస్తూ

నా రాజ్యంలో వైనికుడూ ఉండిడు

పనిచేయనివాడనలే ఉండిడు

దరిద్రుడంతరించే ఉండడన్ని మాటలతో చంకని ఆదర్శ

రాజ్యస్వరూపాన్ని నెలకొల్పినాడు శ్రీ జంగయ్య

ఇట్లా ఒక్కరి ఖండికను విశ్లేషిస్తూ పోతూంటే ఈతని ఒక్కొక్క కవిత్వంమీద వేలకొద్ది మాటలతో వ్యాఖ్యానించాలెనన్న సత్తుబద్ధ విమర్శకునికి కలుగకుండా ఉండనోపదు.

ఈ రసవిపంచికి తొడిగిన తొడుగు అమలుంగా 'జ్ఞానచంద్రిక' పేరుతో ప్రకటించిన దానిని సరియైన తర్కబుద్ధితో పరించే పాఠకునికి జంగయ్య కవి గారి ఔన్నత్యం ఎంత విశాలమయిందో అవగతం కాకుండాపోదు.

అకని ఈ రసవిపంచిలో ముగ్గులం ప్రవేశిస్తే చాలాన్ని మరచిపోతాము. వెలుపలికి రావలెనన్న ఆకాంక్షయే పొడమదు ఇందలి రసవిపంచి కీర్తిక ఈ గ్రంథానికి మకుటమై భావస్ఫూర్తి అందుకే రసవిపంచి పేరుతో ఈ గ్రంథాన్ని వెలుపరించినారు శ్రీ జంగయ్యగారు

ఈ కవి కవితా రజతోత్సవాల సందర్భంలో నన్ను పుస్తకంపై వ్యాసం వ్రాయమని కోరిన సన్మానసంఘంవారికి నా కృతజ్ఞతలు తెలుపకొంటూ అభ్యుదయ భావాలుగల జంగయ్యకవిగారి రజతోత్సవాలు దిగ్విజయంగా జరిగాలని కోరుతున్నాను.

కవిత్వం నీలా జంగయ్యగారు భారతదేశానికి ఆదర్శకవులై దేశానికి సంఘానికి సేవచేయాలెనని వారి రచనలకు స్వర్ణోత్సవంకూడా జరిగాలని వారి ప్రార్థనా ప్రసంగం నిమోగమైతాలను ఏకంచేసే విధంగా ప్రవహించాలెనని భగవంతుని ప్రార్థనలున్నాను.

